

PUBLICAȚIE SAPTAMINALĂ EDITATĂ DE
GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

ANUL II • NR. 22 (72) • 7 IUNIE 1991

Alături din expoziția organizată de Amnesty International în Capitolă

*Întimplările, bune sau rele, ale voastre sunt.
Să nu le ocoliți, nici uita... Lumea voastră este
norocul vostru. Nu se poate să nu-l iubiți. Cu
el vă veți petrece în nenorocul istoriei noastre.*

MIRCEA VULCĂNESCU

ÎN ACEST NUMĂR SEMNEAZĂ:

GABRIELA ADAMEȘTEANU • SORIN ALEXANDRESCU • GABRIEL ANDREESCU • NICOLAE BALOTĂ • IOAN BUDUCA • PAVEL CÂMPEANU • BOGDAN GHIU • PAUL GOMA • BEDRoS HORASANGIAN • GABRIEL LIICEANU • RADU POPA • BANU RĂDULESCU • LIVIU IOAN STOICIU • MIHAI ȘORA • RADU G. TEPOSU • V. ȚUCULESCU • ION VIANU •

MASCA ÎNTELEPCIUNII

V-ați întrebat vreodată cum de reușesc actualii guvernanti să-și mențină puterea în condițiile dezastrului economic și destabilizării sociale? Avena de-a face cu un miracol românesc. Spre deosebire de miracolul japonez, de cel german sau italian, el nu se explică prin succesele firești (program de reformă, revoluție tehnologică sau ridicarea spectaculoasă a nivelului de trai), ci prin eficiență cu care un grup politic a acționat pentru consolidarea legislativă și administrativă a pozițiilor cucerite fraudulos în decembrie 1989, iar apoi semifrauduos prin alegeri.

Regimul politic în care trăim – cu votul sau fără votul nostru – este unul oximoronic: DEMOCRAȚIA NEOCOMUNISTĂ. Cu alte cuvinte, un fel de „zăpadă neagră”. Democrația neocomunistă se caracterizează, în plan politic, prin regenerarea structurilor comuniste, prin pseudomecanismul parlamentar și disimulata politie politică, iar în plan economic, prin experimentalul hibridizării planificării socialistice cu forme timide și limitate prin lege ale economiei de piață. Illegitimitatea politică și irresponsabilitatea economică au devenit însă tot mai vizibile și categoriilor sociale care refuzau pînă acum să le vadă. Din pînătate, mintea de pe urmă a românilor nu este consecința unor subtile raționamente politologice, ci socul alunecărilor continue pe punctul declinului economic. Abia acum, cind electoratul constată lipsurile pe propria piele și în propriul stomac, el se emancipează de efectele propagandei. El își dă seama că trandafirii nu pot fi în locul alimentației, locurilor de muncă, îngrijirii sănătoșii, banilor și vieții decente. Cum nemulțumirea proprietarilor simpatizanți a depășit cota normală, baza electorală a puterii a devenit tot mai fragilă, iar avalanșa de legi și consolidarea instituțiilor nu fac decît să mărească incompatibilitatea dintre masivitatea construcției politice și terenul miscător pe care a fost ridicată. În acest moment orice mișcare socială dusă pînă la capăt sau orice contestație fermă și bine dovedită pot atrage prăbușirea zgombătoasă a Babelului – lezenist. O greva a angajaților de la căile ferate, un nou conflict interetic sau descoperirea unor noi documente incriminatoare pot oficia prin sfîrșitul cojmarului în care trăim. Si totuși, nu se întimplă nimic, deși totuși lumea așteaptă, nu se stie ce, un lider politic sau poate un Mesia.

Disperația zimbetului de pe ieșile unor conducători este semnul unei chinuțoare neliniști. Nelinistește că, în cazul insuccesului de a forma un guvern de coalție și de a păstra neafermată unitatea majorității parlamentare, mai ales după descoperirile arheologice de la Berevoiești și moțiunea Claudiu Iordache, s-ar putea ca sfîrșitul unor cariere publice să aibă loc îndărâtul graiilor. Deși efortul prevenirii naufragiului politic a devenit comic în ultima vreme, zimbetușul a dispărut, ceea ce dovedește lipsa umorului. Într-o hilă replică televizată la o emisiune incomodă despre Basarabia, un consilier cîlcesc apelul președintelui la înțelepciune în politică. Cu toate că olesii nostri nu înțeleg adesea sensul cuvintelor folosite, ar fi o impletioare să încercăm o-i invăță distincția pythagoriciana între înțelepciune și lubirea de înțelepciune. Si ar fi o altă noioitate, inutilă în efortul intelectualilor de a biru politicianismul cu principiile filosofiei politice. Dejațorilor puterii nu le pasă decît dacă sunt demasăti. Dar apelul lor la înțelepciunea politică nu poate masca ceea ce se demasca prin însăși existența sa: incompetență.

Dovada edificatoare a incompetenței conducătorilor noștri este chiar dezastrul României, lubitorii de idei clare și distincte pot afloa aici o relație de direcție proporționalitate: gradul foarte scăzut al fiecărei portiuni a vieții sociale, economice sau culturale, depinde de gradul de influență al guvernului și parlamentului. Iar la capitolul influență intră și neglijența, nepăsarea, descurajarea sau limitarea eforturilor altora. Cu excepția imbogățitorilor prin fraudă sau privilegii și a cîlicii securisto-nomenclaturiste, protejată legal sau ilegal, toate celelalte categorii ale populației sunt nemulțumite de starea lor. Ca în commedia del'arte, actuala formulă a puterii nu face decît să-și ascundă incompetența purtând masca înțelepciunii.

Ori de câte ori mimează competența sau înțelepciunea, puterea scorșește trucuri, travestiuri și farse. Unul dintre ele este și apariția televizată a domnului Silviu Brucan, care după ce a fost înținut în instanță vizibil și invizibil ale puterii, s-a specializat în critica puterii. Succesul său de public provine din faptul că vorbeste mai bine decât scrie și din aceea că, fiind ceva mai deștept decât tovarășii săi de drum, și-a să mărească credibilitatea balivernelor sale printre un omăci mochivălii de sinceritate, cinism și disimulare. Acest politolog semidictat nu este lipsit de abilitate, el pledind obsesiv pentru coaliția guvernamentală. Este o soluție cu valențe atât tactice, ca mod de ieșire temporară din criză, cit mai ales strategice: dacă partidele de opozitie vor accepta colaboraționismul, atunci vînă acumulată în timp de liderii lezeni se va împărtășii cu partenerii de coaliție. Criza nu va fi rezolvată, dar nu asta îl interesează pe el, ci numai să-și salveze singurul lucru la care tin: pielea. După cum se vede, în privința sensibilității epidermice, între alegători și alesii există asemănări.

Există o notă comună și între partidele ce se confruntă pe scena politică: lipsa unui autentic lider politic. Falsi înțelepi, său și mai coute în zadar, s-au apucat să fabrică lideri. Se fac portret-robot: – liderul charismatico-populist (de tip Waleso), cel subtil intelectual (de tip Havel) sau cel al competenței dure (de tip militar-dictator), dar nici unul nu se potrivește momentului. Si mai este și o lipsă cumplită de cadre. Există însă un secret la indemina tuturor: liderul politic pe care-l așteptăm cu totii se află printre noi. El va apărea la timpul potrivit. Cu o singură condiție: să-și dea jos masca. Ea ne impiedică să-i vedem înțelepciunea.

DAN PAVEL

IN LOC DE CRONICA PARLAMENTARA

Sabia lui Damocles

Prima dată cînd s-a obținut unanimitatea în Parlament a fost cu ocazia Legii sigurantei naționale. La Senat, legea a trecut fără abțineri și voturi împotrînă. Cum s-a întîmplat acest lucru și chiar de neînțeles dacă n-am reamintit că U.D.M.R. n-a participat la vot, iar senatorul P.N.T.-c.d., domnul Caius Iacob, suferise un infarct în ziua precedentă. Pe liberali opoziției nu mai poate conta în planurile sale de acțiune comună. Ideea retragerii din Parlament a distrus într-o clipă coeziunea care părea că se realizase, în fine, după luni întregi de discuții. Propunerile confidențiale pentru o nouă formulă de guvern au adus în joc ambițiile persoale care cred că au compromis definitiv șansa unei opoziții unite. Liberalii s-au aliniat unei „opoziții constructive” lăsând U.D.M.R. și pe țăraniști în situația incomodă de venini cîritori. Din Adunarea Deputaților ei se vor retrage în momentul în care Legea siguranței va fi respusă în discuție. Admînd chiar că se vor retrage definitiv din parlamentul unde sentimentul că sunt inutili a devenit suveran nu vor mai fi urmași și de alții, care se tot grupăză și regrupează cu aerul că sunt veșniți și neschimbători. Domnul René Radu Polițat a întemeiat un nou grup parlamentar și a fost exclus din partid (P.N.L.). La ce folosesc aceste autodefiniri tardive rămîne de văzut.

Nici dezvăluirile de la Berevoiești nu au clintit proiectul acesta de lege, care rămîne inopportun atât vreme cînt nu avem nici o garanție că poliția politică a fost desfășurată. Ba chiar împotrînă. E adevărat că s-a creat o comisie care să cerceteze cazul acesta. Iar în fruntea ei se află domnul Ion Moldovan, cel care vine periodic să denunțe pe Andrei Plesu și Coriolan Babeș și vînd pe Brâncusi și organizează trupe de prostitute la Roma, dar și domnul Marcel Chirilescu care este convins că România liberă este publicația cea mai antiromânească. Cu această comisie cauză Berevoiești este de pe acum îngropat. Despre moțiunea domnului Claudiu Iordache nu se mai aude nimic și probabil că o comisie care să cerceteze dosarele Securității se va înființa abia atunci cînd S.R.I. va fi decis pe cine să sacrifice și pe cine să păstreze. Oricum amenințarea va fi înțuită deasupra capetelor pînă cînd legea cu pricina va trece teatără prin parlament și – credeți că nu? – pînă cînd se va obține acordul în privința tratatului cu Uniunea Sovietică. Moțiunea Iordache n-a făcut pînă acum decit să ofere Securității un eficient instrument de sanctaj.

Săptămîna trecută alte două probleme au stat în centrul atenției. Proiectul de Lege pentru organizarea judecătorească și propunerea privind modificarea Legii 42/1990 pentru cîstirea eroilor martiri și acordarea unor drepturi urmășilor acestora precum și rănitilor dintimpul revoluției.

Chestiunea rămasă în suspensie în Adunarea Constituantă revine acum găsind pe oameni la fel de nepregăti să o soluționeze. Minoritățile naționale cer dreptul de aflosi limba maternă în justiție. Dar îi se oferă doar posibilitatea utilizării unui interpret. Decizia a fost amînată pînă la definitivarea articoului corespunzător din Constituție.

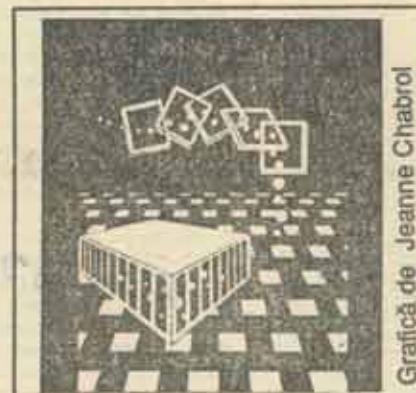
De la o vreme, în fața Senatului protestăza cei care au fost reținuți și torturați la Jilava în decembrie 1989, cerînd să li se recunoască meritul de a fi participat activ la revoluție și să li se acorde facilități prevăzute de lege. Atât la Senat cît și la Adunarea Deputaților propunerea a intrat cu procedură de urgență. Cine se aștepta la o rezolvare rapidă s-a înșelat. Cîteva persoane se astă de mai multe zile în greva foamei cerînd ceva pentru cei care, în mod real, au suferit de pe urmă reprezuluni din 21 decembrie 1989. Fiecare aduce în plus documente doveditoare, întîrzierea se datorează doar faptului că fisile au fost găsite abia în luna februarie. Lucrurile păreau deci foarte simple, dar Parlamentul nostru a dobindit într-o dată un mare apetit teoretic și s-a lăsat antrenat într-o cazuistică fără ieșire. Articolul 7 din Legea 42/1990 prevede o serie întreagă de facilități cum ar fi: obținerea de credite cu termen dublu de rambursare

re și cu o scutire de dobânzi. Înțînd seamă de faptul că e vorba de niște oameni valizi, acest privilegiu a părut parlamentarilor exagerat: era necesară mai întîi o definire a condiției acestor insoluți solicitanți. Sînt ei eroi? Nu, pentru că eroi sunt cei care au murit. (Sîi al căror proces de canonizare a început – aşa cum afișăm de la domnul Ioan Alexandru.) Sînt victimele revoluției? Nu, pentru că, deși au fost molestați la Jilava, sunt actualmente valizi. Unde ar putea fi atunci încadrati? Cu atît mai mulți cu cînt nici cei care au murit sau au fost răniți nu sînt cu toții eroi adevărați, căci, aşa cum încearcă cineva să demonstreze, mulți au căzut din pură întîmplare. Dar, la drept vorbind, cine poate judeca dacă cel care a murit avea în suflet sentimentul înălțătorial martirului sau era cuprinzor de joase și firești sentimente de frică?

Cineva a replicat sec și sever că nu dorește transformarea Parlamentului într-o casierie la care toți cei care au participat la revoluție să-și ridice nota de plată. La extrema cealătă s-a plasat domnul Ioan Alexandru care a rostit „un poem” despre lumina divină din ochii tinerilor de pe baricade. Toți cei care au fost acolo sunt eroi în virtutea curajului (de esență divină de care au fost animați în aceea momente).

Dar cei care așteaptă în stradă, mulți dintre ei someri, vor doar să li se ofere o șansă în competiția socială din ce în ce mai aspiră și mai lipsită de etică.

HORATIU PEPINE

Grafică de Jeanne Chabrol

REVISTA PRESEI

O campanie de presă și roadele ei

Unul dintre avantajele nomenclaturii comuniste după decembrie '89 este masiva prezență în viața publică, datorată citorii publicației extrem de generoase cu spațiul pus la dispoziție celebrităților echipei Ceaușescu. De la Nicu Ceaușescu la Dumitru Popescu sau Ioan Toma, membrii CPEx se bucură azi, paradoxal, de mult mai multă atenție din partea opiniei publice decit pe vremea cînd erau la putere. In „Totușii, lubrhea” (nr. 22, mai, 1991), Adrian Păunescu își încheie seria de întrebări trimise „prințul grati” lui Dumitru Popescu. „Sîntem înfrînti. Chiar să mai găsim ceva resurse sau să mîmăm violența, dirigența, fantezia combativă, n-am reușit să impresionăm pe nimăn. Generali care au pierdut bătălia, spăsini dezarmați – nu mai facem două cepe degerate. Cu cît ne-am grozăvi, cu atît am și mai ridicoli.”

Finalul interviului lui Dumitru Popescu seamănă cu o cădere de cortină peste cele cîteva acte ale show-ului tematic al scoaterii de pe scena politică a vechii echipe comuniste. Cine a avut răbdarea să urmărească atît desfășurarea proceselor, cît și interviurile celor implicați în măcelul din decembrie, serie deschisă de Ion Coman în dialog cu Angela Băcescu în „România Mare” (fără să le ultimă pe cele din „Europa”), poate constata că în acest moment ne aflăm în situația de a da

Cine – ce e?

Sînt unele momente cînd am impresia că „de sus” adie un vînt de revoluție, o pominire de anarhie gata să răstoarne orice canoane, să încalce reguli, să arunce în aer convenții. Sînt astfel de momente cînd te întrebă, despre cei care ne conduc, ce (ne) stau în virf; cine – ce e? Un exemplu poate minor, dar simptomatic, o „cheie” nevinovată pentru descifrat fenomene, comportamente și întîmplării cu mult mai grave, reușind, căci în parte, să le explice. Trebuie să fi văzut și cîsă, stimări tele-spectatori – căci astăzi suntem cu toții, deocamdată, în mod sigur, răspunsul de fapt, „comentariul” pe care președintele României a înțuit să îl facă, prin gura și sub chipul unuia dintre sfenici săi, la adresa unui reportaj din frântătata Basarabie

realizat de talentul și consecventul cu sine om de televiziune Jeanne Gheroghiu. Nu vi s-a părut nimic ne-lăsă locului? Nimic strident? Să fi uitat președintele ce este? Căci dacă nu amnezia, atunci ce l-a făcut să se amestice într-o discuție care nu îl privea, procedind precum un jurnalist (ceea ce nu e), obișnuit (mai degrabă obligat) să-și observe colegii? Căci „Jegea presei”, care cere prezența unei replici în același loc, la aceeași oră și de aceeași dimensiuni de ar fi fost respectată! Acest gen de „scăpări”, minor, desigur, pe lingă lipsa cu mineri de mal an, reușește, probabil tocmai datorită lipselui de gravitate care să ne implice în mod dramatic, să explice un întreg comportament, să dezvăluie o întreagă concepție, politică și umană. Cine e președintele stîm – sau, de fapt, nu stîm. Ce este însă președintele în România pare a fi un mister în primul rînd pentru el însuși.

E clar că acela care, neînțebat și neprivit, se bagă în vorbă, în timp ce, somat mai mult de evidențe decit de indivizi să răspundă, tace sau, într-un tirzii, răspunde în doi perî, este cel dinții care nu cunoaște legile, regulile și convențiile democrației, care este înainte de orice un joc (de societate). Oare să fie președintia altceva decit o funcție – fie ea și cea mai de sus – în stat, alături de alte funcții la fel (cel

puțin) de utile și onorabile? Reproșind celor de jos, față de care ar trebui să se situeze alături, că nu înțeleg democrația, că o confundă cu anarhia, președintele – care e înainte de orice un simbol, un model – ca substitut regal ce se află – este cel dinții care se exclude de la regulă. Stie domnia sa care îi este cu exactitate statutul? Mereu preocupat să-i extindă, nu î-o îluită? Sau consideră că funcția cea mai de sus le înglobează, le înghețe pe toate celelalte, și că un președinte poate fi, dacă vrea, orice într-o societate, neglijînd prin aceasta să fie tot mai ceea ce e? Să crească odată cu poziția pe verticală locul numai libertățile? Cine, atunci, ignoră primul legile, topologia specifică a societății democratice, cine încalcă convențiile, ieșind din cadrele jocului spre a ne arăta cum se joacă? Căruia model ultravizibil îi corespunde anarhia, lipsa legii (să-i spunem, precum profesorul Mănoescu, anomie)? Să-i spunem pur și simplu fără delege? Cine – ce e? Dîncolo de prea umanele și prea civilele libertăți, drepturi, obligații nu se află decit iluzia suveranității. Democrația înseamnă înainte de toate formalizare, codificare. Cine î se opune, răvășind-o? Un palat nu doar protejează, nu doar investește. Zidurile lui groase și poarta zdravănă nu trebuie să apere doar dinspre afară înspre înăuntru, ci și înspre. Un palat, mai ales unul regal, cu tronurile lui somptuoase este făcut și pentru a limita, să da contur, formă, a restrînge. Dar, este adevărat, numai un suveran sălăie este adevărată suveranitate. Si probabil că această informație ce ține de codul strict al democrației este mai aproape de codul genetic decit s-ar putea crede. Într-o democrație tot mai „originală”, președintele este oare Gioconda cu mustați a lui Marcel Duchamp: un fel de suveran „original”? Într-o societate precum a noastră, basculată pe toate direcțiile deodată, în care stînga e dreapta, susul nu poate fi decit jos. Sîi, evident, invers.

BOGDAN GHIU

de o inteligență nativă pe care, fără îndoială, a demonstrat-o în foarte multe situații.” (Interviu cu Ioan Toma – „Totușii, lubrhea”, nr. 22).

Impactul acestor înălțătoare idei nu este neglijabil și nu-i acceptă decit cel care nu ascultă strada. La unanșumătatea de la prăbușirea comunismului tradițional românesc, morală insulubră s-a dovedit penetrabilă și viabilă. Florile de pe mormîntul familiei Ceaușescu, prezente la o cîntărie de o anumită parte a presei – extrem de solidă din punct de vedere financiar de altfel – stau mărturie.

De altfel, din interviul lui Cornelius Vadim Tudor, difuzat de BBC și publicat în „Cuvîntul” (nr. 21, mai 1991) trebuie reținut atât: înflințarea Partidului România Mare are girul capitalului moral clădit de revista cu același nume.

SORIN FAUR

ERATĂ

Dintr-o regretabilă eroare, pe care ne-o asumăm în întregime, în numărul 18 al revistei noastre, în care am publicat aforișme inedite de Lucian Blaga, în enumerarea celor patru „competiții la domnia universala” lipsea tocmai „accesă la Kremlinul”. Omisiunea schimbănumai unulai enumerarea (apărându-ne trei factori din cei patru anunțăți), ci și sensul aforișmului.

IMPORTANT

La solicitările cititorilor din străinătate, informăm că revista „22” posedă contul valutar 47.218, 16.0003.0. – B.C.R., filiala sector 1 București. Prețul unui abonament anual este de 52 dolari S.U.A. pentru Europa (și nu 85 dolari cum, dintr-o regretabilă eroare, a apărut în numărul trecut) și 62 dolari S.U.A. pentru țările din celelalte continente (și nu 95 dolari S.U.A.).

Andrei Pleșu a vorbit duminica aceasta, într-o emisiune a televiziunii, desprevină. Și a spus, în principal, cam acest lucru: în oroașa cvadridecenală prin care am trecut, am fost cu toții vinovați; să incă nu este cazul să cintăm vina altora, ci să încercăm, fiecare în parte, să ne afiam propria vină. În locul unei leznicioase operații de transfer, este nevoie de un dificil efort de reflexivitate.

Mărturisesc că, în situația în care se află societatea română în clipa de față, o asemenea teorie, expusă atât de abrupt, îmi apare ca primejdioasă. Mă număr și eu printre cei care, tot într-o emisiune a televiziunii, înregistrată în 30 decembrie 1989, am susținut un punct de vedere asemănător. Am spus atunci că pentru a se vindeca, societatea română, care tocmai trecuse pragul teribilelor evenimente,

GABRIEL LIICEANU

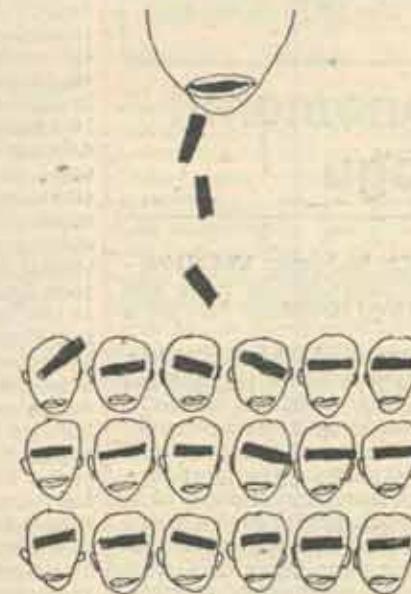
DESPRE VINA

trebuia să-și spulbere o iluzie. Să nu credem, spunem, că trăind așa cum am trăit, parte dintre noi suntem vinovați și parte, pur și simplu. Cu excepția tinerilor, care nu avuaseră timp să participe la vina colectivă, și cu cea a disidenților (dar abia din clipa în care au devenit disidenți), adică din clipa în care au spus răspicat adevarul pînă la capăt, toți ceilalți eram suntem vinovați prin complicitate. Dar, adăugam atunci (la sugestia unei prietene cu care discutasem în prealabil această problemă), există grade de complicitate la scenariul ororii pe care îl trăiserăm cu toții. Cel mai „bînd” grad de complicitate fusese tăcerea, consumarea prin tăcere, alinierea pasiv-neputinciosă. Al doilea grad fusese compromisul minim: mai o mînă ridicată în sedință, mai o pancartă cărată în spate la cite o defilare... Al treilea grad de complicitate fusese alinierea activă și minciuna, practicate sub scuza constringerii, dar și în acest caz existând un răspuns cu grade diferite de intensitate. În sfîrșit, înainte de a ajunge la autorii scenariului, la artizanii ororii, gradul suprem al complicității la această crîmă împotriva umanității era marcat de „stegari” ororii, de voluntari entuziaști, de cinici și corupți, pe scurt, de marii lichele. Toate aceste grade de complicitate, spuneam, au susținut edificiul ororii, dar abia ultimul grad-l-a dat forță, relief și fast; el a făcut-o ucigașoare.

Ce-i răminea de făcut fiecaruia dintre noi în acel moment de bilanț teribil, după traversarea unui ultim episod al singelui, după ce tot spectacolul lungii noastre degradări se afla de-acum la picioarele noastre, ca o fiară cumplită, scuturată de pe grumaz, și la care ne puteam de-acum uita întrebîndu-ne cum de-a fost ea cu puțină și ce-a putut ea face din noi? Ce altceva îl răminea deci de făcut fiecaruia dintre noi decât să se întrebe asupra gradului de complicitate care îl revenea în acest scenariu al vinei colective. Și pentru ca acest gest de tardivă și necesară reflexivitate să nu-i occlească tocmai pe pontii ororii, am citit atunci un scurt Apel către lichele.

Au trecut de atunci săptămânele luni. Marii lichele nu au căzut de atunci pe gînduri, nu s-au retras într-o meditație și reflexivitate, nu au fost zgîrlite de

spună lichelele: „Voi care ați tăcut sănătății asadar egali cu noi care am închinat odoare tiranilor, voi care ați tăcut sănătății egali cu noi care v-am tăvălit în sedințe, care v-am turnat, care v-am strivit destinul. Și pentru că suntem egali, pentru că am intrat cu aceleasi drepturi în fragila noastră democrație, am dreptul, ca și tine (în fapt cu mult mai mult ca tine), să stau în parlament și să-ți dau legi (legi care nu sunt pentru protecția ta, ci mai întîi pentru a statului – adică pentru a mea, nătărăuile!), am dreptul, după ce îți am predat «socialismul științific», să-ți explic drepturile omului, am dreptul, după ce am dus de ripă această țară, să-ți vorbesc despre venirea țărilor și despre iubirea de țară. Am chiar dreptul să te acuz că ești trădător de țară, francmason și homosexual; și bandit. Am, ca și tine (de fapt cu mult mai mult ca tine), toate aceste drepturi. Și mai ales am dreptul, eu cel care în scenariul ororii comuniste am atins „gradul al patrulea” de complicitate – aşadar eu, voluntarul entuziasmat, „stegarul” acestei monstruoze istorice fără precedent (din care nici nu știu cum o să vă mai reveniți) – pe scurt, eu, marele liche, am să te învăț acum cum se construiește democrație. Iar tu, în timpul acesta, meditează linistit la vina ta și abține-te să mă judeci ca să nu cazi în păcatul „transferului de vină”. Nu uită că suntem cu toții compromiși, nătărăuile!”.

Grafiță de Perjovesci

Imperiul sovietic este încă puternic, vecinătatea sa încă întreține coșmarurile noastre. Imaginea înfricoșătoare cedează încet-încet în fața parodiei. Armata Roșie este încă pe teritoriul german, faptul în sine e îngrijorător. Dar soldații sovietici își vînd armele, ba chiar și tancurile, se îmbată și fac scandal prin baruri. Grănicerul sovietic este încă desculț de puternic să mă lase să aştept la intrarea pe un teritoriu în care limba vorbită este a mea și nu a lui. Dar șeful statului său nu este invitat la Londra, ca să nu i se creeze ocazia să ceară bani. Mărețul imperiu se transformă într-un schelet descămat. În interiorul rachetelor nucleare se țese spectrul unor soldați morți de foame. Dîncolo de interesele internaționale care vor să conserve Uniunea Sovietică, noi, care avem privilegiul

ALINA MUNGIU

Este România o țară ocupată?

de a sta în umbra zidurilor ei, simțim adierea descompunerii sale.

Ciudat! Căci dintr-o toate țările vecine, singura de care Imperiul a căutat să se asigure este România. Lor le datorăm situația de față, așa amestecată cum este, și probabil că suntem pretențioși cind ne arătam nemulțumirea că, după înălțarea lui Ceaușescu, au vrut să se asigure că succesiunea este în mîini prietenoase lor. Dar de la revoluție nu a trecut decât un an și jumătate. Nerăbdarea noastră a făcut adeseori să pară prea lung această săjumătate: Prealungirea organizarea unei opozitii, prea lung pentru crearea unei societăți civile? Niciodată. Prea lung doar pentru nerăbdarea noastră, dar această nerăbdare trebuie să o controlăm. Firește, este greu să privești detașat propriul tău timp atunci cind ai ajuns să-ți înduri mai mult decât să-ți trăiescă. Majoritatea românilor sunt în această situație, chiar și cei foarte inteligenți, din nenorocire. Totuși cred că se poate depăși starea aceasta.

Copilești de „problemele interne” ale României, pe care de altfel se arată incapabili să le formuleze corect – dar amintesc să se mal înfrunte cu ele – cel mai multă dintre români ultă că starea lor se datorează vecinătății Imperiului. Nu au chef să audă de Basarabia pentru că „avem probleme mai importante”. Dar asta este ca și cum ai spune că n-ai vreme să-ți tratezi diabetul pentru că nu îți se închide zgîrietura de la deget. Ideea că zgîrietura de la deget nu îți se închide tocmai din pricina diabetului nu le vine celor mai mulți în minte. Poate și pentru că nu le-am spus-o destul de des și de răspicat. Problema Basarabiei este problema României, menționarea Basarabiei a precipitat căderea lui Ceaușescu și prezența lui Ion Iliescu în fruntea țării este

motivată doar de necesitatea ca președintele României să semneze un tratat în condiții pe care Ceaușescu, bătătoare chiar Gheorghiu-Dej, nu le-ar fi acceptat.

Sentimentele naționale ale președintelui României sunt undeavă pe la nivelul unui prim-secretar de republică din Asia Centrală, din acela pentru care rămlinerea în Imperiu este suprema dorință. Pot numi vreo șase președinți înăuntru U.R.S.S. care au sentimente mai naționale decât al nostru. „Personajul tragic” de care vorbea Andrei Pleșu este de fapt un personaj secundar, un figurant cu bunăstărță. Se poate transforma pe parcurs în altceva, cum s-a întîmplat cu Dej? Nu: pentru că timpul comunismului părea nelimitat atunci, în vreme ce acum economia Imperiului s-a prăbușit, timpul nu mai are răbdare. Minerada are valoarea unei condamnări pe viață, și acesteia Ion Iliescu nu își poate sustrage, nici dacă Dumnezeu îl-ar lumina brusc, transformându-l într-un patriot și într-un democrat. Obscurul președinte de republică sovietică rătăcit la Cotroceni trebuie neîncetat înfățișat ca atare. Mai mult decât toate greșelile sale din 1990 aceasta este imaginea să pe care trebuie să o acreditem.

Ne putem noi lupta cu KGB-ul, care este maestru în revoluții însenate și în gioanțe rătăcite prin toatele universităților americane? Aud această întrebare descurajată de douăzeci de ori pe zi. Nu trebuie să ne luptăm direct cu KGB-ul. Destul că acesta luptă cu legile pieței, și nu-i prea greu de ghicit cine va fi mai tare pînă la urmă. Noi trebuie să construim ce n-am construit 20 de ani, o opozitie organizată. Și să încercăm să ne integrăm în lumea nouă care se creează. La ora aceasta valorizez înflorit în România

pe orice om care face ceva față de orice om care vorbește (sau scrie, cazul autoriului). Fiecare individ care deschide un restaurant sau un atelier de făcut chibrituri este un pionier care trebuie încurajat. Există mai multe posturi de radio și televiziune provenite din felurite donații și aruncate în toată țara. Cel mai adesea acestea se zbat în greutăți financiare foarte mari. Orice om care vrea să facă ceva și se întrebă ce ar putea face, ar trebui să sprijine aceste posturi, sau să sprijine SOTI. În doi-trei ani va exista destulă concurență pentru ca să existe reclamă și radioteleviziunea independentă nu va mai fi ceea ce de interes pur propagandistic. Azi însă, ea are nevoie de sprijinul fiecaruia cetățean, prin intermediul unor abonamente lunare sau al cumpărării unor acțiuni. Așa cum toate acțiunile organizate în sprijinul Basarabiei trebuie să se bucură de un sprijin egal cu cele cu subiect pur intern. Deseori la mitingurile organizate de societatea București-Chișinău văd 200 de oameni. Nu am scris nici noi destul, probabil, dacă din cele cîteva zeci de mii de cititori ai noștri doar cîțiva sprijină aceste acțiuni.

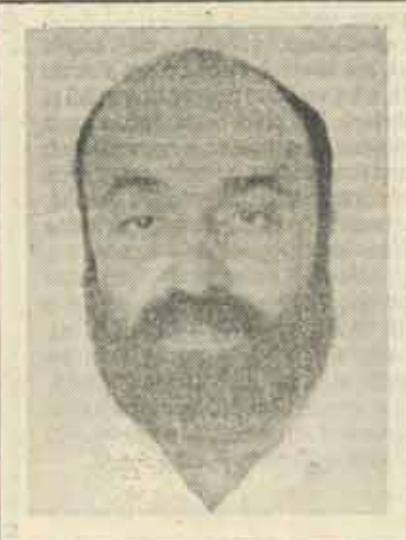
Problema comună atât în România cât și în Basarabia constă în faptul că atât de puțini oameni înțeleg ce li se întimplă și ce anume trăiesc. În Basarabia lucrurile par uneori că merg mai bine deoarece există, proporțional vorbind, un număr mult mai mare de activiști eficienți pentru cauza bună. (Sunt sigur că unul dintre ei vor juca un rol în soarta noastră politică comună.) Dar marea masă a populației de acolo este la fel de inertă ca și cea de aici. Dacă fiecare român care vrea să întreprindă ceva, măcar ca să lupte împotriva disperării, ar trimite două-trei cărți în românește unei familii basarabene, vă asigur că ar fi mai util decât încă un „Jos Iliescu” în sala filmului „Piața Universității”... Iliescu la putere nu poate separa România de Basarabia.

Astfel încât, tuturor celor care îmi spun că suntem disperați, le spun că nu înțeleg unde găsesc timp pentru asta.

ACENTE

Bedros Horasangian

• Fenomenul Gogu

A murit d-l Gh. Rădulescu. Mult și bine cunoscut în decenii din urmă sub (pre)numele Gogu Rădulescu. Fie-i țărăna ușoară.

Moarte și ne adună sub același giurgiu. Pe cei buni ca și pe cei răi. Bogatani sau muniti de foame, fericiti sau mai puțin, oamenici care s-au înfrântat din bucurile vieții alături de cei care s-au chinuit și au suferit mereu. Trăim și murim supuși greșelilor – pe care Bunul Dumnezeu ar putea să le ierte dacă l-am ajută și noi că de căr –, nimeni nu se poate lăuda că toată viața a făcut doar bine. Că n-a fost expus astor păcate, erori, ezitări, incertitudini, pofte, ambii, schimbări de opinie. Sau mai rău. Cind de vorba și gîndul tău depind soarta și viețile altora. A minți, a chinui, a ucide. A servi înjustiția, nedreptatea, abuzul, crima organizată. Există un joc al sorților căruia nu îi ne putem sustrage. Dincolo de voia și nevoile noastre. Apără un moment în viață fiecărui cind tot ce era pitit și bine justificat în adincuri vine la suprafață pe neasteptat și cu o violență care depășește puterea noastră de a înțelege. Devenim prădui unor adevăruri brutale și tocmai atunci cind am devenit mai vulnerabili redeneam noi însine, slabii, mici, goi, temători, poate mai puțin zei și mai mult oameni. Și în aceste clipe ne dăm seama de tot trecutul și prezentul nostru așa cum a fost, așa cum este. Și moartea căreia nu îl pasă de tribulații noastre interioare. De chinuri, suferințe, nădejdi, iluzii, încredere în prietenii, dezamăgirile și umilințele la care am fost sau suntem supuși. Destinul lui Gh. Rădulescu poate fi pus sub semnul unui dramatism ce-l încorporează. Este soarta unei întregi generații căreia meandrelle istoriei îi au oferit nemunărate îspite și iluzii. Înțeleptul care puteau să ajungă martiri și au devenit nomenklaturi. Înțeleptul care deveni cătei și s-au salvat prin cultură. Altele și altă scenă se pot face pe seama fiecărui. Cine poate azi să judece la rece ce s-ar fi întâmplat cu fiecare în cazul alternativ al lui dar dacă? Putea fi și altfel și încă și mai altfel. Dar n-a fost decât așa cum a fost să fie. Din înțeleptul, cu opțiuni de stinge. În anii '30-40, destul dintr-ei au urmat un drum care, din perspectiva zilei de astăzi, pare un eșec. Poate și este, nu suntem noi cei mai în măsură să judecăm. Dar putem extrage semnificații. Din oameni de carte și idei și-a ales destul care au slujit o dictatură. Poate inițial au funcționat speranțe și crezuri adevărate. Dar apoi? Viața și destul de incită și, din păcate, doar una. Căii au putut rezista atilor factori din afară și din înțelegere fiecărui? Și de aici pînă la a ceda și a te lăsa subjugat de rău – doar căiva pași. Plus frântările de constituție de care, vrei nu vrei, nu te poți izbăvi. Ele vin și te rod, și te macină. Și dacă nu ești tare te fac din rău mai rău și dintr-un om slab un nemeric pur și simplu. Justificările și explicațiile apar imediat, dar nu prea folosesc. Gh. Rădulescu nu face parte din noile valuri de activiști și slugi de partid din ultimii 20-25 de ani, atrași de mirajul puterii și al parvenitismului social. Ca și Manea Mănescu, ca și alții membri din vechea gardă

a activului de partid, a fost scot înainte de înființarea universităților muncitorești. Într-un alt context istoric ar fi avut un cu totul alt destin. Dar așa, silbiciunile și propriile inconsecvențe – sau ce anume? – i-a făcut să ajungă îngă niste oameni pe care altfel li detectau. Vieți și destine frînte. Un om nu face toată viața numai lucruri reale. Despre Gogu Rădulescu s-a tot spus că a făcut și multe lucruri bune. A ajutat și a sprijinit o grămadă de artiști, scriitori, muzicieni, în general oameni de cultură. Cum nu l-am cunoscut personal nu pot spune mai mult. Vreau să relev doar un aspect particular. Cum în spațiul nostru carpato-dunăreanopolitică putere a fost foarte abilă și a acționat perfid. Înțeleptul român, în loc de a găsi că și mijloace de a se opune puterii, a încercat – și de multe ori a reușit – să o cocolească. Să se străcoare, să sară, într-un cuvînt, să se descurcă. Această descurcăre – am mai spus-o și e bine să-o repetăm – s-a întors împotriva noastră. Amestecul continuu și mereu prezent al răului cu binele, al ticăloșiei care n-a mers pînă la capăt, al abjecției care a făcut și fapte bune și anihilat puterea noastră de a ne radicaliza și solidariza. „Capul plecat sabia nu-l tale” și „Pune-le bine și cu dracul pînă trece punctul” au devenit un soi de manual de înțețuire. Nu de azi, de ieri, statul nostru, al Țării Române, preț de cîteva secole a fost incert, depinzînd în mare măsură de poftele și interesele de moment ale marilor puteri vecine. Din acest context geografic ni s-au indus, din păcate, alte contexte politico-sociale și în plan mentalităților. Fenomenul Gogu – l-am numit așa, cumva conjectural, dar el este mult mai adînc înrădăcinat – și-a creat val. Cum să te radicalizezi împotriva răului cind un telefon te poate scoate dintr-o situație neplăcută? Sau o vorbă bună plasată exact acolo unde trebuie rezolvă chestiuni de viață și de moarte. Pe bună dreptate mare parte din foști (și actuali?) nomenklaturiști se simt îndreptățiti să-și joace cartea pozitivă, a faptelor bune, a interventiilor, a bineficiului altor prieteni, nude, apropiati. Chesiunile care se pună e de principiu: nu cumva acest „bine” se numește abuz de putere și trafic de influență? Un om de stat, orice angajat al colectivității slujește întregul și nu partea. Din păcate aceste reguli simple au fost mereu căciute. Corupția și specula ce dăruiește de altă vreme, azi căpătind forme de-a dreptul incredibile, nu pot fi eradicate în plan social dacă acest fenomen Gogu nu va dispărea. Plătim de multe ori în față vieții nu pentru cele o săută de fapte bune ci pentru cele zece reale. Așa e drept. Sau ar trebui să fie. Altintîrni și toate trece. Doar pulberea e eternă. Zădărnicile și goană după vînt, ar zice Eccliesiul. Poate așa o fi fără să ne dăm seama.

nu se face, pentru atâtă lucru, să ne smiorcăm la vecini, să-i pîrim adică. O minciună și întotdeauna binevenită, iar puterea noastră e, astfel, ocrută.

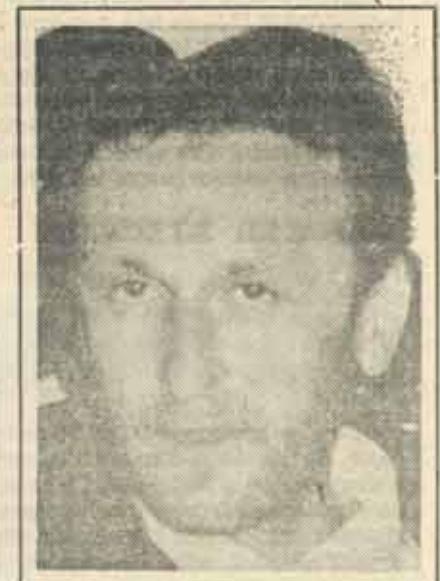
Tot la sfîrșitul săptămînii trecute am citit în cotidianul Frontului, „Azi”, un penibil elogiu adres Securității de către scriitorul bun la toate ideologii, Viorel Cacoveanu. Un elogiu mascat, desigur, care conținea și un reproș violent la adresa „României libere” și a lui Petre Mihai Băcanu. Dl. Cacoveanu nu era de acord cu prezentarea publică a întîmplării de la Berevoiești. Numindu-l pe Mihai Băcanu un scormonitor în gunosie, Viorel Cacoveanu pretindea că întreg cazul Berevoiești să fi fost înțint în taină și prezentat doar directorului S.R.I., guvernului, președintelui. Bine, se subînțelegea din articol, alături cîteva adevăruri, dar, dacă tot le știi, nu alergi să le comunici în gura mare, ci le spui în școală. Între noi, și le rezolvăm omenește sau, de ce nu? tovărășește. Același îndemn stupid la spălarea rufelor în familie. Același îndemn la minciună, care vine din vocația medicilor pentru lingueșală și obediță.

Linguirea nu are margini. Ea a căpătat, azi, cele mai penibile forme, cu atât mai mult cu că are și pretenția de a trece drept obiectivitate. Retorica ei, care are ceva din demnitatea sclavului care sărătă mina stăpinului, adică din voința de a sta că mai aplecat, e deprimantă. Nevola de minciună a devenit o a doua natură. O propagă demnitării, responsabilității televiziunilor, scriitorilor de serviciu și gazetarilor care nu și-au pierdut reflexele de edecari.

Îndemnul la minciună vine din aparența tuturor acestor legești ideologici că mărasmul va învinge, iar adevărul va rămîne înecat în mocîrila compromisului politic care le va acoperi biografia negură. Sînt astăzi de mulți acești propovăduitori ai minciunii, frați siamezi ai delatorilor, încînici nu mai pot observa unde sfîrșește încărcizia. Oricum, cred că am trecut dintr-o epocă a nărozeniei în una a agresivității.

ACENTE

Ioan Buduca

• Babilonizarea României

Nu ne mai înțelegem din cauza cuvintelor noastre. Trăim de cîteva vîme comedie unei tragice comunicări în vid. Mesajul nostru nu trece prin acest desert babilonic, în timp ce noi credem că el a și ajuns la celălalt.

Dictionarul principal al unei existențe sociale ordonate este cel scris de literă legilor, iar identitatea socială este dată de spiritul acestor legi. Eram, pînă în decembrie 1989, prizonierii unei societăți pușcărie în care litera și spiritul legilor erau elaborate în vederea edificării unui sclavagism de stat, modern și multilateral dezvoltat. Cuvintele acelei societăți erau deosebite și au semnificații minciinoase.

Democrație Însemna dreptul unei preținse majorități (niciodată cu adevărata majoritate) de a dispune de cealaltă parte a societății (considerată a fi în minoritate) fără ca măcar o obligație față de partea considerată minoritară să îl fost formulată.

Or, iată, nici astăzi nu se discută principiul fundamental al drepturilor oamenilor – care constă într-un sit de obligații generale față de existența umană în genere.

Acest sit de obligații e de natură metafizică, supraumană sau divină. Temeul dreptului este obligația. Și în timp ce dreptul se negociază între oameni pentru oameni, obligațiile nu sunt negociabile ci absolute. Ele sunt datorii impuse dintr-o sferă de generalitate a lumii în care existența umană e doar un detaliu central.

Obligația de a nu ucide, de pildă, și problematica religios-metafizică a crimei sunt mai profunde decât dreptul la viață, ca nivel ontologic.

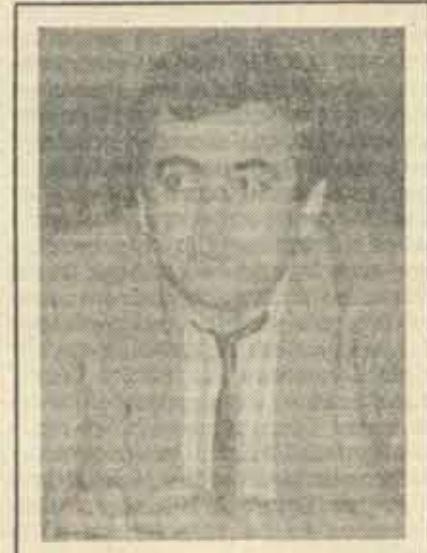
Nu există drept fără o metafizică a dreptului, după cum nu poate exista o societate de drept fără o metafizică a existenței umane.

Jungla babiloniană în care ne aflăm acum să-născut în clîpă cind minciuna semanticii totalitare a legilor s-a prăbușit, iar din cenușa ei nu au renăscut încă principiile adevărătorilor metafizice ale existenței noastre.

Ne lipsește un Titu Maiorescu al acestei Renașteri. Întru adevăr. „Libertate, egalitate, fraternitate.” Această denumire a obligațiilor de drept divin a stat la baza „Declarației Universale a Drepturilor Omului”, care, la rîndul ei, a stat la baza primei Constituții moderne, după Revoluția franceză. Din obligația numită „egalitate”, prin transformarea ei în „egalitarism”, s-au născut crimele regimurilor comuniști care au barbarizat secolul al XX-lea. Nu era cu adevărăt o obligație de drept divin? Era numai numele unui în-

ACENTE

Radu G. Teposu

• Îndemnul la minciună

Am urmărit de curînd un interviu realizat de unul din televiziunile noastre, Emanuel Valeriu, cu un cetățean american de origine română. Conlocutorul d-lui Valeriu îi spunea că România e prea Iz-

res istoric de conjunctură?

Babilonia semantică a vieții noastre de zi cu zi, în România comunismului muriș, prin desertul căruia trecem azi și mișine, această babilonizare a dialogului s-a făcut posibilă mai ales pentru că n-am ieșit din noaptea semantică a intereselor de conjunctură. Vorbim în interes mult mai coerent decât în cuvinte, iar cuvintele în care vorbim au rădăcina etimologică în miezul acestei nopti.

Am spus că partid nu înseamnă întreg ci parte, și am restabilit un adevăr formal, literal, dar, în fond, spiritul ideii de partid rămâne unul totalitar. Gîndim ca și cum adevărul nostru conjunctural continuă să fie unicul adevărăt.

La fel de grav este că procesele de azi se judecă la tribunalul legilor de ieri. Cum să ar putea altfel? – vor întreba și sceptici, și sofisti, și conservatori. Altfel decât așa nu s-ar putea decât restabilind temeliile ideii de lege. Un contract negociabil între societate și individ? Da, dar ce au negociat comuniștii cu acest individ? Nîmic. Sî, atunci, cum mai poate rămâne valabilă îndrepărtirea practică a dictiunilor dura lex, sed lex?

E tipică, de pildă, situația apărută în „procesul autoturismelor”. Stai de ani și ani de zile la coada abstractă dar dureroasă a așteptării zilei cînd vei putea să-ți cumpere autoturismul plătit deja la C.E.C., vine „revoluția”, cresc prejurii, și brusc aflu că pe lîngă cel 100.000 de lei deplătit trebuie să mai plătești 200.000 lei, fiindcă, în statul comunist, nu semnasești, de fapt, un contract de vînzare-cumpărare, ci numai un contract de nominalizare a buroului pe care dorești să-l cumpere. Legea comuniștă era în așa fel făcută încât orice mărire de prejuri să cadă retroactiv în seama cumpărătorului. Această lege e încă în vigoare. Statul a și cîștigat acest proces, deși dreptatea abstractă e de partea individului păgubit printr-o lege hojească.

Un scriitor român de origine iudeică, un excelent critic literar, gumea cu gravitate că avem nevoie de 40 de ani, ca și poporul lui Moise, pentru a ajunge în „para făgăduințelor”, adevărata democrație pe care o visăm. Sî explica de ce a avut nevoie poporul lui Moise de acesti 40 de ani: tocmai pentru că în acest timp cel cu suflet de sclavi, cel coruș de scalvia în Egipt au lăsat locul noilor generații născute și maturizate în libertate, în spiritul altor legi.

Intr-adevăr, legile în care creștem sunt mai importante decât partidele la care ne închinăm, iar rolul pluripartidismului într-o societate liberă tocmai acesta este: să protejeze libertatea, fraternitatea și egalitatea (în fața legilor).

Transformarea egalității (în fața legilor) în egalitarism (față de proprietate) conduce la crimă. A condus la guag și la genocid. A mutilat memoria cîtorva națiuni și a falsificat istoria sentimentului lor național.

Babilonia vieții noastre de azi vine și din mutilările grave care s-au comis asupra rădăcinilor cuvintelor noastre, dar și din mutilările criminale care s-au comis asupra etimologilor noastre naționale, istorice și culturale. Rădăcinile noastre sunt acum, mai degrabă, în cer. Sîntem mai aproape de Dumnezeu decât de noi în sine. Tot răul spre bine?! Poate că ne vom regăsi mai bogăți cu o suferință, mai înțelepti cu o moarte!

Din păcate, nimic pentru omul simplu și nenorocit, adevărata victimă a colonizării noastre cu minciuni și cu false istorii, nimic pentru minile nefosofistic ale bieților oameni de rînd nu a fost debabilonizat.

Debabilonizarea cuvintelor noastre este o urgență morală imensă. Ea stă în balanță cu urgența exemplului personal. În România de azi nu s-a întrerupt încă duhul celui și înțelept, și curajos, și curat. E nevoie de doi sau trei pentru a-l aveala un loc, cînd e urgent să fie, întreținând cum e, într-unul singur, și de mai multe ori.

Gorbaciov a spart zidurile infernului comunist cu două cuvinte: perestroika și glasnost. Așa s-a deschis cutia Pandorei. Așa ne-am trezit cu toții la apa Babilonului. E nevoie de două sau trei cuvinte și pentru ieșirea din biblială. E nevoie de un început de mesaj coerent care să ne scoată din desert. Cine le va găsi?

Recompensa găsitorilor e că nici nu vor trăi să-și vadă visul cu ochii. Ca Moise însuși. Acesta e personajul tragic de care avem nevoie, nu tragicomicul sluj al celor care cheamă minerii să ne apele de noi însine.

Bioografia devine destin în viața celor hărăzi să fie exemplu personal. Întrupările genitașă a mediocrității noastre. Ar putea fi Andrei Pleșu, dacă și-ar găsi curajul de a se rupe de sofistica minoră a compromisului necesar pentru a redeveni înțelept-de-ne-compromis. Ar putea fi Mircea Druc, dacă tragedia naufragiului său în Basarabia l-ar conduce către lămurile noastre.

Ar putea fi un copil pe care îl bat polițiștii prin picioarele țărăi. Dar pînă la vîrstă maturității sale riscă să intrâm în al doilea cerc al infernului comunist cu acest Parlament de pomînă care e în stare să voteze legi prin care sănsem obligați să devenim informator și delator ai noii Securități, legi prin care crima contra poporului devine un drept al forțelor de ordine, ori tratate prin care țara se obligă să nu facă în planul alianțelor militare decât ceea ce ni se dictează de la Moscova.

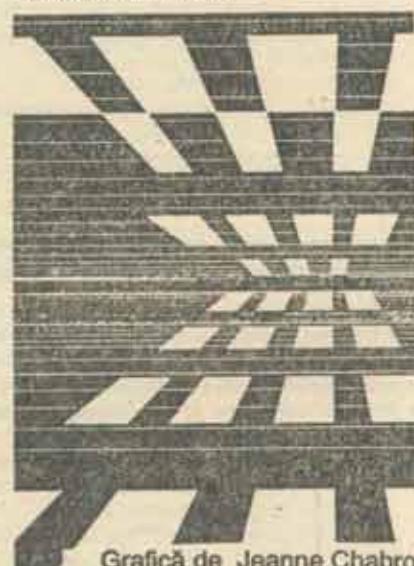
Ai doilea infern al comunismului ne va înghiți dacă nu vom găsi în noi puterea să răspundem indiferenței criminale a puterii de azi la orice semnal care o acuză. În indiferenței criminale nu-i poate răspunde decât sacrificiul lucid.

Vîzor, că dacă aș fi în locul celui mai mare simbol al vieții noastre spirituale, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, sau un călugăr și mai important în istoria relației noastre cu Dumnezeu, l-aș ruga pe Tatăl să-mi trimînd semn pentru Jertfa unui început de întoarcere a acestui neam la sinul său. „Dă-ți foc” – cred, aud că mi-ar răspunde – „ca studentul acela din Praga”.

Vîzor! Dar tragicomedia României comuniste ar fi avut un trecut de glorie dacă simbolul nostru național, Regele, ar fi stiu, în 1947, să devină primul martir al anticomunismului românesc.

N-a stiu ori n-a putut Regele să ne salveze onoarea. N-avem noroc nici de un patriarh cu față divină. Ce e de făcut?

Dumnezeu cu mila!

Grafică de Jeanne Chabrol

ACENTE

Liviu Ioan Stoiciu
Pecinginea
securisto-
S.R.I.-stă

În lumea sensibilă există și o linie descendă de la idee la fluxul irațional, de la adevăr la minciună, de la veșnic la efem... Revoluția din Decembrie 1989 ajungind să deosebească trecutul de viitor: atotcuprinsătorul prezent născindu-se și murind într-o promiscuită-

tecondamnată... Fiindcă, orice să ar spună, tragem în continuare ponoasele imoralități primitive, comuniste și neocomuniste, obscenitatea spirituală în primul rînd impunând modelă...

Obscenitatea spirituală? O observ cu nestăpînit dispreț; fantomele „groapei” securiste-S.R.I. ste de la Berevoile flăcărilor postrevoluționare ajungind deja să mă îngrozească! Oare cum de a fost și este posibilă altă obscenitate spirituală? Cînd deshumarea documentelor politiei politice secrete, la un an de la îngroparea, ruperea și arderea lor incredibile, cînd deshumarea documentelor compromisătoare nu ne arată decât un adevăr ușor oribil, desfigurat, descompus...

În 29 iunie 1990 să se fi hotărît definitiv că trecutul mirșav al torționarilor noștri nu va putea fi niciodată cunoscut în amânat și nici nu va putea fi condamnat legal și că trebuie distruse orice documente incommode? Însuși șeful director al S.R.I. recunoscind că a aprobat atunci licidaarea documentelor „depășite”; din incomerență? Mă tem că domnul Virgil Mărgureanu e un profesionist mult mai deștept și mai vicin decât se arată și acum, cînd e strins cu ușă (cum să-a apărat a fi și la 13-15 iunie 1990, de altfel)... Sau î se pare o joacă totul? Domnia sa având probabil și motive personale să pună pe foc toate arhivele fostei Securități și să o ia de la zero cu S.R.I.-ul său: trecutul compromisător nemaiconștință? Conștință doar prezentul absent... „Alegorile libere” din 20 mai 1990 cerînd oameni spălați, nu e așa? Oameni „competenți”, desigur, fără conștiință, ce dacă au fost niște nesprăvîji de securiști...

Abia acum reușind să înțeleag de ce reprezentanții la vîrf sau la bază și Noi Puterii, din vară anului trecut, au devenit și mai siguri pe ei, arroganți și abuzivi: nu „alegorile libere” erau învinate... Înțelegind de ce a apărut din senin o foaie îmundăca „România Mare” din vară anului trecut, de ce foșii nomenclaturi, de toată mîna, securiști și activiști de partid-comunist au reîntrat brusc în prim-planul vieții publice românești: oficial, trecutul le era sters cu buretele, erau lăsați și reactivați pe tăcute...

Extraordinară continuare a „complotului maltez” în România: reformarea comunismului nu putea fi concepută decât tot cu vecihile unele, unele ușor deschimbăt din „pașnicete” seceră și ciocan, în arme albe, bîte și otrăvuri ideologice! La mijloc fiind același material uman duplicită... Cu promisiunea fermă că dosarele lor compromisătoare vor dispărea în veci, arse, rupte mărunt, îngropate! Dosarele lor, ale celor ce ne-au terorizat din umbra și ne vor teroriza și de aci înainte cu același succese...

Doamne, sunt profund impresionat: la Berevoile se pare că a fost distrusă și arhiva Securității legată de viața personală și activitatea obștească a scriitorilor! A adevărăților disidenți ai acestei țări mult încercate... De ce oare? Foste lepre ceaușiste, angajați sau colaboratori ai D.D.S. sau S.R.I., foști și actuali funcționari ai Uniunii Scriitorilor sau „scriitori” vinduți totalitarismului, „prietenii” sau „colegii”, acum puțind să respire linșit; ce să-a putut salva sunt nimicuri, fragmente care nu se pot regenera...

Cum de a fost posibil? Cum de este posibil?

Nu, nu mai avem nici o sansă să ne cîștigăm demnitatea în actuala conjunctură! Voința de adevăr a fost încă o dată invinsă prin „conștiința datoriei împlinite” neocomuniste! Îmi e din ce în ce mai clar...

Sunt conuști spre prăpastie de venalitatea unui destin comun care nici măcar nu pare a fi al nostru, dat prin naștere, dar care ne marchează existența împăcată! Destin împus în continuare artificial, din afară, cineva face experiențe pe noi, pe sufletul nostru, cineva de la Răsărit, de la Apus? Diavol sau Dumnezeu? Cineva fără timp interior, întins însă cu o țară: pecingine...

ACENTE

Ion Drăgănoiu

• 0,3%

În loc să se ocupe de soarta masoneriei și trecutul Regelui Mihai, cred că anumiți senatori fesoaniști, scriitori de profesie, ar trebui să interupeze guvernul într-o problemă mult mai gravă, cu adîncă rezonanță în dezvoltarea viitoare a spiritualității. Nu mă iau după povestile bunicului, care se ducea de două ori pe an la Viena, doar pentru a asista la spectacolele unei Opere ce face mîndrie acestui oraș. Mă iau după informația de ieri a unei agenții internaționale de presă: Opera din Viena are în momentul de față un buget egal cu cel al Ministerului Apărării.

Nu mai reprezintă pentru nimici un secret faptul că bugetul Ministerului Culturii din România înseamnă 0,3% din bugetul național. Suma, mai mult decât derizorie, trebuie comparată în față opiniile publice cu alocările de care beneficiază Ministerul Apărării Naționale, Ministerul de Interne, ciudatul organism numit S.R.I. (Cum am putea să nu apreciem pozitiv prezența responsabilului acestui din urmă la premieră de la Teatrul Bulandra, în tandra vecinătate a ministrului culturii?)

Nefind economist, nu beneficiez de date privind bugetul statului român. Dar acest procent hilare acordat culturii unei țări care a rezistat la această răscruce de drumuri europeano-asiatice cred că trebuie să ne dea de gîndit. Suntem singurul popor latin ortodox din lume. și asta ar trebui să ne dea de gîndit. Dacă am rezistat în acest spațiu atât de involburat de migrații, datorîm acest fapt nu armatei, nu internelor, nu securității. Rezistența noastră are o singură explicație: cultura acestui popor.

Știu că cel care se află azi la putere și care mîne pot fi alături de colegii de o viață ai domniilor lor, în boxa procesului ce va fi declarat în cîteva din urmă comisiunile, nu au nici un interes să finanțeze decât acele organisme cu ajutorul căror păstrează încă mecanismul atât în plină degradare, al expiatului (aparent) comunism. Există însă un tribunal a cărui integritate nu poate fi pusă la îndoială: opinia publică.

În fața acestui tribunal vor trebui să răspundă după viitoarele alegeri cei care au hotărît că în România cultura trebuie să beneficieze de acest incredibil procent de 0,3% din avuția națională.

UNDE ESTE ASCUNS „CADAVRUL” SECURITATII ? (II)

Abila manipulare

Ieri, în mașină, o gospodină îmbutăti: „Dar ce domne, noi n-avem nevoie de Securitate? Toate ţările au. Nu vezi cum se-nmuntă spioni și șoferi?”. Batafemeie, împovăratul cu trei sacoșe și doi plozi urlători, ascultase și ea vorbele d-lor Mărgureanu, Iliescu & Comp. Vorbe care, repetate azi cu dată, miline cu dată, au intrat în creiere, s-au infiltrat printre circumvoluțiunile mai puțin pronunțate ale unora și răsor acum sub formă de idei și opinii personale. Cuvinte asemănătoare am auzit de la un țără din Berevoiești, care privea imposibil, de pe marginea gropii săpăturilor. După el, S.R.I.-ul nu este decoc râu, „ce decă ascultă telefoanele, doar sănătatea dușmanii care se dau cu unguri”, și chiar mi-a spus-o: „păi, dacă mata de exemplu scrii contra președintelui, nu-i normal să-l umble S.R.I.-ul la scrisori?”. Dar chestia astă ițărani, femeia și încă mulți alii n-au învățat-o de la Securitatea lui Ceaușescu, pe care o injură și-o blestemau ca totă lumea, chiar dacă n-avuseseră direct de-a face cu ea, ci din propaganda făcută de la tribuna cea mai înaltă.

Nu stiu dacă această schimbare uluitoare de opicii a unor poete fi pusă exclusiv pe seama prostiei sau a reliei-credințe, ea este rezultatul acelei abile manipulații la care au fost supuși cu începere din 22 decembrie. Manipulare al cărei creier a fost chiar Securitatea, expertă în acest domeniu. Cu un dram de naivitate, am putea crede că însăși parlamentari și guvernari și-au căzut pradă. Căci auzindu-i pe mulți dintre aceștia perorând în favoarea Legii Siguranței Naționale, a dreptului de a-ți fi percheziționată casa fără nici un mandat și ascultate telefoanele numai pe simplă supozitie ca „ești dușman al poporului”, ascultându-le umflațele discursuri pe tema „datorie” de a tuma, nu poti decât să crezi că, fie au lucrat la rindul lor cu stat de plată în Securitate, fie sunt șantaiajii într-un fel sau altul de

S.R.I., fie sunt proști sau de rea-credință. Deci posibili de manipulare.

Este într-adevăr aberant ca un individ care nu a trăit „în epocă” din turnărerie, colaboraționism politic sau hoție, să susțină acum necesitatea reluirii unor practici care au băgat în Închisorii și spitale de psihiatrie zeci de nevinovați și au lăsat sub imperiul tricil și tăcerii alte milioane. „Oficialii” care au cucerizat și inconștiința de a mai susține acum, după întâmpinările de la Berevoiești, un S.R.I. frațean cu Securitatea, fac indiscutabil parte din primele două categorii, aparentă manipulare fiind în fond rezultatul unei constiunțe nu tocmai curate, iar cei care le dău creațea acestora sint probabil cei care în similitudine lor nu au băut îndeajuns din paharul umilinței și suferinței, și le mai trebuie încă douăzeci de ani ca să ajungă la fundul lui. Ar fi poate una dintre cele mai strălucite victorii ale S.R.I.-ului dacă ar ajunge să fie susținut de chiar acela care le-au fost dușmani pînă la revoluție.

Sub Ceaușescu, Securitatea avea un stăpân. Nemilos, paranoid, dar care linea hărțile cu o mină sigură. Trădarea din 22 decembrie este încă un mister și ea se poate explica prin momentul de derulă al „șefului”, care n-a realizat amplioarea evenimentelor. Trădarea în barca noilor veniți, și parțial cunoaștu, a fost un gest firesc și este foarte probabil ca ideea „teroristilor” să fi fost a Securității, idee acceptată tacit de „emanaj”, ca fiind singura în măsură să le acorde credibilitatea și timpul necesar pentru a se însăcuna temeinic. Dacă este așa (și tacerea nu se face decât să confirme supozitia), dl. Iliescu și echipa își detorează puterea aproape în exclusivitate Securității. Iar datorilor de genul acesta nu li se poti eschiva, chiar dacă ai vrea. De aceea dinăuntru sint acum generoși, mai generoși chiar decât înaintașii. Trebuie să „deas”, pentru că altfel nu se știe cine

poate începe să „ciripească”, sau ce terorist-securist să fie soos de la naftalină și pus să povestească cum era pe vremea cind „trăgeau din orice pozitie”.

Dar să fim noi de bună credință și să presupunem că nici dl. Iliescu, nici dl. Roman n-au văzut înainte legea S.R.I.-ului, că nu și-e dat în nici un fel obolul la elaborarea ei. Dar atunci de ce n-au protestat după înaintarea ei Parlamentului, sau de ce nu protestează acum după povestea cu Berovoiești? De ce tac chitic și pomenește numai despre „apărarea secretelor de stat”? Să nu vadă dinăuntru că Securitatea a început să sără stea peis și că poăzi ce trece pierd tot mai mult control? Probabil că văd și dinăuntru, dar n-au întocmit relația de colaborare finit de la preastră, iar diferența dintre stăpân și sclav încă neclară. De fapt, prin toată atitudinea lor, nu dovedesc decât că relația de subordonare bine stabilită pe vremea lui Ceaușescu s-a inversat.

Oricum, nu situația lor ne frântă acum, deși ar trebui să fie ceva mai circumspect în acordarea privilegiilor, care așa cum s-a văzut nu exclud trădarea, iar la o adică nu se știe dacă S.R.I.-ul nu va mușca mină care îl hrănește astăzi – ci situația noastră. Vom reîncepe cu avânt sport să ne turnăm unii pe alii, să vorbim cifrat la telefon și să trimitem prietenilor de „îndîloc” scrisori codificate? Vom aştepta în liniește ca sereștiul de serviciu să ne cotrobă prin casă în virtutea apărării unor imaginar „secrete de stat”? Vom mai asista nepășători sau cel mult dormici de senzatională la descoacerarea altor Berevoiești? Sau cine

ște, poate o să ajungem ca tot mai mulți să fim convinsi de propaganda puterii despre necesitatea acestei instituții cu rădăcini adînci în inimă Securității.

Un lucru este evident, că nici înainte Securitatea n-ar fi putut funcționa, cu locul să susțină cea pe care o avea din partea puterii și a partidului, fără colaborarea largă a maselor. Pe același fundament încearcă să se bazeze și S.R.I.-ul (dovadă stă legea „datorie” de a tuma, care are scopul de a transforma fiecare cetățean într-un virtual delator), care își dă seama că dacă maselor nu vor mai contribui la buna funcționare a instituției, ci din contră î se vor opune, refuzând colaborarea și neacordindu-i credibilitate, șansa de supraviețuire în vecchia formulă va fi minimă. De aceea se face această campanie de convingere a utilității unei Securități așa zise naționale, de aceea s-au dat toate aceste legi profund antideocratice și dictatoriale, de aici neliniștea și incertitatea disperată de a nu fi dată în vîlăag informatorii și securiștii. Pentru ca noi să să stim că mai puțin, să înțelegem că mei puțin din tot acest mecanism diabolic, să ajungem să credem că facem un act de patriotism tunind, iar foștii turnători să fie în felul acesta disculpă pentru crimele făcute și să-și poată continua nestingeri, ba chiar apreciați oficial, activitatea. Dacă cei care înțeleg jocul nu vor face posibilul și imposibilul pentru a-i opri, Securitatea va fi din nou ce a fost, și chiar mai mult decât atât: și atunci putem pe bună dreptate spune că suntem victimile unei minciuni și înșelătorii că veacul de mare,

Documente – Berevoiesti

FISA PERSONALĂ privind po surse „PĂDUREANU” (nume conspirativ) Nr.164/SA/0054420/28.03.87:

Vîrstă: 33 ani; profesie și ocupație: actualnic profesor de istorie și filosofie, fost Instructor la Centrul de Îndrumare a Creăjiei Populare și a Mișcării artistice de masă (CPMAM), în prezent muzeograf la Muzeul Etnografic al Transilvaniei.

Antecedente politice sau penale: nu are.

Cind a fost introdus în rețea: 05.02.1986.

Probleme în care este folosit: artă și cultură.

Aportul informativ avut pînă în prezent: în perioada... a fost folosit pentru documentarea unei acțiuni inițiate de organele noastre. În perioada: 30.06 - 27.07.1985, „Pădureanu” însoțea ansamblul folcloric „Cununa Transilvaniei” a Combinatului de Utilaj Greu din Cluj-Napoca, care participă la două festivaluri internaționale folclorice din R.F.Germania – la

Fiedwald și respectiv Fondremont - Franța. Cu acest prilej, în virtutea relațiilor existente cu ofițerul ce deservea informativ CPMAM, „Pădureanu” a fost prelucrat contrainformativ, iar la înapoiere a furnizat informații de interes operativ. Din februarie 1986 desfășoară o activitate organizată, aportul său informativ fiind în creștere altă sub aspect caritativ, cit și valoric.

Dacă s-a depășit în străinătate, în ce țări, iar dacă i s-au încredințat sarcini operative în ce au constat și cum le-a îndeplinit: Pînă în prezent a efectuat trei călătorii în străinătate: 1982 în Italia; 1983 în R.D.Germania; 1985 în Franța și R.F.Germania. Deși colaborarea cu organele noastre numai din februarie 1986, este verificat în procesul muncii prin corroborarea datelor și informațiilor furnizate de acesta cu cele obținute de către noi pe alte liniile de muncă, precum și prin gama mijloacelor de

vîrstă: 33 ani

profesia și ocupatia actuală: profesor de istorie și filosofie
fost instructor la Centrul de Îndrumare a Creăjiei Populare și a Mișcării Artistice de Masă /CPMAM/, proiect muzical la Muzeul Etnografic al Transilvaniei.

Antecedente politice sau penale: nu are.

Cind a fost introdus în rețea: 05.02.1986.

Probleme în care este folosit: artă și cultură.

Ce mai faceti, domnule „Pădureanu”? (alias Gh. S.S.)

care dispunem: rețea, investigații, S.T.C., inclusiv testarea. Considerăm că este atențat de organele noastre, precum și de familiile sa.

Ce posibilități informative are în străinătate, în ce țări (persoanele pe care le cunoaște, natura relațiilor și modul cum poate să-i contacteze): HUREZEANU EMIL – angajat al postului de radio „Europa liberă”, fost redactor al revistei studențești „Echinox” în perioada cind „Pădureanu” era redactor și adjuncț la „Napoca Universitară”.

Sursa noastră și publicat despre debutul lui Hurezeanu. Contactarea acestuia de către sursa noastră poate fi realizată prin intermediul lui Mihai, fratele lui Emil Hurezeanu, care îi va da adresa, numărul de telefon, probabil chiar și un comision. Prin Hurezeanu Emil, sau la nevoie printr-o altă relație, sursa îl va putea contacta și pe GELIU IONESCU – redactor la postul de radio „Europa liberă”, cunoscut de către sursă în perioada cind acesta conducea rubrica „Traduceri” la revista clujeană „Stena”.

LADIU MIRCEA, fost instrumentalist la Opera Română din Cluj-Napoca, rămas ilegal în străinătate, căsătorit cu o cetățeană vest-germană, proprietara unei pensiuni din München. Aici Ladiu Mircea întreține în cercul său de relații – format în majoritate din emigranți români – o atmosferă ostilă țărilor noastre. Se află în bune relații cu angajații și colaboratorii postului de radio „Europa liberă”, care îl vizitează. Sursa se va putea caza la pensiunea administrativă de soția acestuia, ei cunoscându-se din Cluj.

„Prin intermediul lui Hurezeanu Mihai va intra în posesia adresei sau a telefoniului fratelui său Emil Hurezeanu, cu care se cunoaște din perioada studenției și a colaborării la revistele „Echinox” și „Napoca Universitară”. „Pădureanu” a scris și despre debutul literar al lui Emil Hurezeanu.

In ultima perioadă de timp „Pădureanu” a devenit feril pe tărîm publicistic, apărându-i mai multe recenzi și cronică, aspect ce nu credem că le-a scăpat celor de la „Europa liberă”...

Conștiint de posibilitățile financiar-valutare de care dispune, „Pădureanu” și-a organizat itinerariul de sesă natură încit găzduirea să-i fie asigurată la diverse cunoștințe accesibile sub aspect pecuniar. Orașul München nu era prevăzut și a fost inclus la sugestia noastră. În această situație opinez că odată cu efectuarea instruirii, lui „Pădureanu” să îi se ofere suma de cca. 200 D.M.

Considerați asupra capacitatii sursei de a rezolva sarcini informative în străinătate: dovedește reala calitate pentru munca de culegere de informații. Are calități și aptitudini: spirit de sesizare și sintetizare. Este pasionat pentru munca informativă.

Sursa este în legătură cu lt.col. Ermel Avram.

Grupaj realizat de ANDREEA PORA

*Ministerul de Interne
DIPIROTORUL JUDETENESC AL ROMANIEI
47, B-dul Constituției
București
16.03.1987 / 18.03.1987*

5 + 5

Transfertări și altă...

Date: 5.3.1987

Se întâlnesc la 16.03.1987

În urmă: 16.03.1987

Mihail

*Ministrul de Interne
DEPARTAMENTUL CERCURILOR NAȚIONALE
- Direcția I -*

Raportăm că în data de 16.03.1987, un contactat

pe numele GEOANA MIHAELA, din București, arătător în

Centrul Județean de Proiectare Inginerie care, în perioada iulie

august 1986, a efectuat o călătorie turistică în Franță.

În cadrul călătoriei a fost prezentat contrainfor-

mativ, iar cu cunoștință de către ne-a informat cu următoarele

date:

1. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

2. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

3. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

4. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

5. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

6. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

7. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

8. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

9. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

10. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

11. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

12. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

13. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

14. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

15. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

16. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

17. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

18. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

19. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

20. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

21. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

22. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

23. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

24. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

25. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

26. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

27. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

28. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

29. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

30. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

31. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

32. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

33. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

34. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:

35. În cadrul călătoriei călătorie în Franță, în următoarele

zile:</

ANCHETA
„22”

CONFLICTUL BISERICILOR

Cine destabilizează?

În ultima lună, conflictul Bisericii Române Unite cu statul român și Biserica Română a luate proporții, iar Blajul, centru spiritual al Bisericii Române Unite cu România, a devenit virtul de lance al clocnirilor. În Blaj a luat ființă Biserica Unită în 1700 și tot aici a renăscut în 1990. Credincioșii greco-catolici au fost majoritari în Transilvania, presunile imperiale și scurgerea timpului au îndreptat opiniile oamenilor după 1700 către noua biserică, care avea să fie inițiatarea iluminismului românesc și a Școlii Ardeleane. Acuzată de anticomunism, în 1948 a fost desființată, preoții fiind închisă iar bunurile confiscate de stat și bisericile trecute sub administrația Bisericii Ortodoxe. Deși repusă în drepturi, biserică și credincioșii uniti nu au încă biserică, acesta fiind și principalul motiv de conflict. Mareea majoritate a bisericilor din Transilvania sunt construite după 1700 de către credincioșii greco-catolici. Catedrala din Blaj a fost, peste ani, un simbol pentru greco-catolicism, motiv pentru care în ultimul an credincioșii catolici („noi ne spunem catolici nu uniti sau greco-catolici”) au intrat de mai multe ori să-și celebreze slujbele aici, de fiecare dată fiind mici incidente stopate de interventiile preotilor. Starea creată a incitat oamenii și comemorarea Marii Adunări Naționale de pe Cîmpia Libertății din 3/15 mai 1848 a adunat, pe 12 mai 1991, mii de credincioși catolici în Blaj care au cerut și restituirea Catedralei și a celorlalte biserici. Deși convocarea fusese pe Cîmpia Libertății, datorită timpului plios oamenii veniți din toată Transilvania s-au adunat în fața Catedralei dorind să facă slujba înăuntru.

Preotul ortodox Rotaru a refuzat să deschidă Catedrala, pe motiv că ar fi creat un precedent și „deoarece stiam că odată intrați, catolicii nu vor mai ieși niciodată”. Catedrala a rămas închisă și pentru ortodocși și pentru uniti. Au fost cîteva încercări de a sparge usile bisericii, însă (pe atunci) arhiepscopul Todea a reușit să calmeze situația și să oficieze slujba, în liniste, afară, în fața Catedralei. Peste trei zile, pe 15 mai, Biserica Ortodoxă a comemorat Marea Adunare Națională de la Blaj și a făcut slujba pentru pomenorirea eroilor neamului. S-a oficiat o slujbă arheasă în Catedrală, oficiată de 3 ieșirări și peste 300 de preoți, apoi o pomenorire și un „Te Deum” pe Cîmpia Libertății unde a fost invitat și a participat și Arhiepscopul Alexandru Todea.

Uniti au devenit tot mai insistenti în solicitarea Catedralei, refuzând soluția de compromis de a accepta în schimb o

biserică (tot fostă greco-catolică) aflată în apropiere, Capela Arhiereilor (nici sănătatea arhierilor la Biserici Greco-Catolice) care, renovată de Biserica Ortodoxă, le-a fost oferită demonstrativ de către președintele Iliescu la Alba Iulia, la sfîrșitul anului trecut.

Credincioșii uniti, foarte uniți, având de partea lor pe preotul ortodox Ioan Fărcaș, intră duminică 19 mai în Catedrală și hotărasc să-și celebreze liturghia în fața bisericii. Preotul ortodox Rotaru susține că intrarea în Catedrală a fost planificată. Am stat ascunsi în Liceul Agricol și Academia Teologică, iar cînd am deschis Catedrala au năvălît peste noi.” Oficialitățile locale susțin că nu au fost incidente, fără însă a face referire la momentul intrării în Catedrală. Credincioșii catolici aveau să umple repede Catedrala, a fost chemat și Arhiepscopul Todea, împreună cu ceilalți preoți și s-a hotărât „la chemarea credincioșilor” să se oficieze slujba în biserică. Părintele Rotaru a rămas în altar protestând: „Eu nu ies decât mort din biserică.”

In timpul slujbei care a devenit o mare sărbătoare (așa cum rezultă și din imaginiile înregistrate) au fost împărtășiti 130 de copii, iar părintele Ioan Fărcaș a depus mărturie în fața Arhiepscopului Alexandru Todea, devenind catolic. Acest act, al părintelui Fărcaș este consecința unei mărturii făcute în secret în urmă cu 7 ani, convingerile sale fiind de atunci catolice. Faptul că nu au fost incidente, spun uniti, este urmare a faptului că cea mai mare parte a credincioșilor Blajului au rămas catolici. Preoții ortodocși afirmă că în biserică pe 19 mai nu erau numai catolici din Blaj ci erau mulți romano-catolici, protestanți și unitarieni, motivând afirmația prin faptul că „în bisericiile romano-catolice, protestante și unitariene din jurul Blajului nu s-au făcut slujbe în acea dimineață, credincioșii împreună cu preoții venind de la Blaj pentru ocuparea Catedralei.” Cert este că din acel moment catolicii se consideră stăpini pe catedrală. Faptul că preotul Ioan Fărcaș a trecut la catolicism, și existența unui act de predare a Catedralei semnat de un comitet bisericesc, sunt considerate drept motivele și dovezi.

Pe 20 mai au început presunile din partea bisericii ortodoxe, prin cunoștința comunicat al Patriarhului Teoctist.

Duminica următoare, în ziua Rusaliilor, creștinii din Blaj s-au adunat la biserică pentru celebrarea marelui praznic. Catolicii au slujit în Catedrală. Simbata după miezul nopții, Catedrala era deschisă iar

cîteva persoane sătăcate la intrare. Dimineață, însă, înainte de ora 9 în Catedrală erau adunați studenți ai Academiei Teologice (Unitate) și cîțiva credincioși. La intrare sătăcuie de asemenea studenți teologi. Nu se doreau incidente și nici nu au fost. Slujba a fost oficiată de Episcopul de Cluj, Gheorghe Gutiu. În fața credincioșilor care au umplut catedrala și spațiul din fața acesteia. Tot timpul slujbel a fost un pelerinaj către Catedrală, oamenii venind din toate cîtele Blajului și nu numai.

Bisericii unde s-au oficiat slujbe ortodoxe au fost de asemenea neîmpărtășite. La încheierea slujbelor, credincioșii catolici sau ortodocși au îndreptat spre case purtînd cu ei tradiționalele splice de grâu.

Catolicii sunt mindri că au iar catedrală. Mulți dintre ei spun că de mult nu s-au mai adunat atâtia credincioși în Catedrală. La sărbătorile cele mari, creștinii se duc la biserici, lucru ușor de constat la orice lăcaș creștin. Prezența numeroasă a credincioșilor la toate bisericiile din Blaj dovedește că există mulți credincioși de ambele părți.

In aceste condiții, referendumul propus de Biserica Ortodoxă poate fi o alternativă de soluție.

Faptul că între cele două rituri nu există dispute teologice, ci doar administrative pare să nu ajute decât puterea actuală. De altfel, disputa este întreținută într-un fel

chiar de către președintele Iliescu care a promis restituirea unor lăcașe de cult însă nu a facut-o. Patriarhul Teoctist a spus că dacă se vor ceda biserici va fi război confesional în Ardeal, în timp ce Episcopii greco-catolici în fiecare predică amintesc că bisericile sunt ale lor.

Intrebîndu-l pe Episcopul Gutiu dacă există deosebnii de fond între cele două biserici mi-a răspuns că principala deosebire este că Biserica Unită este supusă Papiei. Biserica Unită este dogmatică catolică, iar în rit bizantină motiv pentru care Vaticanul o denumește biserică catolică de rit bizantin.

Cert este că ambele biserici sunt creștine și se adresează poporului român. De ce oare conducătorii lor nu caută înțelegere? Credincioșii au dovedit că această înțelegere există.

RÉMUS ANDREI ION

„Cazul Blaj” e opera Televiziunii

Chiar de la începutul dialogului cu monsignorul Luigi-Vittorio Blasutti, vicar general al Arhiepiscopiei Romano-Catolice de București, constat că în spinosă problemă a retrocedării patrimoniului Biserici Greco-Catolice poziția acestora din urmă nu este nici pe departe atât de rigidă pe cît o reclama Patriarhia. Cel puțin teoretic. De departe de a pretinde o „restituție in integrum” fără discernămînt, greco-catolici sunt de acord ca fostele parohii în care astăzi majoritari sunt ortodocși să le rămână acestora. Desigur, între altele situații care au fost, e posibil să se fi comis abuzuri. Dar cazurile sunt izolate și, cu înțelegere de ambele părți, se pot depăși. Cât despre o politică deliberată de prozelitism religios nici nu poate fi vorba. Ceea ce face Papa astăzi e perfect normal: reorganizează niste structuri distruse brutal ecum patruzece de ani. Burse în străinătate se acordă și s-au acordat întotdeauna, existând chiar situații în care Vaticanul a trimis la studii în Marea Britanie preoți ortodocși! Invers nu prea se cunosc cazuri. Pe unde e normal ca diferența de posibilități materiale între cele două Biserici, una izolată și umilită într-o țară săracă, iar cealaltă dispunând de resurse mari și de o veche organizare suprastatală, să trezească animozitate și suspiciuni, tocmai de aceea și necesară mai multă retinere și mai multă măsură în afirmații din partea celor responsabili. Apoi monsignorul Blasutti înce să se refere cu tristețe la modul tendențios și lipsit de profesionalism în care Televiziunea Română a înțeles să-și facă datoria. Dacă ne-am luat gîndul de la faptul că televiziunea ar putea fi vreodată prezentă acolo unde se întâmplă ceva, ne-am așteptă că cel puțin lectura comunicatelor primite de-a gata să nu ridice probleme. Cind sună însă pe postul național că „poetul (în loc de preotul) Ioan Fărcaș a predat Catedrala mitropolitului”, asta constituie, în contextul situației delicate și confuze din Blaj, mai mult decît o gafă, chiar involuntară fără lerăria greco-catolică care tot dreptul să se considere jignită. În plus, ea acuză televiziunea că ar fi „construit” CAZUL BLAJ, fie intențional, fie din lipsă de profesionalism, prin neglijarea informării directe și preluarea versiunii uneia dintre părți, reușind să facă din mai nimic o dramă națională.

SORIN IONITĂ

Prozelitism religios și embargo teologic

Am intrat într-o nouă fază a războiului creștin? Așa se arată, dacă judecăm după acuzația lansată de Preafericul Patriarh Teoctist împotriva tendințelor expansioniste ale catolicismului în Europa răsăriteană, în detrimentul ortodoxiei, și după cererea sa de întrerupere totală a dialogului teologic internațional cu Biserica Romano-Catolică pe toată durata pontificatului Papel Ioan Paul al II-lea. La fel procedă și propaganda comunistică, demascind expansionismul imperialist occidental. Ambele atitudini trădează o nescoctere a principiului libertății spirituale, a lipsei de granită în viața culturală și religioasă. De ce nu se îngrijorează patriarh și de expansionismul neoprotestant? Sau de convertirea acelor săteni transilvăneni la religie musulmană (șiltă)? Pe de altă parte, cum își închipuie un patranch care n-a clîpt în fața autorităților comuniste cînd se dărâmă biserici că poate institui un embargo teologic împotriva unei personalități remarcate în lupta de opozitie împotriva totalitarismului și care și-a adus o contribuție enormă la căderea întregului bloc comunist din Europa răsăriteană?

Trebue să remarcăm faptul că, deși se arată îngrijorat de realitatea prozelitismului religios, Biroul de presă și comunicații al Patriarhiei Române afirmă: „Credincioșii sunt liberi să-și aleagă credința și Biserica”. Ce să înțelegem? Că se încearcă îndreptarea unei gafe comise de Patriarh?

Panică în fața soluției găsite de greco-catolici, prozelitismul, este ciudată. Să ne reamintim că, sub privirile protecțoare ale

stabilor fezeniști, ortodocșii au refuzat acel „restitutio in integrum” cerut pe drept de greco-catolici și nu impus drept criteriu al atribuirii fostelor biserici greco-catolice apartenenței și decizia majorității credincioșilor dintr-o parohie pentru o religie sau altă. Să-ături, neprimind în acela ce li se cuvenea, greco-catolici s-au supus criteriului impus și au convins parohii întregi să treacă la greco-catolicism.

Nu prozelitismul trebuie condamnat. În America Latină, zonă tradițională a Bisericii romano-catolice, au pătruns în mod masiv neoprotestanții Vaticanul a hotărît să-și modernizeze metodele de convințere și acțiune pentru a nu-și pierde credincioșii. Chiar la Washington D.C., într-o biserică ortodoxă greacă, am așteat la o predică a unui preot american, trecut de la baptism la ortodoxism, și care povestea succesele pe linia prozelitismului de-a lungul și de-a latul Americii. Credincioșii care părăsesc Biserica Ortodoxă Română o fac din pricina subrezinii autorității sale morale atât în ultimele decenii, cât și în anul din urmă. Reciștișarea terenului pierdut nu se poate face prin declarări și instituire de embargo, ci prin fapte creștinești. Să sint atât de făcut în țara noastră, atât de marcătă de ateism, incit poate că Biserica Ortodoxă Română chiar astă ar trebui să facă prozelitism. Pentru că aceasta era principala ocupație a apostolilor, misionarilor și predicatorilor creștini – convertirea și reconvertere a oamenilor.

DAN PAVEL

INTELECTUALUL ȘI REVOLUȚIA

Colocviu internațional: ROMA, 13 – 16 mai 1991

Italia este așezată între Iugoslavia și Albania

Abia desciși pe aeroportul din Roma, suntem surprinși de interrogatorul automat la care este supus orice turist român: la cine a venit? cind și cum are să plece? – Intrebări inutile, de vreme ce a ajuns aici. (Prințul și-așadar viza de intrare, de loc ușor de obținut în ultimele luni, de cind Italia, ca și alte țări occidentale, își apără prin obstacole administrative echilibrul social și standingul, amenințând de o tot mai masivă emigrare estică.) Dacă tot așa vor continua lucrurile, riscăm să ne trezim într-o bună zi că istoria ne-a făcut un fals cadou – pașaportul după care s-a tîrnit o jumătate de secol – dar fără vize. Deocamdată, colegii veniți din teră pînă la Roma cu autocarul au trecut printre blindate, prin Iugoslavia convulsionată, căreia zarele italiene îl rezervă atenția primei pagini. Un alt interes constant al medilor – emigratia albaneză – mărturisește îngrijorarea autorităților și a populației față de ceea ce ar putea deveni o reală problemă. Doar 80 km despărțește mare) Albania de jâmul italian (orașul Brindisi, asaltat de fugari). Sunt acum 12.000, concentrati doar în regiunile de sud (Puglia și Basilicata). Fie pentru că oferă o șansă de lucru cu mult mai ieftină decât cea italiană (modificând astfel cifrele de somaj), fie pentru că ocupă cu de la el putere locuințe libere (un precept comunist aplicat în sfîrșit ca la carte), fie pentru că pot compromite sezonul estival, el neliniștesc și datorită prezenței compacte. Zarele din timpul colocviului ne înțără că înțarcarea de redistribuire a lor pe întreg teritoriul național, în același timp, pe prima pagină urcă Sonia Maino, originară din Orbassano (Piemont), care decide să rămână doar văduva fostului premier indian Rajiv Gandhi, tragic asasinat, și respinge moștenirea politică învingerătoare a familiei Gandhi. Presa it-

aliană, la fel ca toată presa occidentală, de altfel (comentează Luisa Valmarin), se pasionează de cîte o problemă, conținând și un element spectaculos, pentru că, la apariția următorului eveniment dramatic, interesul să scadă nedrept de repede. Astfel a scăzut în ultimul an și interesul presei italiene față de România, prezentă rar, și doar prin imagini negative. Am enumerat cîteva dintre explicațiile pentru care în vastul amfiteatru al Universității „Sapienza” s-au găsit în fiecare zi locuri goale, prezența italiană nu a fost atât de masivă pe cît ne așteptam, iar interesul ziaristilor (manifestat mulțumitor, mai ales după încheierea colocviului, cind au început escourile) nu s-a aflat la cota pe care ar fi pretins-o prezența laolaltă a unor personalități românești de primă mină. Dar, în același timp, se poate spune că acesta este și primul merit evident al colocviului (al inițiatoriei, Luisa Valmarin, al Uniunii Scriitorilor și al Asociației specialistilor Italiani în cultura română); de a forța o indiferență pe cale de instalare și de a dovedi că România nu este doar spațiul geografic incert al unor probleme sociale și economice insolubile, al unor erori politice majore. Prezența, chiar în aceste condiții, a intelectualilor români la Roma a arătat o altă carte de vizită a României decât cea cu care începe să se obisnuiască presa. Nu numai cea din Italia.

SORIN ALEXANDRESCU

INTELECTUALUL, CA MEDIATOR SOCIAL

• Ce este un intelectual

S-au făcut demult, încă de la sfarsitele Dreyfus (deci din 1898), delimitări între diversele tipuri de intelectuali, pornindu-se de la faptul că intelectualul, din punct de vedere social și economic, este un paradox – cel puțin în vizionarea societății capitaliste din secolul 19. Pe de o parte, intelectualul își vine de la forța de muncă (folosește termeni pur mandatii) fără să fie însă un proletar, pentru că era mult mai avut. Pe de altă parte, însă, nu era proprietar, deci nu intra nici în cealaltă categorie. Această situație îl făcă pe Max Weber să vorbească despre intelectual ca „plutind pe deasupra claselor”. Modulul economic nu facea niciieri loc intelectualului. El și-a făcut loc în momentul în care și-a demonstrat forță, odată cu sfârșitele Dreyfus, în Occident, iar în Rusia, chiar mai înainte, odată cu mariile mișcări populare din secolul 19. Un sociolog american vorbește despre o anumită „cultură a discursului critic” (comunității tuturor intelectualilor), în care argumentele contează, și nu autoritățile personale. În cadrul acestei culturi a discursului critic s-ar putea distinge „intelectual” în sensul francez al cuvîntului, care pun accentul îndeosebi pe autonomie discursurilor, în raport cu alte discursuri din societate. S-ar mai putea distinge

ceea ce s-a numit intelligentsia în care nu autonomie (și deci echidistanță) este cea mai importantă valoare, ci angajamentul pentru une dintre părți.

• Tehnocratul și activistul cultural

Și el trebuie, să se poată vorbi despre tehnocrați (cei care nu se ocupă de probleme ideologice, ci de direcțarea producției). Or, aici s-a făcut (și se face încă) o confuzie între tehnocrații și ceea ce se numește în engleză white collar, în franceză cred că este les colls blancs – cel care are o funcție de manager, de administrație, fără a avea neapărat ambii de a fi și intelectual. Or, interesant este că în sistemul comunist această funcție de manageriat a fost preluată (deși nu cu atare) de activiștul intelectual. Cred că se poate vorbi despre activiștul intelectual ca despre un fel de manager comunist (initial o contradicție în termeni). Nu trebuie uitat că sub Ceaușescu, mai ales în anii '80, acest tip social care avea o anumită competență, fără a avea nici o independență de gindire, s-a răspândit foarte mult. El nu facea parte din „cultura discursului critic”. Nu avea putere de decizie, ci de execuție. Dar o anumită putere avea. Nu era un intelectual, nu neapărat din

Un colocviu româno-român

La sfîrșitul colocviului, Luisa Valmarin consideră că în amfiteatrul universității „La Sapienza” s-au aflat în afară de ziaristi patru categorii de participanți: intelectuali, majoritatea scriitorilor din țară (Ana Blandiana, Illeana Mălăncioiu, Petru Creția, St. Augustin Doinaș, Gabriel Andreeșcu, Marian Papahagi, Banu Rădulescu, Ion Pop, Laurențiu Uliță, Eugen Uricaru) și din exil (Nicolae Balotă, Sorin Alexandrescu, Paul Goma), profesori și cercetători de limbă și literatură română la universitățile străine, mai ales italiene (Marco Cugno de la Universitatea din Torino, Bruno Mazzoni – Universitatea din Pisa, Roberto Scagno – Universitatea din Torino, Gheorghe Carageani – Universitatea din Potenza, Ilincă Berthon-Ionescu – Universitatea din Avignon, Anca Bratu – Universitatea din Padova, Lorenzo Renzi – Universitatea din Padova, Bianca Valota Cavalotti – Universitatea din Milano, Gisele Vanhese – Școala Normală Superioră din Italia).

Pisa, Peter Sarkozy – Universitatea „La Sapienza”, Roma, Angioni Lorinczi – Universitatea Cagliari s.a.) și „amatori” (participanți italieni, personalități ale exilului românesc între care și grupul compact al participanților la revoluția din decembrie '89 care în iunie '90, după venirea minorilor la București, au cerut azil politic în Italia).

Înălțând acest colocviu, Luisa Valmarin pomise de la ideea că rolul intelectualilor în revoluția din 1989 a însemnat prelucrarea unei moșteniri din istoria modernă a României. Evident, fiind majoritari prin prezență, scriitorii au ocupat mai ales ei scena discuțiilor, dînd întîlnirile o puternică notă de colocviu româno-român în care cei care trăiesc în țară și cei care trăiesc în exil s-au „clarificat”, pozițiile diferențiale fiind motivate profund – și de obicei pasional. După ani de-a rîndul în care cultura română a fost ruptă în două, și prinț-o eficace diversiune și prin jocul inherent al vanităților și frustrărilor, oamenii de cultură (la fel ca toți locuitorii acestei țări) s-au simțit singuri și dezbinăți. Dialogul necesar început la întîlnirea de la Aix-en-Provence, din toamna lui '90, a continuat la Roma. Categoriile diferențiale ale participanților au determinat și caracterul diferit al expunerilor. Textele celor veniți din țară au fost intens implicate în situația actuală, politică și culturală a țării și au răspuns unui evident „orizont de așteptare”: nu a fost desigur întâmplător că Ana Blandiana și Gabriel Andreeșcu au fost aplaudați cu un plus de entuziasm. Foarte bine au fost primești și intervenția Ilenei Mălăncioiu și a lui Paul Goma. Deschiderea fără complexe a dialogului o datorăm intelectualilor din exil (ca și încercarea de a privi puțin de la distanță lucrurile). Discuțiile, tot mai incitante în ultimele zile, au fost urmarea expunerii lui Sorin Alexandrescu din prima zi și a lui Paul Goma din încheiere.

• Intelectualii români – ca mediatori sociali

Ei s-au considerat în afara sistemului puterii, dar având față de el avantajul acestui savoar pe care puterea sau victimele puterii nu îl aveau. Sau îl aveau în cantitate mai mică. Din acest punct de vedere, să încercă să vorbesc despre mai multe categorii ale acestei a treia puteri, care avea evident un rol de mediare între cei care nu se puteau exprima singuri (pentru că le lipsea puterea) și cei care se exprimau (deși numai în termeni puterii). Cred că această mediare socială a avut-o intelectualul român tot timpul; nu a pierdut-o niciodată. A distinge între diverse moduri de mediere.

• Scribii sau „intelectualii” de partid

1. Aș distinge mai întîi o categorie pe care să numi-o scribi. Încercă niște termeni pe care-i am mai utilizat într-un articol din *Les Temps modernes* cu o anumită coloratură medievală, dar poate că nu în afara contextului. Acești scribi cred că facă o falsă mediare, în sensul că ea era programată. El erau exact intelectualii de partid, care transmitău niște decizii – tipul Păunescu, Barbu etc. Nici pe ei nu îi să consideră intelectuali, dar trebuie remarcat că scribi aveau o parte din putere. Prin faptul că era o falsă mediare, era și o participare (într-o anumită măsură) la putere, un fel de putere prin delegație.

2. O mare categorie am numit-o în acest articol neguștori. Nu o văd în termeni negativi,

e Protestul naratorului înlocuia protestul scriitorului ca cetățean

ci mai curind în termeni foarte pozitivi. El realizau medierea în lumina anumitor contracete sociale reformatizate, dar carecum bazele pe consens. Foarte mulți scriitori delegau funcția critică a naratorului; era, ca să zic așa, protestul naratorului. Sau, în poezie, delegau această funcție critică locutorului – celu care spunea eu, persoana întâia. Aceștia doi preluau o funcție critică pe care autorul, ca cetățean, nu o exercita. Or, negustor era, în sensul acesta, cel care făcea uz consecvent de acest „contract” cu puterea.

• Ceaușescu făcea o diferență între „discursul real” și „discursul în termeni de ficțiune”

Interesant este că, spre deosebire de Dej, Ceaușescu a permis acest tip de protest-delegat. Cred că se poate vorbi aici (fără a-l atribui lui Ceaușescu o foarte mare inteligență) de faptul că el își dădea seama undeva de granița dintre două tipuri de discursuri, foarte importante, și anume: între discursul real, bazat pe realitate și arendat scribitorilor, și discursul în termeni de ficțiune, care era lăsat liber – ca un fel de insulă sau ghetto – scriitorilor care respectau acest contract. Adică cei care scriau lucruri foarte dure uneori (deci ne amintim romanele lui Augustin Buzura sau chiar anumite romane ale lui Marin Preda), dar ca personaje erau extrem de cuminți. Prudenți. Autorul se păstra ca persoană civică în afara dezbaterii pe care o lansa naratorul. Acest tip de scriitor a făcut cultura română. De aceea nu folosesc deloc cuvîntul de negustor în termeni negativi. Pe baza unui asemenea contract s-a făcut cultura română, și acest lucru nu trebuie să-l uităm.

• „Poate ar fi mai bine să pleci în străinătate”, i-a spus Lenin lui Gorki, care a și plecat

Tot în aceeași măsură se poate vorbi despre acești scriitori ca având o anumită conștiință a diferenței lor de substanță în raport cu restul societății. În franceză numeam această conștiință „de l'ordre de l'être”, deci „al existenței”, al unei substanțe diferență care le permitea deci să aibă această calitate intelectuală. Interesant este că în multe țări s-a făcut tot timpul un fel de delimitare între această substanță diferență critică și puterea care încerca și chiar reușea să o utilizeze. Sunt interesante discuțiile care au avut loc între Lenin și Gorki. Gorki căuta exact prin această tocmai să salveze scriitorii pe care de la NKVD-ul îi aresta. Înțâi cind Lenin i-a spus: „Poate că e mai bine să pleci în străinătate”. Ceea ce Gorki a și făcut. Aceste două categorii – scribul și negustorul – au un lucru comun: sunt categorii socializate, care intră într-un anumit sistem social, fie pentru că puterea îl folosește, fie pentru că puterea îl toleră.

• Disidenții și opozanții – categorii în afara sistemului de toleranță

3-4. Dar există și două categorii care nu sunt socializate. Aș distinge aici ceea ce în franceză am numit „les moins” și „les croissants”, adică între ceea ce să numi disidenții și opozanții. Ambele categorii erau în afara sistemului de toleranță din comunism. Disidențul, pentru mine, era cel care își exprima protestul sau părericile critice ca cetățean, nu ca scriitor. Era practic indiferent ce scria, el făcea o declaratie că cetățean, public. Deci toate declaratiile date de comenzi ca Mircea Dinescu, Dan Petrescu, Doina Cornea, Gabriel Andreeșu, Radu Filipescu – care au luat o anumită atitudine pe cont propriu, ca cetățeni – fără să aibă legătură cu opera lor scriitoare sau în continuarea operelor lor scrise. Dar acest tip de disidenț era totdeauna un individ izolat. El nu acționa în grup. În timp ce în opozitionă sănumi pe cei ce acționau în grupuri organizate, cu o anumită infrastructură. Din păcate aceste grupuri au fost putine în România, dar să nu uităm că ele au fost. A fost Acțiunea Democrată Română, și fost un Sindicat Liber al Oamenilor muncii și poate au mai fost altele pe care nu le știu. El personal nu și-a nici estăzii cine era în aceste grupuri.

• Complexul sacerdotal al intelectualului mediator

Aceste două categorii – disidențul și opozanțul – participau la o altă categorie care era aceea a acțiunii. El se vedea în număr în termeni de eter, de substanță diferență, și și în termeni de acțiune în slujba sau eventual în legătură cu această substanță. Cred că toți acești intelectuali, pentru că făceau un anumit act de mediere în societate, cunoșteau anumite complexe. Aș îndrăzni să numesc unul din acestor complexe – complexul sacerdotal – și sacerdotului înțiat în afara și deasupra societății și care reprezintă conștiința acestor societăți. Mai ales atunci cind restul societății este bol-

navă. Nu trebuie văzut nici în acest termen un sens negativ. Eu nu-l dau. Îi constată doar.

• Complexul oglinzi sau biletul contestării

Dar cred că s-ar putea vorbi și de un lucru mai subtil, care este poate mai greu de sesizat – complexul oglinzi. Pe care mi s-a părut că-l întrevad în foarte multe luări de altitudine. O stranie modelare a modului de a protesta, după anumite caracteristici ale puterii pe care o contestă. Un joc bizar – contestarea seamașă, în anumite trăsături ale ei, cu puterea pe care o contestă. Este un fel de imagine inversată în oglindă, în care cei doi parteneri se recunosc. Ca doi boxeri în ring care își regleză în fond mișcările, deși vor să se distrugă unul pe celălalt. Acest balet al contestării (nu în sens negativ) mi se pare un lucru foarte important. Ar trebui văzut în ce măsură discursul protestului român făcea (fără să vrea și fără să fie conștient) uz de anumite categorii de gîndire care erau existente la nivelul discursului oficial. Un alt lucru interesant este că acest complex specular juca între scribi și protestați. și aici era o anumită recunoaștere în oglindă.

• Elitismul amar al disidențului

A existat un anumit elitism la disidenț. În mare parte pentru că era impuls, în sensul că erau complet abandonatai de vacini, ca să spun așa (lucrurile care ne-au zguduit cel mai tare erau cunoșterile situației în care Doina Cornea era lovitură cu bocanci de milioane în curtea casei sale și nu se vedea nimănii dintre vecini prin eșapări, deși fără îndoială că toți vedeaau scene). Acest lucru – care este în sine groaznic și care se poate explica printr-o anumită teamă generalizată – transformă probabil pe disidențul în cauză într-o figură elitară. și avea poate motive foarte amare ca să fie.

Ce s-a întâmplat după 1989? După revoluție? Eu continuu să vorbesc despre revoluție, în clude „marelul” ziarist Cetățean care a stat cîteva săptămâni la intercontinental și a descoperit toate comploturile posibile. Eu consider că a fost totuși o revoluție.

• Disidența după revoluție

S-a produs un fenomen foarte interesant pe care l-a numit „disidență după revoluție” – dovedit în primul rînd a unei frustrări colective de mare violență care abia acum a izbucnit. Foarte mulți oameni, fără îndoială de bună credință, și-au manifestat după revoluție disidența pe care nu au avut curajul să o manifeste înainte. Nu stiu dacă îl se poate imputa acest lucru și m-am ferit să-l consider neapărat ca pe niste noi oportuniști. Dar este un fel de explozie înțărziată. Mai interesantă este însă disidența vechilor disidenți care continuă după revoluție, manifestând carecum același complexe și atitudini de dinainte.

• Grupul pentru Dialog Social, continuator al complexului anterior al depoliticizării

De exemplu ceea ce să numi un anumit „transcodă”, înainte scriitorul care își delega protestul naratorului, de multe ori uza de un transcodă din categorii politice în categorii de subiectivitate. Există înainte de revoluție un transcodă obligatoriu, nu putea spune lucru, nu pe nume și atunci le proiecta în categorii morale sau categorii mitice. Dar după revoluție lucrul acesta nu mai era necesar. Or, transcodăul a continuat. și acum, încă, se vorbește foarte mult în termeni morali și nu în termeni politici. Interesant este chiar că primele forme de organizare a intelectualilor, de exemplu Grupul pentru Dialog Social, au început ca o discuție de tip moral. și s-a numit Grup pentru Dialog Social, nu grup de acțiune socială. Evident că după aceea s-a delimitat multe curente în G.D.S. dar inițial era un grup de mediere (exact deci ceea ce fusese funcția intelectualului înainte) între noua putere și noile victime ale puterii. Sunt foarte multe citate pe care le-am găsit în articole vechi ale lui Havel sau ale lui Konrad (cunoscuta carte a lui Gyorgy Konrad, în care spunea că trebuie să facem o antipolitică de tip moral și nu o politică). Or, această de-politicizare a discursului intelectualului, care a jucat un rol necesar înainte de revoluție, continua să joace un mare rol și acum în România.

• Politică în afara partidelor politice – complexul neîncrederei și complexul sacerdotal

S-a creat și ideea de a face politică în afara partidelor politice. E un al treilea complex care există și înainte, există și acum – complexul neîncrederei. Intelectualul consideră și este că el locuiește un teren al lui – și nu se poste-

manifestă în partidul politic. Nici, intelectualii, jucăm un rol într-un teritoriu al „discursului de fundiment moral” (ca să-l citez pe Konrad). Aici poate că mai joacă un rol și vechiul complex sacerdotal. Aș menționa un fapt cu totul nou: intelectualii controlază setăzi în fapt o parte a mass-mediei. Poate și mult spus mass-media – presa scrisă. Este prima oară, după dictatura regală din '38, când există o presă a opoziției, scrisă și condusă de intelectualii. Nu mă refer la presa partidelor politice, ci la presa opoziției extraparlamentare sau a opoziției intelectualului (ziare de tipul „România liberă”, „22”, „Expres” etc.). Intelectual care continuă disidența acum are un mijloc de exprimare al său.

• Alianța Civică și renunțarea la complexul sacerdotal

Cred că la sfîrșitul lui '90 s-a creat o situație în România în care se poate vorbi despre patru stiluri (ca să zic așa) sociale: opoziția parlamentară, sindicatele și opoziția extraparlamentară. Lucrul extrodinărcare s-a produs în '91 este un fel de apropiere și colaborare între ultimele trei: sindicatele, de pildă (cunoscutul sindicat Alfa), opoziția extraparlamentară din Alianța Civică și opoziția parlamentară (deși nu au reușit încă să se pună pe aceeași linie). Este prima oară cind intelectualii renunță la complexul sacerdotal, își găsesc locul în mijlocul societății și anulează distanța pe care o au sămăsestră înainte. În sfîrșit disidența devine opoziție. Aș vedea situația postrevoluționară a intelectualului ca o disidență prelungită care abia acum trece într-o opoziție angajată. Cred că foarte multe din manifestările (și chiar din discursul intelectualului) aparțin vechii disidențe. El trece în acest moment într-o nouă fază (faza opoziției) în care însă se va schimba structuri. El nu poate trece cu armă și boala dintr-o fază într-alta, fără să se schimbe el însuși. și cred că schimbarea nu se poate face decât întrînd în această apogeă colectivă pe care pînă acum el consideră că o inspiră. Acum poate trebui să-i asculte și pe ceilalți.

Și-a făcut într-adevăr datoria intelectualul față de revoluție?

Acesta va deveni leit-motivul coloconului, întrebarea obesie adresată tuturor și fiecarui în parte. Obișnuită în egală măsură cu exercițiul sincerității și cu dezbaterea teoretică, participanții la colocon vor face ca la microfonul amfiteatrului să se succedă interviuri incitante, în buna tradiție a Consiliului Uniunii Scriitorilor din anii '70 ori a sedințelor G.D.S. din anul '90 – nucleu ale viitoarei societăți civile românești. Dialogul cultural „dinăuntru” cu ceea ce în afară se schimbă de la intervenția Ancăi Bratu care, după ce se întrebă dacă are oare dreptul de a vorbi din exterior despre România, opnează că românii din străinătate ar trebui să fie agenții unei medieri (între cultura română și lumea în general) și cu dezbaterea teoretică a Consiliului Uniunii Scriitorilor (nici măcar președintele jărilii) de către o carte care spune adevaruri. Conform teoriei care ne-a fost prezentată, ar însemna să socotim că Paul Goma a fost disidenț cind a semnat o scrisoare colectivă, dar nu cind a scris prima carte în care să vorbește despre pușcările din România. Intervenția lui Gabriel Andreeșu (lui și tuturor analiștilor) urmărește de la disidenții români care își consideră că oare să fie agentii unei medieri (între cultura română și lumea în general) și cu un punct de vedere implicat activ, și o privire exterioară. Anca Bratu atrage atenția asupra faptului că în acest moment nu există manuale pentru străini într-o limbă română normală (ci doar în odioasa „limbă de lemn”), și că presa actuală se confruntă cu două perioade: provincializarea informației externe („să înțelegem să ne mai privim doar propriul nostru buric, să dăm oamenilor și elementelor de formare a unei glindiri politice”) și trivializarea limbii române. Opiniile sale privitoare la presă, îndreptățite, nu sint însă bine servite de exemplele culese, dintr-un scrupul excesiv, doar din presa de opozitie. La un ziar nu există posibilitatea unei informații corecte asupra situației internaționale (explică Nicolae Balotă) în absența telegramelor de presă. Or, România neputind să în acest moment abonează la marile agenții de presă, inevitabil publicațiile noastre au un aspect provincial, concentrate cum să doar asupra realității românești. Nu ar putea fi posibil un schimb de informații și o colaborare cu jărilile care trec prin procese similare? De ce să-a creat o scrisoare între statele de nord (Polonia, Cehia-Slovacia, Ungaria) și cele de sud (România, Bulgaria, Serbia, Albania)? Ce anume face ca noi să rămînem în blocul jărilor din Sud? La aceste întrebări pe care le-a adresat coloconul, poate Nicolae Balotă va răspunde în paginile revistei '22'. Este desigur grav că lipsește informația externă, a respondentă Ileana Mălăncioiu, dar și mai grav este că lipsește informația internală. După aproape doi ani tot nu știm cine a tras în noi și unde sînt teroristii. Cultura trece printr-o mare criză acum, cind politicul se află pe primul plan (arată

G.A.

INTELECTUALUL ȘI REVOLUȚIA

Colocviu internațional: ROMA, 13 – 16 mai 1991

PAUL GOMA

Nu trebuie discutat cu Securitatea

O să fiu foarte scurt. Îl dau replica prietenului Gabriel Andreescu. Iată un exemplu cum o jumătate de adevăr poate să devină o jumătate de neadevar. De către Gabriel Andreescu ar fi spus: am discutat ascăru despre una dintre activitățile Grupului pentru Dialog Social dar Goma n-a fost de acord, atunci ar fi spus un adevar. Pentru că am discutat despre una dintre activitățile G.D.S. și anume: am contestat și am considerat că este o proluindă eroare, nu doar politici, ci morale, organizarea unui dialog între G.D.S. (e adevarat că se numește „Dialog Social”) cu Mărgureanu. Cu Mărgureanu care reprezintă aceea instituție care timp de 45 de ani a monologat și ne-a lovit cu ciomagul în cap: (aplauze). Nu se discută cu Securitatea. Sunt de acord, săn și eu ortodox, ca tot românul nefericit, deci nu lo tăiem capul. Dar nici nu discut, în nici un caz, cu securitate. Nu se discută. Pe securitate îl scot mental în afara (nu legilor), în afara categoriilor umane. Cum au putut niște intelectuali (și aici mă apucă mină) să angajeze un dialog – cu cine? În numele a ce? Si cu ce drept? Erați voi vreunul foști pușcași? Hăi să zicem că astăzi nu contează – deși contează. Pentru că în momentul cind vă plingeți că nu aveți un Havel, eu pot să vă întreb: dar de ce nu ați fost la pușcărie? Sigur că nu este o condiție obligatorie, dar așa să se învăță societatea civilă, făcând naveala între pușcărie și... Aducă purințu-lă pielea pe bătă. Deci G.D.S. a făcut (opinia mea) o eroare fundamentală, a angajat un dialog cu o instituție și i-a deconarat un certificat nu doar de onorabilitate, ci de existență. În această societate românească de după decembrie '89. Așa cum Manolescu a făcut o eroare colosală lăudând un interviu după povestea cu minerii, lui Iliescu (e părerea mea) dându-i un certificat de existență și onorabilitate, iar acum aleargă după rege, poete și ceva de la monarhie, că așa săn și om noi, ca românul imperial, G.D.S. i-a dat celuilalt stîp al terorismului (teroriștii de 40 de ani, pentru că eu nu reduc povestea la epoca

să angajeze un dialog – cu cine? În numele a ce? Si cu ce drept? Erați voi vreunul foști pușcași? Hăi să zicem că astăzi nu contează – deși contează. Pentru că în momentul cind vă plingeți că nu aveți un Havel, eu pot să vă întreb: dar de ce nu ați fost la pușcărie? Sigur că nu este o condiție obligatorie, dar așa să se învăță societatea civilă, făcând naveala între pușcărie și... Aducă purințu-lă pielea pe bătă. Deci G.D.S. a făcut (opinia mea) o eroare fundamentală, a angajat un dialog cu o instituție și i-a deconarat un certificat nu doar de onorabilitate, ci de existență. În această societate românească de după decembrie '89. Așa cum Manolescu a făcut o eroare colosală lăudând un interviu după povestea cu minerii, lui Iliescu (e părerea mea) dându-i un certificat de existență și onorabilitate, iar acum aleargă după rege, poete și ceva de la monarhie, că așa săn și om noi, ca românul imperial, G.D.S. i-a dat celuilalt stîp al terorismului (teroriștii de 40 de ani, pentru că eu nu reduc povestea la epoca

ceaușistă de cind comunismul s-a instaurat total, adică după plecarea regelui). A doua poveste, ce l-am reprobat G.D.S.: că a tras într-o capcană pe Doina Cornea. Eu am cîtădarea de seamă, pentru că Mărgureanu se adresează Doinaii Cornei și spune: Doamna, eu v-am prejudecat totdeauna. Eu nu pot să spun scum în microfon ce-i-ești și spusul lui Mărgureanu, în locul ei. Eu însă nu aș fi stat de vorbă cu el. Doina Cornea evident este o femeie, este o doamnă, ce era să zică? Da, bine, iar Mărgureanu ieșe de acolo cu certificatul de onorabilitate în buzunar, semnat de Licioanu, de Andreeșu, de Liviu Antonescu, de Kleininger și spune: eu sunt absolvent al Facultății de Dialog Social. Da, Adela și Astalosz (eu nu umbiu pe la chestii cu Ardealul, dar chestia e claudată) care a contribuit direct la „Juhăzirea” Doinaii Cornei, adică la toate calomniile că e unguroaică, la fel că voi vindeți Ardealul. El a stat picior peste picior și a discutat cu Kleininger și Licioanu Aceasta nu mai e comedie; ce a făcut Grupul pentru Dialog Social este analphabetism moral (să mă ierto Dumnezeu). Pentru asta zic: dialog – dialog, pentru că așa îl spune numele – dar nu dialoghezi cu oricine! Încă o dată, nu în glumă zicem: sigur că și upor să stai la Paris și să dai statul lui Petru Creția și lui Banu Rădulescu, care au mințat bătăile. Dar reflexul meu a fost următorul, cind la colocviu de la Sorbona am aflat că aji fost

bătuți; dar de ce nu li batetă și voi pe ei? Recunoști că e un reflex de huligan. Dar aji încercat? măcar aji zbieran? Pentru că – mă întorc la Securitate, n-am ce fac – există luptă între bine și rău, între alb și negru, și de aceea nu trebuie să existe dialog între oameni și securiști. Totul s-a redus la relația dintre victimă și căluț. Atât vreme că victimă a fost consimțindă, ca românul victimizat din 1964.

1964 e o dată foarte importantă în psihologia românilui, pentru că în '64 a fost decretul de amnistie. și în '64 românul i-a său lucru motivul de a mai rezista. În '58 plecaseră rușii din judecătă, și românul a confundat o ocupare militară și națională cu o situație politică. Adică a spus așa: „au plecat rușii din judecătă, nu mai are rost să rezist eu”. Fără să înțelegă seama că deja comunitismul (care este mult mai grav decât sovietismul) se implantase. și din '64, a apărut Securitatea românească, ceea ce acum se înălță că: „noi, Securitatea, mai ales din '65 de cind a venit tovarășul nostru iubit, Ceaușescu, am devenit o Securitate națională! Apărăm Ardealul! Să nu cumva să vină unguri să ne mărinse Ardealul!”. și continuă această poveste, profund tragică, și eu de aici mă uit mental peste Dunăre, la bulgari. Bineînțeles că mă uit la bulgari. Mă uit cu judecătă bulgăroii cu cesta groasă” – că așa ne-a învățat să le spunem merele nostru poel național... Nu?

NICOLAE BALOTĂ

Un complex de inferioritate transformat în complex de superioritate

Esteticul a salvat literatura română, dar scriitorul a pierdut dimensiunea solidarității cu alte grupuri de persoane (Sorin Alexandrescu). Nu orice persoană cultă, ci numai cel care se angajează în social este un scriitor. Esteticul nu a subliniat puterea, ci doar posibilitatea puterii de a spăla creierele păstrând deci disponibilitatea, dar nu susținând acțiunea. Au existat cîteva trenuri pierdute: mișcarea Goma, greva minerilor din '77, Brașovul din '87. Nu a existat un samizdat, nu s-a născut un C.O.R. Alianța civică, punindu-l pe scriitori alături de intelectuali, este un fapt istoric nou. Nu orice politică înseamnă corupție. Cît privește contractul la care s-a referit în comunicarea sa (a explicit Sorin Alexandrescu), acesta ar fi în genul „contractului social” al lui Rousseau. Românii (a continuat Paul Goma) și-au transformat complexul de inferioritate într-un complex de superioritate. Mișcarea de partizani nu a existat numai la noi: partizanii au avut și bulgarii (decimat în '51), polonezii și ucrainenii (pină în '52). Trebuie numite păcatele românești, care încep cu 26 iunie 1940 (cedarea teritoriilor românești). Trebuie asumată vinovăția față de evrei și tigani. Toată literatura are un caracter esopic (a arătat St. Augustin Doinaș, referindu-se la comunicarea lui Laurențiu Ulici); dar caracterul esopic al literaturii nu înseamnă disidență. Nu trebuie exagerată rezistența față de Ceaușescu, mai ales a scriitorilor (cu al lor modus vivendi). Lucrurile ar trebui privite în complexitatea lor (a altării atenția Eugen Uricaru). De pildă, în privința colaboraționismului, dacă cineva a scris sau n-a scris despre Ceaușescu nu este un criteriu definitiv și unic de cîntărire a vinovăției. Românele lui Dumitru Popescu, artizanul cultului puterii, sunt mai vinovate decât cîteva rînduri scrise la o ocazie de un scriitor. Există scriitori, membri în C.C., care nu au scris în omagii. Există scriitori care n-au scris despre Ceaușescu, dar nici despre venirea minerilor în București, acum un an. Lui Eugen Uricaru nu i se pare cel mai important lucru nici dacă minerii erau minori sau numai securiști. În schimb, i se pare important că un grup al populației civile a fost aruncat împotriva altui grup al populației. Pe Nicolae Balotă l-am rugat să ne rezume intervenția sa pentru textul revistei „22”.

Pagini realizate de
GABRIELA ADAMEȘTEANU

Soluția național-comunistă

Intervenția mea a avut scopul de a evoca anumiti demoni ai noștri, de a participa, prin cîteva cuvinte, la exorcizarea lor. Demonii sunt de natură diferență, dar, deocamdată, să putem vorbi și de profunde demoni individuali, fie și – de ce nu? – de profunde demoni ai întregului nostru popor. Fiind, la acest colocviu, vorba de un examen de conștință (atât ai comunității, cât și individual), am făcut următoarele observații pe planul istoriei ultimelor decenii: în primul rînd, noi, români, nu am avut acea revoluție pe care polonezii, cehii și ungurii au avut-o în anii '50 sau '60. Ultimul adeseori că nouă ne-a lipsit acea mare răbufnire colectivă, acea explozie de mînie populară în care intelectuali au fost angajați (intelectuali cohi în '68, intelectuali maghiari, scriitori îndosebi, în '56). Nu o spun ca o critică, ci ca o observație de ordinul istoriei trecutului nostru, care ne-a marcat destinele. În al doilea rînd: acel proces pe care istoricii occidentali îl numesc azi normalizare (respectiv destalinizare), pornit prin celebul raport al lui Hrușciov, relativ înșinut în diferite feluri în diversele partide comuniste din Apus și care a determinat și o încercare a partidelor comuniste, a puterii instalate în blocul de Est, să treacă la un fel de reformă interioară.

Criza economică destul de gravă care deține se anunță atunci în aceste judecătă a determinat și ea această mișcare. „Normalizarea” s-a produs în Polonia, în Ceho-Slovacia, în Ungaria. S-a petrecut și la noi; pentru că fenomenul a început înainte de ceea ce denumim „domnia lui Ceaușescu”, încă din ultimii ani ai lui Gheorghiu-Dej. Dar această normalizare, cu un

caracter specific în România care, de asemenea, a determinat o cotitură importantă în istoria noastră contemporană, explică multe din rolurile care minează din dintru societatea românească, și anume: soluția găsită, încă în ultimii ani ai lui Gheorghiu-Dej și aplicată apoi într-o măsură largă, asociată cu cultul personalității lui Ceaușescu, a fost soluția pe care nu poate-o numi național-socialistă sau național-comunistă. Această soluție, care a mers la exagerările bine cunoscute ale unui patriotism de paradis, ale unui naționalism care nu și avea răbdările nici în nație, nici într-un sentiment patriotic, continuă și azi să ne urmărească precum o stafie. Înțeafă încă în acea complicitate, în acel complot la corea rezistă, forțele rămoșe ale Securității și ale fostei nomenclaturi își arogă privilegiul și prestigiile sentimentului național. Din referințe, „Vatra Românească” este un rezultat al acestui conglomerat de afecți, de sentimente și de complexe de inferioritate.

Fără, dată fiind prezența masivă a scriitorilor, ceea ce ne interesează pe noi, înainte de toate, este substanța colocviului nostru, substanță constituită prin examenul critic al condiției scriitorului în timpul revoluției și după. Tot din cadrul acestui examen critic face parte următoarea idee: dacă astăzi ea nu este înțeleasă (sau nici se pare că revendicările, poziția, ideile intelectualității noastre nu sunt înțelese, nu au pătruns suficient în conștiința poporului), undeva este și vina noastră. În vina noastră se găsește dacă ne uităm din nou în trecutul acesta – mai mult sau mai puțin apropiat.

BANU RĂDULESCU

DEMERSUL INTELECTUALULUI ROMÂN DUPĂ REVOLUȚIE

• Comunismul a durat cît epidemile Europei la un loc

Peste o mare parte a Europei, cea de Est, a întinut aproape o jumătate de secol o gravă epidemie: comunismul. Au mai existat, ce-i drept, în Europa epidemii: de boala de ciumă, de variolă. Numai că aceleia veneau, își lăsuau în cîțiva ani obolul lor de morii, și se sfingesau. Comunismul a durat cît toate epidemii Europei luate la un loc și nu s-a multumit cu distrugerea biologică a oamenilor, ci a urmărit să le devoreze și spiritualizeze.

Cea mai abominabilă crîmă, prima, pusă la cale de comunism în România, și care a antrenat cele mai nefaste consecințe, a fost crîma împotriva spiritualității.

• Masacrul a început cu Intelectualitatea

Prima victimă: armata. Nu facem o afirmație gratuită spunând că la ora aceea cîțărimea română era una dintre cele mai culme din lume. O atestăm nu noi, ci raportele aproape unanime ale atașașilor militari străini acreditați în România.

Imediat după instituirea păcii pe continent, comuniștii din

România, sub comanda Moscoviei, au socot în așa-zisul „cadru disponibil” tot ce avea mai valoros armata română. „Cadru disponibil”, practic, a dezmembrat armata română. În locul acesta, a apărut un surrogat de armată care, având în frunte un ministru dezertor român, scotit la Moscova, și formată în jurul unui nucleu de foști prizonieri de război în U.R.S.S., bine dopați cu doctrina comunistă, n-a însemnat altceva decât un apendică al Armatei Roșii sovietice prelungit în România. Lipsită este de autentică ei armată, țara înțeagă a rămas la discreția Moscoviei.

După decapitarea armatei, a urmat decapitarea intelectualității de la state, învățătorul și protul. Cele două victime fiind însoțite de cei mai horori tărani, etichetați de comuniști drept „chiaburi”.

După sat și urmat orașul Orăștie. Aceeași înțelegătășie. Și unde era ea grupată mai bine decât în școli, licee și universități? Catedralele au fost golite de tot ce avea mai bun țara în materie de gîndire. În România „gîndirea liberă” fusese arestată. Ce să facă locul altie gîndire, celsi obediente, programate, gîndirea dirijată de Moscova, impusă cu cruce prej. Înțoleranță ideologică comunistă.

(Urmare în numărul viitor)

NUMAI ÎMPREUNĂ VOM ÎNVINGE

Interviu cu domnul Mihai Șora =

„22”: Circulație cu insistență zvonul că, la întrunirea de la Sibiu, de acum două săptămâni, Alianța Civică ar fi hotărât să se transforme în partid politic. Puteti să-mi spuneți ce anume a adăvărat din acest zvon?

Mihai Șora: Adevarul e că, la capătul a două zile de dezbatere, consacrate situației îngrijorătoare în care se află țara după aproape un an și jumătate de guvernare, în care distanța dintre ce se spune și ce se face și la fel de mare, dacă nu și mai mare decât în regimul totalitar precedent, un grup de inițiativă și-a luat, ca să spunem așa, angajamentul de a prezenta viitoarei Conferințe naționale a Alianței Civice statutul unei formațiuni propriu-zise politice, sprijinindu-se pe Alianță și aptă de a-i preciza și duce la îndeplinire un program de termen scurt, aptă de asemenea de a ușura – eventual chiar și de a grăbi într-o oarecare măsură – realizarea programului ei de termen mediu sau lung. Evident, formațiunea aceasta politică ar urma să-și desfășoare activitatea alături de – și împreună cu – celelalte formațiuni politice funciarmente democratice și anti-totalitare, în fruntea cărorase se află P.N.T.-c.d. și P.N.L.

„22”: Asadar, n-ar fi vorba de a concura partidele istorice, ci mai degrabă de a colabora cu ele.

M.S.: Nu numai cu ele, ci și cu celelalte partide democratice care fac parte din Forumul Democratic Antitotalitar din România. Dacă n-ar fi așa, formațiunea politică a Alianței ar trăda înseși obiectivele de bază ale Alianței, ceea ce nu numai că nu se admite, dar nici nu e de conceput.

„22”: Puteti să ne vorbiți puțin despre acele obiective?

M.S.: După cum prea bine se știe, Alianța Civică s-a născut, în urmă cu o jumătate de an, ca răspuns la o așteptare a unei potențiale societăți civile românești dornice să se regăsească pe sine și să se articuleze din nou, după lunga letargie la care au obligat-o cel peste patruzei decenii de dictatură totalitară impusă României de un regim comunist venit din afară. Ea nu s-a născut și nu se putea naște ca partid, pentru bunul motiv că, prin definiție, un partid reprezintă interesele unei părți numeroase din ansamblul social, iar Alianța s-a considerat pe sine ca reprezentând interesele fundamentale ale întregii societăți.

„22”: Să care erau acele interese fundamentale?

M.S.: În primul rînd, interesul de a se elibera pe sine, ca ansamblu social, de instituțiile totalitare care i-au încătușat inițiativelor, precum și de mentalitatea care, începutul cu încetul, a pus stăpînire pe ea, aducînd-o în situația de a accepta ca pe un fapt inevitabil asuprirea la care era supusă și cu care ajunsese, într-un anume fel, să colaboreze de-a lungul anilor. Primul lucru de care – odată trezită – urma deci să-și dea seama această colectivitate omogenizată, aliniată și atomizată, era faptul elementar al imensei ei diversități: diversitatea de natură socială, diversitatea de natură culturală și spirituală, diversitatea de natură etnică, diversitatea de interese și deci de orientare politică. Toate aceste diversități fusese, evident, lăsată în cătușe, de un regim cu pretenții de unitate monolitică, cu puterea întreagă a colectivității adunată în virtul piramidei și stînd la dispoziția voinței discretionare a persoanei care, prin însuși modul de funcționare a sistemului totalitar, ajunsese să se cocoate acolo. Odată eliberate, diversitățile acestea se puteau manifesta oarecum anarhic, ca un fel de razboi al tuturor împotriva tuturor. Într-un regim sul generis de democrație sălbatică. Ca un răspuns la un asemenea pericol a luat naștere Alianța Civică.

„22”: Cu ce obiective?

M.S.: Obiectivul de lungă durată pe care și-l a propus a fost acela de a contri-

bui la ajungerea la constiția de sine și la revigorarea comunităților, atât de diverse, care viețuiesc la nivelul de bază al societății civile și care trebuie să învețe a conviețui într-un continuu echilibru dinamic pentru ca societatea civilă să devină un organism bine-articulat. Numele unui atare regim, în care întreaga diversitate a unei colectivități umane este preluată și salvagardată de către o unitate, ordonată, firește, dar și suplă în același timp, este – cu o sintagmă oarecum pleonastică – acela de democrație pluralistă. Or, cine zice pluralism zice implicit: mai multe partide. Cite? în mod rezonabil: altele partide de cîte reală grupuri de interese comunitare există (sau sunt susceptibile de a exista) în sinul societății civile. Nică mai multe, nici mai puține.

„22”: Ați putea să le să numiți?

M.S.: Să încerc. Stînd și socotind bine, există încă țărani în țara românească. Deși î-a proletarizat aproape în întregime, Ceausescu n-a reușit să-i distrugă pe toți. Deci – în mod potențial – există o țărănume. Există, de asemenea, milioane de salariați, deci – potențial – o masă salarială cu numeroase interese comune. Există o problemă ecologică, care ne interesează pe toți. Există chiar puțină înjgebării, în condiții propice, a unei burghezie orășenești. Există și etnii minoritare. Există deci – fie și doar la modul potențial, decocată – baze electorale proprii pentru un partid de tip țărănist, pentru unul de tip social-democrat, pentru unul de tip liberal, pentru unul de tip ecologist, pentru reprezentanții ai unor minorități etnice. Poate, pentru încă unul sau două, dacă analizăm mai îndeaproape lucrurile. Or, ce s-a întîmplat la noi în țară? Formațiunea politică improvizată, care s-a cubărit în structura politico-administrativă a orindurii comuniste – structură pe care, pe toate căile, a încercat și încearcă încă să o perpetueze pe aceste meleaguri (am numit F.S.N.) –, în gustul ei pentru un monopol al puterii de care nu s-a dezis nici o clipă, a făcut tot ce-l-a-stat în putință pentru a discredită partidele politice, cu o potențială bază electorală proprie, lansând împotriva-le toate calomniile posibile, începînd cu aceea de a le învinui că reprezintă interese străine, că sunt vîndute dolarului și, ca atare, funciarmente ostile țării și poporului. Ba, mai mult, în tendință lui de a discredită însăși ideea de partid, prin confuzie pe care zeci și zeci de partide fără nici o consistență ideologică și fără urmă de substanță numerică ținău să o creeze în sinul electoratului, F.S.N. a usurat la maximum condițiile de înflăcărare a unui partid, așa încât ne trezim astăzi cu peste două sute de partide, dintre care covîrșitoarea majoritate nu se reprezintă decât pe sine, sau cel mult reprezintă Frontul, căruia îl servesc de camuflaj.

Alături, deci, de faptul că s-a văzut pe sine ca reprezentând interesele de ansamblu ale societății civile românești în întregul ei, acesta este al doilea motiv pentru care Alianța Civică nu s-a constituit ca partid atunci cînd, în urmă cu sase luni, a lăsat în conformitate cu obiectivul ei de bază și de termen lung – și anume acela de a contribui la o bună articulare a societății civile în ansamblu ei – Alianța Civică și-a conceput funcția – împotriva – în immediatul viitor politică a țării, în sensul întăririi acelor partide politice, dea existente, care și-au dovedit orientarea democratică și care sunt susceptibile de a beneficia în viitor de baze electorale proprii în cadrul unui electorat devenit conștient, atât de proprietile lui interese, cât și de faptul că el – și nimeni altul – este adevaratul deținător al puterii și că de el – și de nimeni altul – depinde ca această putere a lui să se manifeste și să se impună. După cum vă puteți desigur da seama, era vorba de P.N.T.-c.d., P.N.L., P.S.D., P.E.R., precum și de

U.D.M.R. – în raport cu care Alianța s-a conceput drept catalizator, scopul ei fiind în mod exclusiv acela de a le determina să-și unească eforturile și, depășind strictele interese egoiste ale partizanatului, să-și concerteze acțiunile, în așa fel încât să fie apte de a înfrunta în mod solidar, în orice confruntare ce ar putea surveni pe parcurs, și în orice caz în inevitabilă confruntare electorală de anul viitor, redutabil adversar politic în mină căruia se afă, pînă una-alta, toate țele puterii administrative, ca și, de altfel, ale forței coercitive. Așa și numai așa, adică prin strădania inițială a Alianței Civice, împărtășită apoi și de Forumul Democratic Antitotalitar – din care partidele amintite fac parte, alături de încă vreo cincisprezece alte formațiuni politice sau asociații apolitice –, s-a ajuns la principiul listel comune a opozitiei, ba chiar la hotărîrea de a prezenta, cu primul prilej, liste comune ale partidelor amintite, pe care să poată eventual candida și persoane independente, respectiv aparținând Alianței.

„22”: Aceasta e situația în care vă aflat în momentul astăzi. Reprezintă ea un cîstig în raport cu situația în care v-ați aflat în toamna trecută, cînd s-a constituit Alianța Civică?

M.S.: Convingerea mea este că da.

„22”: Este acest cîstig de natură să ne asigure că totușu merge că pe roate de acum înainte?

M.S.: Cred că trebuie să convenim că nu. Alianța Civică, însăși – așa cum se afă și a fi solicitată, zî de zî și clipă de clipă, în două direcții diferite (complementare, firește, dar nu mai puțin diferențiate), dintră care:

1. una este de a se ocupa temeinic de obiectivul ei de lungă durată, care de altfel este definito-pentru propriu-profile și care se numește: buna articulare a unei societăți civile devenită

conștientă de sine și transparentă și;

2. cealaltă fiind constituită de continua și neînEVITABILĂ preocupare de imediatul viitor public, cu o pronunțată coloratură politică, de care de asemenea nu se poate dezice – Alianța Civică însăși, după cum bine se vede, este astăzi într-un moment de cumpănă. Din ce în ce mai numeroase sunt vocile care-i cer să fie mai dinamică, mai activă, să se implice mai împotriva și mai direct în zona involvurării a politicului propriu-zis. Pe de altă parte, dacă se dezice de obiectivul care îl conferă profilul ce-i este propriu, și care e un obiectiv de lungă durată, restul ei pe esență politice dispără odată cu pierderea propriei identități.

„22”: În atari împrejurări, ce rămîne de făcut? Cum poate să devină mulți mai eficienți în imediat, rămnind totușu în esență ceea ce fusese încă de la bun început?

M.S.: Un lucru este clar: partid nu poate deveni în ansamblu el, nu numai pentru motivul că însăși ideea de partid a ajuns,

noi înțără, și că deci – partidul finit – Alianța și-ar pierde mult din popularitate, ci și pentru un al doilea motiv, înțînd de data aceasta de proprietatea ei mod de alcătuire. Într-adevăr, după cum bine se știe, din Alianță fac parte – cu titlu individual – foarte numerosi membri ai partidelor de orientare într-adevăr democratică (P.N.L., P.N.T.-c.d., P.S.D., P.E.R., U.D.M.R.). Transformarea Alianței în ansamblul ei, într-un partid politic ar echivala automat cu pierderea tuturor acelor membri ai ei care, încă din momentul aderării lor la Alianță, făceau deja parte din numele partide și ar putea duce, astfel, la însăși destrămarea Alianței, care își propuse să adune în sine întreaga varietate a tendințelor valabile în sinul societății a cărei instanță reprezentativă se consideră a fi.

Pentru ca, totuși, documentele, de o deosebită importanță, care au fost supuse opiniei publice – cum ar fi „Carta Alianței Civice”, „Carta drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățeanului”, programul de reformă economică în pregătire, proiectul de legiferare a puterii locale, adevarata cheie a democrației – și care se constituie, de fapt, într-o alternativă de guvernare; pentru ca, repet, asemenea documente, reprezentând o alternativă de guvernare, să poată fi puse în valoare, ele trebuie neapărat să fie preluate de o formațiune cu obiective propriu-zise politice, nu numai de durată lungă, ci și de durată medie și scurtă. Formațiunea ce ar urma să promoveze alternativa de guvernare propusă îar grupa pe acei membri ai Alianței care nu fac parte din alte partide și care doresc cu adevarat să militeze, pe plan politic, în sensul documentelor amintite.

„22”: În felul acesta, „Alianța” de bază ar rămîne în continuare ceea ce este în prezent, nu?

M.S.: Exact. Ea ar putea, în felul acesta, să se axeze în exclusivitate pe sarcinile ei de durată lungă și medie,

1. păstrînd în continuare legătura cu organizațiile sindicale, cu cele ale studenților etc., care vor putea și de aci înainte săriji în totalitate Alianța Civică;

2. păstrîndu-și, de asemenea, rolul de catalizator al unității de acțiune a forțelor politice de orientare funciarmente democratice.

„22”: Acest rol de catalizator n-ar trebui să înceapă prin chiar faptul încadrării în Forumul Democratic Antitotalitar și eventualei formațiuni politice care să ar putea deasprinde din actuala Alianță Civică.

M.S.: În afară de faptul că o atare încadrare în F.D.A. ar spulbera din capul locului pînă și bănuiala unei concurențe posibile, ea ar marca în mod indubitable trecerea de la fază de colaborare între Alianță și Forum la o fază de acțiune corelată pe plan politic.

E de la sine înțeles că legătura dintre o formăjune cu caracter propriu-zis politic, luând naștere din actuala Alianță Civică, ar rămâne în continuare o legătură de filiație – identitatea de direcție fiindu-i conferită mereu acestei formăjuni de către ei compabilitatea cu obiectivele de fond și de durată ale Alianței Civice.

„22”: Nu s-ar putea, care, obiecta că, anghelu-se direct în confruntarea electorală, după ce – în momentul constituirlor – se autoproclamase „civică”, distanțindu-se în mod explicit de zona, abhorată, a „politiciului”, Alianța reeditează procesul F.S.N.?

M.S.: În nici un caz. N-avem decât să ne aducem aminte. E adevarat că F.S.N. a început prin a spune că nu va participa la alegeri; dar cind a hotărât să o facă, i-a fost absolut împediată că – stăpîn fiind deja pe întreg aparatul de stat, cu întreaga lui putere represivă, precum și pe toate rezervele financiare și de altă natură ale acestuia, și având în întregime la dispoziție medile de informare, în frunte cu televiziunea – participarea la alegerii îi va conferi automat o majoritate care să-i permită apoi o guvernare discrețională. N-avem decât să ne uităm în jurul nostru pentru a ne da seama că o atare comparăție și total lipsită de temei. Alianța Civică este o formăjune de opozitie, dispunând de foarte puține resurse pe care îl oferă colizații și, iar acțiunile ei sunt pline de riscuri. Eventualitatea pe care o avem în față, a unei organizări, ca să spun așa, în două etape, una mai încreată (deși nu mai puțin temeinică pentru asta), alta mai rapidă (și mai eficace în imediul), nu seamănă cu cea de puțin cu manevra de acum un an a F.S.N.-ului.

Pă de altă parte, trebuie să ne fie limpede că unei formăjuni de tip mafiot, ca aceea alături de putere, ai cărei comportamente politice poartă amprenta totalitarismului din care s-a desprins, dar de ale cărui sechete nu s-a dezbarcat, nu-i pot fi opuse protestele unei societăți ce nu se poate manifesta decât pe stradă. Totalitarismul nu reziste protestul străzii ca pe un feed-back, de natură să-i modifice comportamentul – sau, dacă nu, să-i obligă să părăsească scenă. El nu va părăsi scenă decât constrins. Să, de vreme ce strada nu este decisă – și nici nu e cazul să se decidă – să-si ducă protestul pînă la ultima consecință, aceea a evacuării scenelor prin orice mijloace, singură cale, compatibilă cu democrația, de a impune alternativa dorită este angajarea în lupta electorală. Or, în lupta electorală, independenții nu se pot angaja – conform prevederilor legale actuale – decât pentru a fi siguri din capul locului că vor pierde. Ceea ce, veți conveni desigur și dvs., e total lipsit de sens. Iată un motiv în plus pentru ca Alianța Civică să încerce să lanseze pe orbită o formăjune politică care să-i permită să participe la lupta electorală alături de și împreună cu celelalte partide democratice, contribuind în felul acesta în mod efectiv la polarizarea peisajului politic românesc și ușurind – cind se va îvi prilejul – alegerile, de către adevaratul deținător al puterii, care e poporul însuși, și listele unice a tuturor formăjunilor politice democratice din România.

„22”: Nu s-ar putea, totuși, înțimbla ca formăjuna politică a Alianței să fie resimțită de partidele înrudite drept o concurență doritoare de a îl se substitui?

M.S.: S-ar putea desigur să existe aprehensiuni diverse în sensul amintit de dvs. Dar faptele vor dovedi lipsa lor de temei. Oricum, va trebui avut în vedere că nu cumva această eventuală intrare a noastră în arena politică să albă drept urmare o cădăcă și de mică știrbire a partidelor de orientare democratică alături de care și împreună cu care înțelegem să luptăm pentru grăbirea procesului de democratizare și de modernizare a țării.

Dimpotrivă, ar fi de dorit ca existența, în cadrul Forumului Democratic Anttotalitar, a unei formăjuni politice care să concreteze în imediat obiectivele majore ale Alianței Civice să constituie un element hotăritor pentru realizarea efectivă a dezideratului privind liste comune ale forțelor democratice, atât pentru alegerile locale, cât și pentru cele naționale. Personal, sănătă convins că forța acestei formăjuni, prin simpla sa existență, va fi de natură să exerce, asupra partidelor încă nedecise, presiunea necesară pentru realizarea dezideratului major al Alianței Civice: UNITATE.

Interviu realizat de
RODICA PALADE

RADU POPA

PROFESSIONALISM ȘI RESPONSABILITATE

În urmă cu cîteva săptămâni – în 26-27 aprilie –, din inițiativa Asociației Culturale Central-Europene și a Institutului Europa, s-a desfășurat la Budapesta un seminar care și-a propus drept subiect tangențele și interferențele dintre istoria maghiară și aceea românească. Tema a fost formulată ca „unguri și români în istorie”, scopul mărturisit al organizatorilor fiind sondarea actualelor șanse pentru un dialog scutit de dogme ideologice și implicații politice.

Participarea a fost mai degrabă restrînsă sub aspect numeric, cam 15-20 istorici de fiecare parte, specialiștii prezentați acoperind prin preocupările mai ales epocile medievală și modernă. În mai mică măsură istoria contemporană. S-au prezentat referate cu caracter general, comunicări de erudiție dar și luările de poziție în sfera judecărilor istoriografice și a metodologilor. Discuțiile purtate în acest cerc restrîns și oarecum omogen din punct de vedere profesional au permis în final desprinderea cîtorva aprecieri realiste asupra momentului în care se află evoluția paralelă – și din păcate cu atît de puține convergențe – a celor două istoriografi.

În unele privințe seminarul de la Budapesta a însemnat continuarea sau reluarea (în condiții pe care cu toții le sperăm total înnoite) lucrărilor fostei comisiilor mixte româno-maghiare de istorie de prin anii '60 și '70, comisie pusă în mișcare de cele două secții de propagandă ale partidelor comuniste „frătești” în scopuri evident străine cercetării istorice propriu-zise. Măcar din partea românească – dar desigur că și din partea maghiară într-o măsură pe care mi-e greu să o apreciez – această participare la comisie era hotărâtă după criterii lipsite de justificări profesionale-științifice. Autoritățile politico-ideologice care dictau în domeniul stabileau activitatea în toate aspectele ei: teme de discutat, mandate încredințate participantilor, indicații și orientări, obligații ale membrilor acestor „delegații”, hierarhizări de autoritate. Era deci numit de partid un fel de vătaf în fruntea istoricilor români participant la întîlniri, dublat cu un ajutor de vătaf, care la întoarcere raportau conducerii superioare mari-

le succese etc. etc. Mai raportau desigur, ceva mai discret, și altele care ajungeau la alt gen de autorități... Sentimentul dominant era acela al unei plecări la drum pentru o bătălie, „care pe care”, limba lui de lemn al domeniului definea respectivele conclavuri ca fiind confruntări între „fronturile istorice”, urmă decât să se aleagă învingători și învinși sau măcar indemnitații și păcăliji, amintirile sănătate de a fi plăcate.

Încercarea înnoirii cadrului a pornit de la participările sub titlu strict personal. Istorici din Cluj, din București și din alte cîteva orașe au răspuns invitațiilor primele. Alții n-au venit, având motive reale sau descoperindu-și indisponibilități. Este și firesc că măsura în care unul sau altul să se simtă pregătit pentru dialog asumindu-și individual riscurile, în afara protecției decurgînd din „delegație” și încă într-un moment atât de complicat, să fie variată. Probabil că disponibilitatea pentru dialog neorganizat cu istoricii vecini maghiari, dar și cu cei bulgari sau ruși sau alții, deoarece „confruntările” au fost quasi-permanente în ultimele decenii, reflectă în mare măsură gradul eliberării personale de sentimentul apăsător al apartenenței la un „front”. Din păcate, dincolo de profesionalismul și erudiția unora dintre comunicări – bine primite de altfel – și dincolo de eforturile evidente de a ieși din tiparele impuse de prezență „în grup”, au existat și accente care dovedesc că lepădarea de Satana nu este chiar atât de usoară.

Observațiile acestea nu privesc doar pe istoricii români prezenti la seminar, ci au în vedere și gazdele. Cu riscul de a încălca îndatoririle musafirului primit cu bunăvoie, voi spune că ideea organizării seminarului în spațile (de altfel excelente dotate și luxoase) fostei universități de partid Lukács György, un fel de Ștefan Gheorghiu budapestan, nu a contribuit cîtuși de puțin la crearea unui cadru nou. Nici cumulul de responsabilități, rezultat din rolul pe care l-au preluat în noile instituții și pe care l-au exercitat la seminar oficialitățile istoriografice investite ca atare de către Academia Maghiară de Științe, nu a fost în avantajul diversificării opiniei și al „lălcizării”

discuțiilor. Chiar dacă istoricii maghiari au avut parte în ultimele decenii de mai puține „orientări și îndrumări” decât s-au învrednicit să primească colegii lor români, este de înțeles că și la Budapesta s-a manifestat rolul conducător al partidului în sfera științelor sociale. De fapt, ne-ar fi părut tare bine ca în cele două zile de discuții să apară divergențe stimulative în interiorul a ceea ce a fost (sperăm) înainte vreme „frontul istoric” din țara vecină. Grefate pe inventarul divergențelor vechi de mai bine de un secol, retinerile și rezervele sănătate greu de risipit, înnoirea limbajului pare a se produce doar cu încetul.

Domeniul este cu totul priorită deoarece datorile și răspunderile acumulate de istoricii din amîndouă țările, prin nefasta lor contribuie la construirea de bariere în calea apropiilor și înțelegerii dintre cele două popoare, sănătate din cale afară de grave. Pentru a evoca aici un singur aspect particular, ce face parte din sfera preocupărilor personale și pe care l-am pomenit și la seminarul de la Budapesta, voi spune că imaginile create în paralel de cele două istoriografi asupra începărilor relațiilor dintre popoarele român și maghiar, din vremea în care au ajuns să se învecineze, sănătate de natură să descurajeze orice încercare de cunoaștere și acceptare reciprocă. Aceste imagini care acționează ca un fel de „adevăruri absolute” după ce au pătruns adînc în conștiințele istorice naționale, nu sănătate decât clișee rezultate din supralicitări succesive determinate de conjuncturile politice iar mai recent ideologice.

Scoala, tiparul și toate variantele mijloace de influențare în profunzime a unor pături și categorii extrem de largi ale societății românești, au creat imaginea unei lumi băstinașe temelnice și sedentare, răspîndite dintr-un colț într-altul al actualelor teritorii definite politic, cu结构uri statale milenare, lume subjugată de barbari năvălitori etc. etc. În conștiință istorică maghiară definitivată tot pe durata ultimelor trei-patru generații, sosită strămoșilor în noua patrie a căpătat înfățișarea unei descalecări prin mulțimi fantezist de mari care ar fi luat dintr-o dată în stăpînire tot Bazinul carpatic de la Brașov și pînă la Bratislava, cam o cincime a continentului, teritoriul mai mult pustii decât locuite de alții care și-ar fi facut apariția mai tîrziu.

Clișee false în egală măsură, sprijinite pe interpretări unilaterale și deformante ale izvoarelor istorice. Clișee care împiedică colaborările cercetării dar mai ales ne împiedică să ne vedem așa cum sănătame, să ne apreciem reciproc valorile create de-a lungul zecilor de generații.

Se găsește aici un domeniu de acțiune în care profesionalismul și buna credință ar putea aciona eficient propunindu-și îndepărtarea zgurei asternute peste conștiința noastră colectivă. Ar fi o sansă suplimentară pentru edificarea unui viitor european comun.

PAVEL CÂMPEANU

ÎN CĂUTAREA CREDIBILITĂȚII PIERDUTE

Ultimile sondaje relevă scăderea vertiginosă a atracției pe care F.S.N. o exercită asupra electoratului. Care sunt motivele ascunse ale acestei scăderi? Avea dreptate primul-ministrul vorbind despre o pierdere de credibilitate? Dar, mai ales, ce imagine își poate face opinia publică despre această organizație al cărei profil este devorat de o neînfrințată instabilitate? Convenția F.S.N. desfășurată în aprilie a.c. ne-a oferit prilejul de a încerca să răspundem întrucâtva acestor întrebări.

Traectoriile instabilității. Instabilitatea care domină existența F.S.N.-ului este inseparabilă de convulsii care au zguduit și continuă să zgudueze societatea românească postrevoluționară în Intregul său și, odată cu ea, ceea ce ar trebui să considerăm ca fiind nouă noastră sistem politic. Fără pentru o societate care își caută o matcă istorică, fenomenul nu este prin aceasta mai puțin costisitor și purtător de primejdii. Revoluția însăși poate fi privată ca o chintență a instabilității. Reproducindu-se și chiar accelerându-se fără a duce undeva anume, instabilitatea generalizată este simptomul destrucțării. Societățile moderne își modifică structurile, ele nu pot însă persista într-o stare prelungită de destrucțare. De aceea avem cu toții nostalgia stabilității, dar nu nostalgia aceleiași stabilități. Stabilitatea la care visează opoziția este vagă și incoherentă, ceea ce pe care o propune puterea este, dimpotrivă, transparentă și univocă, reductibilă la două postulate:

1. stabilitatea acută a puterii reprezentă condiția continuării și realizării reformelor economice;

2. încercările de a stări stabilitatea puterii au prin urmare un caracter socialmente destabilizator.

Implicația acestei vizuni este fie că în materie de putere orice stabilitate ar fi preferabilă oricărui instabilitate, fie că orice putere alternativă ar fi din punct de vedere social mai puțin productivă decât aceea pe care o avem. Dacă examinăm această vizionă luând ca referință F.S.N.-ul, atunci puterea executivă apare sub două forme distincte: de o parte un președinte a cărui alegere este, cel puțin formal, independentă de performanța efectivă a F.S.N.-ului, de alta un guvern a cărui legitimitate se întemeiază exclusiv pe această performanță. Frontul îndeplinește o funcție legitimatoare pentru guvern, dar nu pentru președinte. Cât de justificate pot fi însă pretențiile de stabilitate ale unui guvern al cărui legitimitor politic suferă de o instabilitate crescătoare? Dar suferă oare F.S.N.-ul cu adevărat de o astfel de instabilitate?

Fapte incontestabile arată că da, și că ea se manifestă pe diverse planuri, dintre care mă opresc la cîteva: cel genetic, cel al coeziunii, cel al liderilor, cel al impactului electoral.

Geneza F.S.N.-ului Convenției din aprilie '91 nu s-a născut ca atare în decembrie '89, ci este produsul unei metamorfoze ale cărei faze s-au desfășurat în intervalul dintre cele două momente:

Prima fază – F.S.N.-ul apare inițial ca putere de stat improvizată în vidul creat de revoluție. Rolul său: să asigure condițiile pentru menținerea ordinei sociale, pentru funcționarea infrastructurilor și pentru înarea de alegeri libere în termen de trei luni;

A doua fază – din organizator al alegătorilor, Frontul se transformă în participant la alegeri. El devine astfel o faptură politică monstroasă, născută din încrucișarea a două roluri sociale incompatibile: cel de putere de stat și cel de competitor electoral, pentru dobândirea puterii de stat;

A treia fază – din organizator al alegătorilor, Frontul devine cîștiștorul lor cu o majoritate consistentă, el își asumă rolul de partid guvernamental, dar nu și această identitate;

A patra fază – și astfel de la partidul majoritar de după alegeri se ajunge la negația sa, adică la F.S.N.-ul recentelor Convenții, care nu vrea încă să se numească partid și care nu mai poate să fie majoritar.

Coezunsa instabilitatea F.S.N.-ului pe acest plan se manifestă în trei tempi:

Timpul 1 – între decembrie 1990 – ianuarie 1991, cînd, transfigurîndu-se

Opinia publică și Convenția F.S.N.

brusc în competitor electoral. Consiliul F.S.N. este abandonat de foștil disidență care îl confereau unică legitimitate posibilă în acele circumstanțe – legitimitatea morală;

Timpul 2 – cel al perioadei pre-electorale, cînd instabilitatea are forma unei precipitate dilatări, cînd seducția puterii și a avantajelor aferente operează împreună cu voința nucleului conducător în direcția compensării prin număr a pierderilor suferite în calitate morală;

Timpul 3 – devenit evident mai ales în preajma Convenției, cînd instabilitatea capătă forma dezagregării, formale sau disimilate. În această perioadă se desprinde din F.S.N. partidul F.S.N.-socialdemocrat, se constituie grupul F.S.N.-20 mai, grupul parlamentar F.S.N. se opune Consiliului Director al F.S.N.-ului, cu ocazia remanierii guvernului îl pune în minoritate pe liderul național al F.S.N.-ului și votează frecvență împotriva unor candidați susținuți de acesta.

Conducătorii. Din decembrie '89 pînă în aprilie '91, în 15 iunie, F.S.N. a schimbat cinci lideri, longevitatea medie în această poziție-chieie fiind de trei luni. Numele celor cinci persoane: Ion Iliescu, N.S.Dumitru, Claudiu Iordache, Petre Roman, Ion Aurel Stoica.

Impact electoral. Sub acest aspect instabilitatea se manifestă ca o mișcare în sens unic, care este sensul regresiei. În martie-aprilie a.c., proporția celor care, în eventualitatea unor noi alegeri, și-ar fi dat votul Frontului, scăzuse la 31% după IRSOP și la 28% după Centrul nostru. Sondajele noastre ulterioare arată că acest recul continuă.

Nu cred că este nevoie de noi exemple pentru a conchide că instabilitatea F.S.N.-ului nu reprezintă o ipoteză, ci o evidentă stare de fapt, modul de existență al acestei organizații, congruent cu modul de existență al întregii societăți. Problema guvernului este: cum să și sprijine propria stabilitate pe instabilitatea Frontului? Problema opiniei publice este: cum să și facă o reprezentare căt de clară despre o organizație atât de puțin definită? Sondajul a cărui rezultate le relatează, efectuat la începutul lunii mai a.c., a încercat să detecteze elemente ale acestei reprezentări cu ajutorul unor repere ca: efectul Convenției asupra încrederei în F.S.N., gradul de satisfacție/insatisfacție privind poziția Frontului față de unele dintre problemele cele mai arătoare ale țării, încrederea în liderul succesor al F.S.N.; merite și păcate atribuite Frontului.

Credibilitate

Convenția a determinat creșterea încrederii în F.S.N. la o cincime din subiecții și scăderea acestei încredere la aproape de trei ori mai multă: 56%. Proporția dezamăgășirii este neobișnuit de severă. Concentrată excessivă asupra numeroaselor fricțiuni interne, Convenția nu numai că nu a ameliorat imaginea publică a Frontului, dar a contribuit considerabil la deteriorarea ei. Un detaliu semnificativ în această privință: cei care declară că sunt gata să voteze cu Frontul însumează circa 24% din esantion, pe cind cei cărora Convenția le-a sporit încrederea în Front – numai 20%. Deși redusă, diferența arată că nu numai adversari, ci și unii dintre sprijinitorii cel mai fideli al F.S.N.-ului au fost nefavorabil impresionați de această reunire. Ea nu a servit intenției primului-ministrului de a recupera credibilitatea puterii, ci a ajionat, din contră, în favoarea ei.

F.S.N. și problemele țării

Cuestionarul a prezentat o listă cuprinzînd unele dintre cele mai importante probleme actuale ale țării, jumătate de natură politică și jumătate de natură economică. Persoanelor interviewate îl s-a cerut să declare dacă sint sau nu de acord cu poziția F.S.N.-ului față de fiecare dintre aceste probleme, așa cum această poziție a fost conturată de dez-

baterile Convenției. Lista a indicat zece asemenea probleme și numai pentru una dintre ele proporția celor satisfăcuți o depășește pe a celor nesatisfăcuți: este vorba despre poziția F.S.N.-ului față de drepturile minorităților, aprecierea favorabilă putîndu-se explica măcar în parte și prin ambiguitatea politicii pe care puterea o promovează în acest domeniu.

Procentajele satisfăcuților și nesatisfăcuților sunt egale în legătură cu poziția F.S.N.-ului față de democratizarea vieții publice. După cum se observă, ambele probleme în raport cu care Frontul proiectează o imagine avantajoasă sunt de natură politică.

Ponderea maximă a nesatisfăcuților este pribilă de politica F.S.N. în domeniul prejurilor – 69%, în legătură cu scăderea producției – 68%, și cu somajul – 65%, toate trei de natură economică. Proporția maximă a nedumeriților, peste 20%, apare cu privire la poziția F.S.N.-ului față de sindicate.

Procentul nesatisfăcuților îl depășește pe cel al satisfăcuților cu circa 25% referitor la modul cum acionează Frontul pentru combaterea corupției și speculei, precum și pentru pedepsirea celor vinovați de crimele dictaturii. Surplusul mediu al nesatisfăcuților față de satisfacții a fost de 7% pentru ansamblul problemelor de ordin politic și de 38% pentru cele de ordin economic. Opinia publică se dovedește substanțial mai sensibilă față de neajunsurile gestiunii economice a Frontului decât față de cele ale acțiunii lui politice. Criza de credibilitate a F.S.N.-ului pleacă de la performanțele lui economice spre cele politice, și nu invers.

Lideri: funcții și actori

Dificultatea Frontului de a trece din starea de fluiditate în una de structurare apare în diverse ipostaze. El oscilează între identitatea politică de partid, de formațiune, sau de mișcare – după cum oscilează între funcțiile cu care să și investească liderii. La început în fruntea lui s-a aflat un președinte: d-l Ion Iliescu. Mutarea acestuia în zona de vest a capitalei a lăsat fotoliul din topul F.S.N.-ului vacanță. Locul predecesorului nu l-a lăsat însă un alt președinte ci, la început, un prim-vice-președinte, sociologul N.S. Dumitru, dublat mal apoi de un al doilea prim-vice-președinte, d-l Claudiu Iordache. Moștenită din trecut, confuzia logică pe care o reprezintă un număr de primi mai mari decât unu, s-a complicat prin ivirea pe neobservate, în vecinătatea, sau mai curind deasupra acestora, a unui lider național, o funcție despre care nu se știe dacă este încreințată cetățeanul Petre Roman sau primului-ministru.

Convenția a adăugat fluctuaților anterioare o nouă buclă, reducînd confuzia, dar menținînd-o. Pe de o parte ea a menținut atât funcția de lider național, cit și pe actorul investit cu ea; pe de altă parte îl înlocuit pe cel doi prim-vicepreședinți – ambii de mult marginalizați – prin unul singur: d-l Ion Aurel Stoica. Acesta nu mai este însă prim-vicepreședinte și nici simplu președinte, ca cel care deschise seara, ci președinte executiv, demnitate care pare să îl confere automat și pe aceea de membru al guvernului. Dobindită în acest fel, simplificarea de ordin numeric și a antrenat complicații de ordin politic. F.S.N. este dotat în prezent cu un președinte executiv care nu este și lider național, o disjunction numai aparent compensată de faptul că liderul său național nu este și președintele său executiv. Supozitia că unul ar reprezenta F.S.N. în guvern și celălalt guvernul în F.S.N. nu rezistă. Întrucât amândoi fac parte din amândouă. Fluiditatea interioară a F.S.N.-ului se transmite frontierelor care ar trebui să separe partidul la putere, sau succedaneul lui, de stat. O altă complicație politică îl privește pe nouă actor și trecutul său: exceptîndu-l pe d-l Iliescu, nici unul dintre liderii anteriori ai F.S.N.-ului nu a definit funcții importante în p.c.; după unele versiuni, nu aceasta ar fi și cazul noului președinte executiv, care pare a se fi aflat, la un moment dat, în-

tr-o astfel de poziție. Dacă lucrurile stau într-adevăr așa, atunci și prin această alegere Convenția a făcut un însemnat pas înapoi, cu repercuriile deloc repăratore pentru credibilitatea Frontului.

Câtă încredere arată astăzi opinia publică acestor oameni care s-au perindat cu o viteză cosmică în aceste nestatorișcă funcții politice? Subiecții nostri răspund acestor întrebări în așa fel încît nici unul dintre cinci foști sau prezenți lideri ai F.S.N.-ului nu își atrage încrederea majorității lor. Cota maximă obținută prim-ministrul: 44%; dar alți 40% afirmă că nu au încredere în el. Toți ceilalți patru, inclusiv actualul președinte al statului, recoltează mai multe mărturii de neîncredere decât de încredere.

La fel ca și opoziția, în anul și jumătate care a trecut de la revoluție, partidul la putere nu a reușit să ridice din rîndurile sale un autentic lider popular. Nici nu avem alternative românești la Walesa sau la Havel, și nici la Gorbaciov, o sterilitate pentru care F.S.N. nu poartă singura, dar poartă principala vină.

Merite și păcate

Recurgind la o tehnică de rutină în investigații de acest gen, noi am prezentat subiecților o listă de posibile opinii asupra Frontului, în total 12, de fapt săse cupluri de opinii opuse, unele favorabile, altele defavorabile, privitoare la săse teme. Datorită unui soi de daltonism nu tocmai surprinzător, un colaborator al „României Mari” le observă și reproduce numai pe cele negre, omișindu-le pe cele albe. El citează de pildă itemul: „F.S.N. cuprinde prea mulți afaceriști”, dar trece cu vedereă pandantul lui: „F.S.N. este condus de oameni cinstiți care vor binele țării”. Folosind pînă la capăt acest nu tocmai ingenios procedeu, semnătărul notei menționate conchide că sondajul nu urmărește să studieze opinia publică, ci doar să pone greasă F.S.N.-ui, și prezice rezultate în consecință. Si într-adevăr, rezultatele obținute confirmă din plin această predicție.

Opinile critice intrunesc, în medie, acordul a 47% dintre persoanele consultate, față de 29%, cît este media opinilor favorabile. Atât cît poate fi detectată cu ajutorul celor săse cupluri, viziunea generală asupra Frontului este precumărită critică. Cele mai larg împărtășite opinii pozitive se referă la voința lui de a înfăptui reformă economică: 50%, și la aspirațiile lui democratice: 41%. Nemulțumirile cele mai frecvente provin din faptul că nu spune totdeauna adevărat: 62%, cît nu mai merită azi încrederea care i-a acordat la 20 mai 1990: 59%; cît are în rîndurile sale prea mulți afaceriști și foști peceriști: cîte 55% fiecare.

Atât principalele merite, cît și principalele deficiențe pe care opinia publică le atribuie F.S.N.-ului prezintă, fiecare în felul său, o coeziune logică interioară. Astfel, ambele merite cei mai larg recunoscute privesc nu bunele acțiuni, ci bunele interișii ale Frontului. Pe un cutotul zilnic, principalele imputări se articulează într-un veritabil ax al declinului de credibilitate: profilul moral și politic al multora dintre cei care reprezintă Frontul la nivel local și național altereză credibilitatea generală a discursului său public, iar această pierdere de credibilitate retroagă se transferă, firește, în plan electoral. Tradus în cifre, acest transfer poate fi reprezentat astfel: voturi obținute la alegeri: peste 66% din total; interișii de a vota cu F.S.N.: în martie 1991 – 28%, în mai 1991 – 24%.

*

Din ansamblul răspunsurilor primite se degajă imaginea unei organizații politice în criză, criza F.S.N.-ului îmbrăcată forme manifeste, cum ar fi procesul de dezagregare, care precede întrucâtva agregarea propriu-zisă, și forme deocamdată latente, cum ar fi neîncrederea crescătoare pe care o inspiră electoratul. Se poate spune că, în linii mari, sondajul nostru confirmă diagnosticul avansat de liderul național al F.S.N.: acesta este, în esență, o criză de credibilitate pe care Convenția – ca și remanierea guvernamentală – în loc să o atenueze, a agravat-o.

Colocviul jubiliar al Asociației psihiatrilor liberi, organizat în zilele de 25-26 mai la București a ajuns la concluzia că asistența suferinței psihice în România continuă să rămână profund nesatisfăcătoare, fiind aproape în exclusivitate medicală. Absența unui serviciu de asistență socială duce la decompensări frecvente ale bolnavilor și la imposibilitatea menținerii unei ameliorări de durată. Psihoterapie, socioterapie, ergoterapie sunt aproape inedchte din lipsa spațiilor adecvate, a mijoacelor și a personalului auxiliar calificat. Din lipsa oricărora fonduri de psihiatrie, spitalul psihiatrice au revenit la nivel azilar; din lipsa personalului suficient, sănătos și disponibil. La toate acestea se adaugă și faptul că medicamentele psihotrope nu sunt accesibile în gama și cantitatea necesara, recurgându-se la tratamente de mult abandonate în alte țări europene.

Colocviul a formulat un bloc de propuneri adresate Parlamentului României, deși Guvernul este probabil cel care ar putea dispune de fondurile necesare. În mare măsură, aceste propuneri viziază refacerea spitalelor de psihiatrie depășite de timp, dotarea lor corespunzătoare, pregătirea adecvată, atât în țară, cât și peste hotare, a specialiștilor și a personalului mediu calificat. De asemenea, se propune constituirea unui Institut de protecție socială în cadrul spitalului „Gheorghe Marinescu”, pe baza unui nucleu deja existent în acest spital. Acest institut ar urma să preia sarcini de asistență socială și juridică, acțiuni de cercetare științifică și de formare a cadrelor. Se revine, de asemenea, asupra unei mai vechi oferte facute Ministerului Sănătății, anume acesea de a se introduce un program de sănătate mintală – pentru circa 10 ani – cu sarcini precise și pentru alte sectoare de activitate, ce au rol în prevenirea tulburărilor psihice și în asistență bolnavilor. Învățămînt, cultură, justiție, poliție, industrie, agricultură, servicii, comerç. În același spirit integrator, mai larg al abordării problemelor sănătății mentale, se propune instituirea unui nucleu pentru consultanță pe lîngă Parlamentul României.

În ceea ce privește viitorul apropiat, toți cei interesati în această problemă vor putea probabili asista pe data de 10-11 octombrie la conferința internațională organizată la București cu tema „Etică și psihiatrie”, care va aborda o tematică interdisciplinară, implicând și specialisti din domeniul învățămîntului, sociologiei, iustiției etc.

Doresc să mă refer la posibilitatea, evidentă, dar nu totdeauna exploatață, de a folosi un anume concept al demnității umane, ca mijloc terapeutic în psihiatrie. Si nu ne îndoin că o asemenea abordare a chestiunii, mereu controversate, a bolii mintale va provoca unele rezistențe, în lumea psihiatrici, mai înțiri. Cu toate acestea, convingerea noastră este că respectul personalității și ai drepturilor ei constituie o metodă simplă, nu numai imperativă din punct de vedere moral, dar și eficace terapeutic, care asternă și primă compresă pe plaga deschisă a suferinței psihice.

Spitalul de psihiatrie ca loc al anumitei omenii în mijlocul brutalității ambiante a fost o realitate; dar acest spital nu era el oare, în același timp, și locul arbitrarului, al paternalismului cel mai extrem, al unei închideri, în care strășnicia dispozițiilor administrative nu era temperată decât de zăpăceala produsă de o dezorganizare cronică?

Desigur, ni se poate opune un argument puternic – și anume, acela că instituția psihiatrică, într-o țară supusă, în același timp arbitrarului și mizeriei, nu putea fi altă decât după chipul și asemănarea acelei țări. Lucru perfect adevărat. Dar, în acest caz, psihiatru spune că aşa era țara, la fel vor spune și paznicii de închisoare și directorii caselor de copii și, și, și... Demersul, cu adevărat critic, este invers: constatarea profunzimii dezastrului în fiecare domeniu de activitate este incitanță, trebuie să provoace o reflexie critică și punerea pe picioare a unui sistem de măsuri care să facă imposibilă, în viitor, domnia arbitrarului și a mizeriei.

Să recunoaștem: psihiatria, în România totalitară, a fost marcată de ambiguitate. Pe de o parte, în lipsa oricără structuri de asistență socială, desființate de țară marxistă care pretindea, cel puțin în principiu, că a anulat răul social, plăgile sociale, psihiatria a jucat un anumit rol de protecție a individului persecutat și covîrșit de nenorocire. Psihiatria era, într-adevăr, în condiție de precaritate extremă a vieții materiale, un loc de odihnă și chiar de pace. Spitalul psihiatric permiteau multor oameni care atinsese să limite suportabilului să respire. Ea acorda pensii de boala și scoțea din circuit pe cei pe care „modul de producție socialist” îl alienase cu totul. Ea era principală, dacă nu singura, supapă de siguranță, în circuitul social încărcat la maximum al „cetății totale”. Dar, în același timp, odată atribuită această funcție de reglare, psihiatria trebuia să îspășească într-un anume fel. Prin actele sale caritate, întoleauna considerate la limită legalității, psihiatru devinea sănătos – și puterea nu se sfâră să practice sănătul. Psihiatria, prin urmare, era la chelereul puterii, devinea, în condiții bine determinate, instrumentul ei, legat prin mil de fire invizibile, de organele acesteia. Internăriile psihopolitice nu erau decât parte cea mai spectaculoasă a unei piramide din care faceau parte multe alte abuzuri: în situații de conflict între definitori autoritații și oamenii de rînd, trebuie să o spunem cu regret, de mult prea multe ori psihiatria și psihiatru se situau de partea celor dintii.

Antecedentele pe care le-am descris cheamă la o reformă. Ea nu poate fi jumătate de măsură, ci trebuie să fie una adință. Există, azi, prilejul ca psihiatria românească, regăsindu-se pe sine, să aducă și o contribuție însemnată la reforma psihiatrici în genere. O astfel de ocazie nu trebuie ratată.

Nu propunem să schităm aici cele trei axe în lungul cărora s-ar putea înfăptui această reformă. Nu vrem să fim greșit înțeleși – nu propunem acum un plan administrativ, ci mai mult un nou proiect pentru o școală psihiatrică bazată pe doctrina drepturilor omului: libertate, respectul personalității și solidaritatea.

În orice societate modernă, psihiatru posedă o mare putere. El este investit cu autoritatea unui procuror sau a unui politist, de vreme ce, printre o simplă îscălitură, are

Colocviu jubiliar al

Dr. Ion Vianu

Drepturile omului ca mijloc terapeutic

calitatea de a lipsi de libertate pe cel pe care îl judecă incapabil de a o exercita. Izvorul legitimizării acestei puteri l-am văzut: psihiatru este judecătorul rațiunii; el are calitatea de a aprecia dacă un individ este înzestrat cu gradul necesar de rațiune pentru a răma liber sau nu. Corelărul necesar al primului rațiunii este că omul lipsit de ea poate deveni periculos pentru alii sau pentru el însuși. „În fiecare om se ascunde o fieră care este eliberată atunci cînd dispare cușca de fier a cugetului”. De fapt, ființa umană este mai puțin previzibilă decât a lăsa să intrevadă această schemă. Majoritatea „nebulilor furioși” nu sunt realmente primejdioși, în timp ce opinia publică și mijloacele de informație sunt periodic zugduite de evenimente în care alii nebuli, mai puțin furioși în ochii psihiatrilor, se dedau la acte criminale – de pildă, suprimîndu-și nevasta și copiii și sinucigindu-se. Trebuie să recunoaștem: psihiatria apreciază prea global pericolozitatea și, din această cauză, nu are criterii cît de cît sănătifice pentru a recunoaște și a preîmpinge crimele și delictele. În rapoartele de expertiză rămîn – mai mult sau mai puțin – frumoase compozitii literare. Rezultă că, de fapt, metodele de constringere în psihiatrie își ating rareori scopul și că o majoritate de bolnavi mintali sunt internați întrucât în așezările psihiatrice.

Poterea acordată de societate psihiatru nu este de fapt o înlesnire adusă acestuia în activitatea lui, ci o frîna, o modalitate de deformare a ceea ce ar trebui să fie, realmente, izvorul autorității sale. Căci societatea așteaptă de la specialiștul în boli mintale să aplică forță și această așteptare îl deformează, în realitate, metoda. Să ne imaginăm numai o clipă cîdă puterea psihiatru de a închide bolnavul ar dispărea. El ar fi nevoie, în acest caz, pentru a-și exercita profesia, să dezvolte alte metode decât cele înînănd de constrințe. Ar trebui să aibă o mare putere de sugestie (fără ca amenințarea să joace vreun rol) și, în special, un tip de autoritate blindă, pe care forța juridico-politică îi este atribuită îl impiedică, de fapt, să și-o educe.

Practica noastră, desfășurată timp de zeci de ani, mai întîi într-o dictatură comunistă și, apoi, într-o societate mai democratică ale Europei, ne-a convins că nu structura legilor este determinantă pentru libertatea bolnavului psihiatric, ci ambiția generală de libertate (sau de absență de libertate) a societății. Într-un stat de drept și de respect al libertăților individuale, chiar cu un cadrul legal relativ sever pentru bolnavii mintali, numărul și gravitatea măsurilor de tip represiv vor fi mult mai reduse decât într-un stat totalitar. În România, s-a vorbit mult, în ultima vreme, despre necesitatea unei noi legișări psihiatrice. Nol nu negăm însemnatatea ei, dar credem că hotărîtoare pentru bolnavul mintal sunt respectul pentru libertatea individuală, în general, precum și ansamblul legilor și măsurilor în vigoare. Cînd o societate pășește pe calea democratiei, cînd violarea drepturilor omului se diminuă global, crește și respectul față de bolnavul psihiatric.

Dacă încercăm acum să ne ocupăm, așa cum am făgăduit, de aspectele propriu-zise terapeutice ale libertății (sau absenței de libertate), vom descoperi că ceea ce de pe urmă (absență de libertate) are mult mai multe efecte negative decât are ceea ce sunt efecte pozitive. Majoritatea violențelor, a actelor de agresivitate ale bolnavilor, spre exemplu psihiotel, au un caracter mimetic. Nu are altă importanță de unde începem să urmărim cercul vicious. Dacă pornim, spre pildă, de la bolnav, vom descoperi că agresivitatea lui declară sepe de ceea ce a mediul ambient, care la rîndul ei intensifică pe ceea ce a bolnavului etc. Circuitul acesta este un fel de dat antropologic fundamental, pe care René Girard l-a numit rivalitate mimetică și care, ca atare, e greu de influențat. Aici ar trebui însă să intervenă psihiatria. Rolul ei ar trebui să fie acela de a întrerupe circuitul în accelerare al rivalității mimetice, înstăind un tip de răspuns non-violent, non-constrințător, rezervînd coerciția unui foarte mic număr de cazuri extrem de grave și de urgente. Este un mijloc simplu și eficace pe care psihiatria îl ignoră teoretic, deși în practică îl aplică totuși, dar pe o scară cu mult prea restrînsă.

Oricît am fi de încrăzitori în puterea pe care respectul față de ființa umană, cultul libertății și – în ceea ce urmă – sănătății poate să o alibă în a diminua suferința psihiatrică (și orice suferință), nu rămîne mai puțin adevărat că un număr mare din cei atinși de boala mintală rămîn, pentru tot restul vieții lor sau, în orice caz, pentru mult timp, ființe cu posibilități mai reduse de adaptare. Rezultă din acesta că bolnavul mintal este în drept să aștepte de la comunitatea socială un anumit ajutor.

Și există diferențe în modul în care ajutorul este

concept – și în spatiu. Ajutorul filantropic presupune ideea că cel ajutorat nu îl merită și că numai frumusețea interioară a celui ce îl acordă servește drept justificare. Dimpotriva, într-o societate bazată pe solidaritate, ajutorul acordat celor mai slabii sau mai inutili este nucleul ideologiei prin care ea funcționează.

Nu cunosc un principiu mai antropic decât cel cu care am fost timp de decenii intoxicați: „Cine nu muncește nu măncă”. Aceasta duce la ideea că munca nu e o plăcere, ci doar o sumbră obligație care, neasumată, duce la moarte prin infometare. Deși va trece încă mult timp pînă ce pentru toată lumea munca va deveni o vo-luptate, încrezîndu-ne principiului de mai sus duce, fără puțină de ocolire, la sclavie și la moarte socială, aşa cum s-a văzut în patruzei și cinci de ani de construire a „socialismului real”. Valoarea omului nu e determinată de utilitatea lui ipotetică, ci este un bun în sine, care trebuie protejat în orice condiție. Există o anumită obligație morală care face din cei puțin favorizați obiectul protecției maxime, în numele unui principiu de solidaritate ce nu trebuie să se desmîntă. România și-a cîștigat o triste reputație, atunci cînd lumea a descoperit, după evenimentele de la sfîrșitul anului 1989, orarea copilului abandonat, orarea „caselor copilului” și a „caminelor spital”, risipite pe tot teritoriul țării. Este arătat, totuși, că românii au suferit de mizerie și de impietriere morală care face din cei puțin favorizați obiectul protecției maxime, în numele unui principiu de solidaritate ce nu trebuie să se desmîntă. România și-a cîștigat o triste reputație, atunci cînd lumea a descoperit, după evenimentele de la sfîrșitul anului 1989, orarea copilului abandonat, orarea „caselor copilului” și a „caminelor spital”, risipite pe tot teritoriul țării. Este arătat, totuși, că românii au suferit de mizerie și de impietriere morală care face din cei puțin favorizați obiectul protecției maxime, în numele unui principiu de solidaritate ce nu trebuie să se desmîntă. România și-a cîștigat o triste reputație, atunci cînd lumea a descoperit, după evenimentele de la sfîrșitul anului 1989, orarea copilului abandonat, orarea „caselor copilului” și a „caminelor spital”, risipite pe tot teritoriul țării. Este arătat, totuși, că românii au suferit de mizerie și de impietriere morală care face din cei puțin favorizați obiectul protecției maxime, în numele unui principiu de solidaritate ce nu trebuie să se desmîntă. România și-a cîștigat o triste reputație, atunci cînd lumea a descoperit, după evenimentele de la sfîrșitul anului 1989, orarea copilului abandonat, orarea „caselor copilului” și a „caminelor spital”, risipite pe tot teritoriul țării. Este arătat, totuși, că românii au suferit de mizerie și de impietriere morală care face din cei puțin favorizați obiectul protecției maxime, în numele unui principiu de solidaritate ce nu trebuie să se desmîntă. România și-a cîștigat o triste reputație, atunci cînd lumea a descoperit, după evenimentele de la sfîrșitul anului 1989, orarea copilului abandonat, orarea „caselor copilului” și a „caminelor spital”, risipite pe tot teritoriul țării. Este arătat, totuși, că românii au suferit de mizerie și de impietriere morală care face din cei puțin favorizați obiectul protecției maxime, în numele unui principiu de solidaritate ce nu trebuie să se desmîntă. România și-a cîștigat o triste reputație, atunci cînd lumea a descoperit, după evenimentele de la sfîrșitul anului 1989, orarea copilului abandonat, orarea „caselor copilului” și a „caminelor spital”, risipite pe tot teritoriul țării. Este arătat, totuși, că românii au suferit de mizerie și de impietriere morală care face din cei puțin favorizați obiectul protecției maxime, în numele unui principiu de solidaritate ce nu trebuie să se desmîntă. România și-a cîștigat o triste reputație, atunci cînd lumea a descoperit, după evenimentele de la sfîrșitul anului 1989, orarea copilului abandonat, orarea „caselor copilului” și a „caminelor spital”, risipite pe tot teritoriul țării. Este arătat, totuși, că românii au suferit de mizerie și de impietriere morală care face din cei puțin favorizați obiectul protecției maxime, în numele unui principiu de solidaritate ce nu trebuie să se desmîntă. România și-a cîștigat o triste reputație, atunci cînd lumea a descoperit, după evenimentele de la sfîrșitul anului 1989, orarea copilului abandonat, orarea „caselor copilului” și a „caminelor spital”, risipite pe tot teritoriul țării. Este arătat, totuși, că românii au suferit de mizerie și de impietriere morală care face din cei puțin favorizați obiectul protecției maxime, în numele unui principiu de solidaritate ce nu trebuie să se desmîntă. România și-a cîștigat o triste reputație, atunci cînd lumea a descoperit, după evenimentele de la sfîrșitul anului 1989, orarea copilului abandonat, orarea „caselor copilului” și a „caminelor spital”, risipite pe tot teritoriul țării. Este arătat, totuși, că românii au suferit de mizerie și de impietriere morală care face din cei puțin favorizați obiectul protecției maxime, în numele unui principiu de solidaritate ce nu trebuie să se desmîntă. România și-a cîștigat o triste reputație, atunci cînd lumea a descoperit, după evenimentele de la sfîrșitul anului 1989, orarea copilului abandonat, orarea „caselor copilului” și a „caminelor spital”, risipite pe tot teritoriul țării. Este arătat, totuși, că românii au suferit de mizerie și de impietriere morală care face din cei puțin favorizați obiectul protecției maxime, în numele unui principiu de solidaritate ce nu trebuie să se desmîntă. România și-a cîștigat o triste reputație, atunci cînd lumea a descoperit, după evenimentele de la sfîrșitul anului 1989, orarea copilului abandonat, orarea „caselor copilului” și a „caminelor spital”, risipite pe tot teritoriul țării. Este arătat, totuși, că românii au suferit de mizerie și de impietriere morală care face din cei puțin favorizați obiectul protecției maxime, în numele unui principiu de solidaritate ce nu trebuie să se desmîntă. România și-a cîștigat o triste reputație, atunci cînd lumea a descoperit, după evenimentele de la sfîrșitul anului 1989, orarea copilului abandonat, orarea „caselor copilului” și a „caminelor spital”, risipite pe tot teritoriul țării. Este arătat, totuși, că românii au suferit de mizerie și de impietriere morală care face din cei puțin favorizați obiectul protecției maxime, în numele unui principiu de solidaritate ce nu trebuie să se desmîntă. România și-a cîștigat o triste reputație, atunci cînd lumea a descoperit, după evenimentele de la sfîrșitul anului 1989, orarea copilului abandonat, orarea „caselor copilului” și a „caminelor spital”, risipite pe tot teritoriul țării. Este arătat, totuși, că românii au suferit de mizerie și de impietriere morală care face din cei puțin favorizați obiectul protecției maxime, în numele unui principiu de solidaritate ce nu trebuie să se desmîntă. România și-a cîștigat o triste reputație, atunci cînd lumea a descoperit, după evenimentele de la sfîrșitul anului 1989, orarea copilului abandonat, orarea „caselor copilului” și a „caminelor spital”, risipite pe tot teritoriul țării. Este arătat, totuși, că românii au suferit de mizerie și de impietriere morală care face din cei puțin favorizați obiectul protecției maxime, în numele unui principiu de solidaritate ce nu trebuie să se desmîntă. România și-a cîștigat o triste reputație, atunci cînd lumea a descoperit, după evenimentele de la sfîrșitul anului 1989, orarea copilului abandonat, orarea „caselor copilului” și a „caminelor spital”, risipite pe tot teritoriul țării. Este arătat, totuși, că românii au suferit de mizerie și de impietriere morală care face din cei puțin favorizați obiectul protecției maxime, în numele unui principiu de solidaritate ce nu trebuie să se desmîntă. România și-a cîștigat o triste reputație, atunci cînd lumea a descoperit, după evenimentele de la sfîrșitul anului 1989, orarea copilului abandonat, orarea „caselor copilului” și a „caminelor spital”, risipite pe tot teritoriul țării. Este arătat, totuși, că românii au suferit de mizerie și de impietriere morală care face din cei puțin favorizați obiectul protecției maxime, în numele unui principiu de solidaritate ce nu trebuie să se desmîntă. România și-a cîștigat o triste reputație, atunci cînd lumea a descoperit, după evenimentele de la sfîrșitul anului 1989, orarea copilului abandonat, orarea „caselor copilului” și a „caminelor spital”, risipite pe tot teritoriul țării. Este ar

Asociației psihiatrilor liberi

Dr. V. Tuculescu

Psihiatria posttotalitară

În mod necesar, psihiatria trebuie considerată o specialitate cu risc. Asemenea medicinei legale, medicinei practicate în închisori, lagăre ori unități militare. Si riscul se referă atât la eventualitatea agresiunii pur fizice din partea pacientului, cît și (sau mai ales) la posibilele violări ale drepturilor omului, la care psihiatrul poate fi obligat: „stocrine” de informații, tortură fizică și psihică, falsificarea folior de observație sau a certificatelor de deces, tratamente umilitoare, atestarea stării de sănătate, neconformă cu realitatea etc. De altfel, specialitatea noastră este domeniul confruntat cu cel mai larg evantai de probleme etice. Multe se raportă la însăși ideea de putere care, prin definiție, presupune arbitriul, injusția.

„Problema puterii străbate toată istoria psihiatrie – spunea, de pildă, Gérard Bleandonu, în celebrul său *Dictionar de psihiatrie socială*. Luarea psihiatrică rămâne ordonată în jurul supunerii, înțeleasă drept condiție în urmărirea binelui comun prin putere.” Dint-o asemenea perspectivă, puterea va fi percepță automat, ca una dintre grilele de inteligență a însuși cimpului social. Punct de vedere care nu face însă decât să întrețină iluzia unei cunoscute formule predictive: „eu știu ce e bun pentru tine”. Si această iluzie a generozității nu s-a confirmat deloc de-a lungul istoriei. Fiindcă există, fie și numai pe plan teoretic, o putere legitimă, exercitată competent pentru interesul general, iar alta legală, pavăză împotriva abuzurilor, definită prin lege. După cum există și o putere paralelă, ocultă, ale cărei instrumente, în țara noastră, au fost, aproape jumătate de secol: dezinformarea, limbajul de lemn, manipularea, dublul discurs etc. Scopul? Ambiguzarea și camuflarea intereselor, medicina devenind – cum afirmă Charles Dayant – principalul alibi într-o societate patogenă. Într-o societate care a încercat să-și justifice legitimitatea, apărând la prestigiul științei. În realitate, este vorba doar de o cauțuire pentru abuz, autoritatea medicului servind de acoperire pentru decizii politice, sociale, morale sau filosofice reprobabile. Se pune, totuși, întrebarea, dacă, într-o ambiție generală reprezentă și intoleranță, psihiatrul poate să se opună ori să limiteze presiunea puterii. Să intrețină, deci, o complicitate ideologică, ce are, adesea, din păcate, drept suport, chiar propria lui dorință de putere. Răspunsul este da. Psihiatru detine mijloacele de a se sustrage – în orice situație – oficialilor. Dar cu o condiție: să depășească propriul perimetru de interes; ceea ce presupune efort moral pentru înlocuirea, în primul rînd, a dorinței de putere cu puterea dorinței de a accepta – dincolo de orice judecată morală, valorică etc. – alteritatea. Deci, o conștientizare că puterea în medicină înseamnă numai și numai a vindeca, a supune suferință, lucid, cu onestitate, bun și, vigilență și, totodată, smerenie. Iată rezultanta adevărătei competențe profesionale, care nu va accepta în fața bolnavului nici constringerile ideologice, și nici chiar pe cele de ordin axiologic. Autoritatea profesională devine, prin urmare, incompatibilă oricărei derogări etice. Altfel, activitatea medicului, în general, și a psihiatrului în special, riscă să devină ea însăși un model al eșecului oricărei utopii politice. Ce este de făcut, însă, astăzi, cînd, după decenii de minciună, absurditate, suspiciune, teroare, frică etc., s-a încercat, la nivel național,

minarea și însăși structuri umanului? Astăzi, cînd așteptăm mai mult din exterior minunea prefaceilor, confruntindu-ne, în continuare, însă, cu tot mai multe și grele probleme? În primul rînd, este nevoie de o cunoaștere reală a tarelor psihiatriei totalitare. Deoarece ultarea – cum afirmă recent Adrian van Es, președintele Fundației Johanes Wier pentru drepturile omului din Olanda – rămîne marea nedreptate făcută victimelor politice. Avem cu toții datoria să cooperăm pentru reabilitarea lor materială și morală. Experiența celui de-al doilea război mondial a demonstrat rolul psihoterapeutic al evocării repetitive, pînă la saturare, a traumelor, chiar și atunci cînd vinovații și-au primit pedeapsa. Astfel se realizează nu numai un echilibru etic între victimă și vinovat, dar și o homeostazie pe plan social, populația recăpătîndu-și încrederea în medic. Este, într-adevăr, un act de dreptate fizică care, în cazul Germaniei postbelice, a necesitat decenii la rînd pentru a deculpabiliza pe medicii implicați în politica aberantă a lui Hitler. Si cred că întregul mers al omenirii ultimului secol s-ar putea descifra pornind tocmai de la documentația medicală, această față secretă ce ne dimionează istoria. Totuși, datorită persecuției, exercitată de putere, în Brazilia sau Chile, de exemplu, documentarea pentru zeci de

mii de cazuri a trebuit să se facă în mod secret, iar în Africa de Sud, ziaristi și medici care au luat atitudine față de tortură au fost, la rîndul lor, condamnați și prizonieri. De aceea, este nevoie de solidaritatea națională și internațională a tuturor celor ce luptă pentru drepturile omului. Inclusiv în țara noastră, unde, după un an și jumătate de la Revoluție, medicii implicați în abuzuri politice își mențin privilegiile, iar victimele nu beneficiază încă de o adevărată reabilitare. Ca să nu mai

amintim de ocolirea deliberată a ceea ce colegul și susținătorul nostru, dr. Ion Vianu, consideră însăși piatra unghiuă a terapiei sociale moderne: tratamentul prin drepturile omului.

În mod cert, în psihiatria României posttotalitare, se cere, în primul rînd, o remediere de fond a statutului și mijloacelor de acțiune, într-o speciațitate atât de intens manipulată ideologic, lipsită de bază materială și informație. Iar aceasta înseamnă nu neapărat aderarea la un partid politic, cît susținerea, de către fiecare, în Agora, a adevărului științific, păstrînd distanță față de orice patimă. Soljenițin spunea că intelectualul nu trebuie doar să apere adevărul, ci chiar să trăiască în adevăr. Un exemplu recent însă că nouă, psihiatrilor români, ne lipesc încă instrumentele pentru aprecierea unor situații clare de litigiu cu puterea este și atitudinea față de greva foamei. Ea a fost, astfel, receptată de mulți ca un reflex al tulburării psihiice; ceea ce vine în contradicție cu însăși normele stabilite de peste 15 ani pe plan internațional. Grevitul foamei nu poate fi asimilat bolnavului psihic sau sinucigașului. El rămîne o persoană lucidă, care vrea doar să trăiască în alte circumstanțe politice și sociale. Conform unor norme etice mai vechi, medicul trebuia să-l hrănească cu forță, „spre a-i salva viață”. Începînd însă cu Declarația de la Tokio din 1975, alimentarea fără consumămintul celui în cauză va fi considerată o încălcare flagrantă a drepturilor omului, un tratament crud, inuman și degradant. În această luptă pentru recuperarea dimensiunii morale a medicinei românești, printre cei care și-au spus cuvîntul au fost mai întîi medici de medicină generală, psihiografi, chirurgi, ziaristi, scriitori și, în fine, cîțiva psihiatri. Încă o dovadă a interferenței planurilor științifice, sociale, politice, culturale. Si de asemenea o dovadă că trebuie să acționăm împreună pentru o reformă psihologică de anvergură, menită să modifice, mai întîi, mentalitățile unui popor de decenii lobotomizat – cum spunea filosoful Gabriel Liiceanu. Concomitent, este necesară o rescriere fără ambiguități a legislației, angajîndu-ne astfel pe o linie modernă, europeană, de concepere a medicinei ca un carrefour al tuturor problemelor omului. Iar această nouă deschidere presupune, cu prioritate, cunoașterea și aplicarea, totodată, a unor noi norme morale, stabilite deja prin consens internațional. Si mă voi opri numai la cîteva principii etice, utile tuturor mediciilor, dar mai ales celor ce prestează activitatea în situații de risc:

– chiar în cazuri de forță majoră, medicul trebuie să îngrijească împărțial bolnavii, fără deosebire de sex, rasă, naționalitate, religie, afiliere politică etc. Asemenea îngrijiri medicale vor continua cînd este necesar și posibil (Regulamente în timpul conflictelor armate ale Asociației medicale mondiale, art. 4, 1956, 1957, 1983);

– în nici o situație, îndeplinirea îndatoririlor medicale nu este o ofensă. Medicul nu poate fi urmărit în instanță pentru că a respectat secretul profesional (Reguli privind grijă față de bolnavi și răniți, mai ales în timp de conflict, Asociația medicală mondială, art. 3, 1956, 1957, 1983);

– medicul nu va pune niciodată la dispoziție spațiu, instrumente, substanțe, cunoștințe profesionale spre a facilita tortura sau alte forme de tratament inuman sau degradant ori pentru a reduce rezistența victimei la un astfel de tratament (art. 2, Declarația de la Tokio, 1975);

– certificarea stării de sănătate a prizonierilor și deținuților, în vederea aplicării de tratamente sau pedepse care le pot afecta sănătatea fizică ori mentală, contravîne eticilor medicale (Principiul nr. 4 din Principiul de etică medicală, ONU/1982);

– cînd un prizonier refuză hrana, iar medicul îl consideră capabil de o judecată rațională privind consecințele refuzului său voluntar de a se alimenta, acest om nu va fi hrănit artificial. Aprecierea capacitații lui mintale trebuie confirmată de cel puțin un al doilea medic independent (art. 5, Declarația de la Tokio, 1975);

– Asociația medicală internațională sprijină asociațiile medicale naționale în apărarea medicului și a familiei sale, cînd sunt amenințați sau persecuati, datorită împotrivării la tortură ori alte forme de tratament inuman, degradant (art. 6, Declarația de la Tokio, 1975).

Această stipulare, completată în 1984 la Oxford de Asociația Internațională a Oamenilor de știință, ne apără și pe noi, pe noi cei care trebuie să introducem, pe lista revendicărilor, în primul rînd, recunoașterea psihiatriei drept specialitate cu risc.

Înainte cu cîteva săptămâni de lamentările declarări, la Washington, D.C., ale delegației formate din membrii P.N.L. și P.N.T., despre care scrie Ghe. Calea, cele două partide semnaseră împreună cu alte forțe politice și alături de reprezentanți ai Alianței Civice o înțelegere care afirmă existența unor optimi politice comune și intenția unei colaborări. „Pînă la formarea unor liste comune la alegeri”, anunță textul cu pricină care a trezit entuziasmul tuturor celor mulți întâi, de-a lungul timpului, eu prohunărea sau cu scrisore pe hîrtie a cuvintului unitate. Si penîu a aprecia funcția beneficiă pe care Alianța ar putea-o avea asupra unei opozitii coerente, Ion Manucu, președintele în exercițiu al Alianței Civice a fost ales și președinte al Forumului Democrat Antitotalitar. Aproape că fusese uitate cuvintele săit de riscante (pentru cariera lui) cu care Radu Câmpeanu întîmpinase formarea Alianței cînd, însă, reprezentanții ai celor două principale partide istorice pun în discuție capacitatea unuitor lideri politici de a se prezenta drept parteneri credibili. Practic, nu există multe alternative pentru cei implicați. Sau conducerea partidelor sancționată pe domeniul Săndulescu, Lintzmayer etc., desolidarizindu-se în mod public de comportamentul lor — cu explicitare de rigoare la conducerea Alianței Civice și a Departamentului de Stat — ceea ce ar dovedi că grejeala este doar una personală, sau, în caz contrar, Alianța va trebui să se preocupe cu mai multă atenție de descooperarea unor forțe consacrate reașezării morale și democratice a societății românești. Dar ceea ce să întîmplă la Washington nu este numai motiv de reacție politică, ci și subiect de meditație asupra realității partidelor politice la noi.

In societățile occidentale la care astăzi de des ne referim, partidele politice sunt entități cu o specială stabilitate. Ca tot ceea ce este cu adevărat viu, ele își afirmă identitatea și își perman-

tentă în mișcare: structurile crează lideri și programe, liderii și programele mai amână structurile, verificându-le adaptabilitatea. În sfîrșit, faptul că se tot intră și se tot ieșe din joc, poate vedea la aceste partide un trup consistent. Entități cu o asemenea stabilitate nu au putut fi înch realizat la noi. Pe fondul nostru de săracie, de oboscală și obstrucție, inițiativile de acum însprezece luni nu aveau cum să asigure meca-

tin de activitățile membrilor simpli de partid. Fiecăruia nouă excepție Frontul: în fond, mai puțin o structură cît un fenomen: fiind expresia unor mafii de putere și a rezistenței, el conditionează, în mod negativ bineînțele, mult mai sever onomastici și strategici.

Cu cît dependența de trupul partidului este mai puțin constringătoare, cu atât crește importanța liderilor politici. Sergiu Cîmpeanu dă identitate unui partid care fără el ar fi dispărut probabil din conștiința publică. Fără Cornelius Coposu, a cărui remarcabilă onestitate începe, în sfîrșit, să devină celebră. P.N.T.-c.d. ar mai fi avut puține sansă de a fi acceptat în coaliții și de a-și apăra simpatia, după agresivitatea fizică și propagandistică (în ceea cea mai miserabilă tradiție comunista) dusă împotriva lui de către sprijinitorii ocului al Frontului; și datorită carula partidului însuși începe să funcționeze, însă, ca atare. La capătul opus, I. Săndulescu ne urășă — penîu a cîta oră urmează să exclamăm noi, cel care cunoaștem intervenția sa lipsită de loialitate, inclusiv ceea ce se află în spațele atunci din Parlament contra Europei libere — că extrem de atenții trebuie să fim cu unii dintre cei ce se declară prieteni.

Dacă, în actualele condiții, liderii politici sunt atât de importanți, astăzi înseamnă că politica partidelor se identifică, în mare măsură, cu politica de persoane. Orice înțelegere cu privire la tactica curență sau la cooperarea electorală va trebui pusă, mai întîi de toate, în termeni de capital uman, de reprezentanți — și nu de etichete, sigle, documente sau afirmații de bunăvoie. În acel mod problema cooperării politice se traduce, concret, într-o problemă de fair play a alesilor așa cum a demonstrat-o și delegația opozitiei prezență, în luna mai, la Washington, D.C.

GABRIEL ANDREESCU
vicepreședinte al Alianței Civice

MAI ÎNȚII, FAIR PLAY

nismă flabile de reproducere. Singura misiune politică la care s-a finalizat pînă astăzi procesul de alegeri democratice, de la nivelul filialelor pînă sus, la nivelul național, este Alianța Civica. Programe autentice (operationale) se aînă de asemenea doar în fază incipientă — fac exceptie documente importante pentru un program general, cum ar fi proiectul de Constituție al P.N.T.-c.d. ori Carta drepturilor și libertăților fundamentale. Nici F.S.N. nu are astfel de programe, penîu că nu programe ale F.S.N. sunt actualele opțiuni ale Administrației de stat. Ce săt deci astăzi partidele? Practic, realitatea lor socială se reduce la comportamentul liderilor și parlamentarilor, la reputația publicistică a ziarului pe care îl edită, la imaginea publică ce sintetizează un capital de simpatie ori antipatie. Fiecare din aceste specii este doar usor legată între ei și cu astăzi mai pu-

O delegație a partidelor de opozitie din România la Washington

Prof. GH. CALCIU

Vineri, 17 mai 1991, m-am întîlnit la Omnia Hotel, în Washington D.C., cu delegația parlamentară din România, aparținând opozitiei, formată din trei persoane: Senatorul Săndulescu — Vicepreședintele Partidului Național Liberal — Deputatul Ioan Alexandru — Vicepreședintele Partidului Național Tânărăște Creștin și Democrat — și Senaforul Anton Lintzmayer. Acești din urmă reprezintă, în același timp, și minoritatea poloneză din România — circa 20.000 de persoane —, el fiind polonez de origine germană numai după naștere.

Practic, însă, cu Ioan Alexandru am vorbit cu o scăzută înainte la telefon, penîu că a două zi în ziua plecă spre California, invitat de comunitatea românească de acolo.

Vreau ca relatarea discuției să alătură un caracter strict informativ, fără comentarii de valoare și fără interpretări personale. Acolo unde, obligat de context, voi face unele aprecieri (sper că această conjunctură să fie foarte rară), voi menționa că este păreră mea.

La ora 8 și jumătate a.m., m-am întîlnit cu domeniul Săndulescu și Lintzmayer. Cei doi m-au asigurat de stima lor, de faptul că îmi cunosc istoria suferințelor și că, în consecință, vor fi foarte deschisă în discuția cu mine. Înainte de orice, le-am reluat faptul că pe la noi circulă o serie de zvonuri legate de vizita lor, că nu sunt aduși de congressmena Barbara Kennelly, ceea ce se zbată să obțină Clauza Națională a celor Mai Favorizați pentru F.S.N., și că ei au venit să sprijine această cerere. Cu o zi înainte primisem din partea secretariatului unui Deputat care susține cauza românească, o Dear Colleagues letter a Deputatului de Pennsylvania, Paul E. Kanjorski, prin care acesta anunță Congresul că cele două milioane de dolari date de National Endowment for Democracy, din care 3 94 000 pentru Partidul Național Liberal și cel Național Tânărăște nu au ajuns la destinația lor reală, cele două partide nu au primit nici un cent și, în ciuda declaratiilor făcute de NED, evident minciinoase, banii nu ajuns numai la falsa opozitie, respectiv România liberă, Alianța Civica, Grupul 22 și încă o grupare pe care nu mi-o mai amintesc. Kanjorski scrie această scrișoare, după ce a stat de vorbă cu cei trei delegați români. Le-am spus că afirmația lui Kanjorski, provenită de la el, referitoare la „falsa opozitie”, a slirnit nedumeririi printre noi și a ridicat somnii de întrebare.

Rusia Sovietică cere să își se plătească în dolari petrolii livrați. Guvernul român nu a mai plătit nici un cent din luna martie. Perspectivele erau, la începutul lunii mai, ca în curs de o lună, o lună și cîteva, dacă nu se mai fac plăti, să se suspende orice livrare de petrol. De altfel, lipsa de materie primă va duce în curînd la inchiderea murilor întreprinderi din România, într-o proporție de circa 30%. Absolvenții facultăților nu mai au nici o sănătate. Anul trecut au absolvit Institutul Politehnic, probabil, cam 15 000 de tineri. Locuri de muncă oferite de întreprinderi au fost numai vreo 300. Perspectivele tineretului sunt atât de sumbre, incit nici nu trebuie să ne mai mirăm că aproape toți nu urmărește decit să plece din țară.

În fața acestor situații și a dezastrului economic și social care pînă în România, cele patru partide mari de opozitie (Tânărăște, Liberal, Social-Democrat și Ecologici) au luate două decizii capitale:

1. Să propună Președintelui Iliescu formarea unui Guvern de Uniune Națională;

2. Solicitarea Clauzelor Naționale celei mai Favorizate pentru România, cu respectarea unor anumite condiții de către guvernul român.

La punctul 1, reprezentanții români mi-au spus că, în jurul datei de 5 mai, o delegație a opozitiei, formată din opt membri, cîte doi din fiecare partid mare

(care sunt coalizate), să-și întîlnesc cu Președintele țării, care să își propună constituirea acestui guvern de uniune națională. Președintele să-a declarat de acord, cu condiția ca F.S.N. să devină 30% din portofoliu, iar 50% să fie destinate de opozitie. Delegația i-a răspuns că deocamdată F.S.N. are, în momentul de față, cel puțin 30% din voturi, nu poate fi exclus din noua formă guvernamentală, dar condiția lor este că Petre Roman să nu facă parte din nouul guvern. Urmează ca Președintele Iliescu să se întîlnească foarte curînd cu forul de conducere al F.S.N., și să le comunică rezultatul. Probabil că, pînă la apariția acestui articol, rezultatul va fi situit. (Noi ne temem că o serie de partide „de opozitie” sunt diversificate create de F.S.N. Care va fi ponderarea acestora?)

Le-am mărturisit că aceasta „uniune” cu F.S.N. mi se pare, pe de o parte, o naivitate politică a opozitiei și, pe de altă, o trădare față de toți cei care se opun neocomunismului. D-l Săndulescu m-a asigurat că, în momentul de față, la nivel superior, F.S.N. este în descompunere. Fețile întregi se rup din el, mai ales la nivel parlamentar. Ca exemplu mi-a adus următorul argument: să se propună în Parlament ca, în viitoarea legislație, să se ia Jurămîntul pe Biblio, asa cum se procedă în trecut. Deși Parlamentul este format dintr-o majoritate fenomenă zdrobitoare, propuneră a trecut cu o majoritate minimă, dar a trecut.

Pentru opozitie, dificultatea mare este constituită, nu la nivel superior, ci la cel de jos, la primării, la prefecturi, la preturi etc., unde structurile au ramas comuniste și unde, în eventualitatea unor alegeri, opozitia nu va patrunde, și alegerile, mistificate brutal sau prin amenințare de către aceste funcții de la nivel local, vor da cîteva neocomunisti. Formarea guvernului de uniune națională nu permite opozitiei să patrundă și la sate și în toate organizațiile locale, pentru a modifica structurile, pentru că, în discuția cu Iliescu, s-a decis că, în cazul realizării guvernului de uniune, opozitia să aibă 50% nu numai în număr, ci în toate structurile. Unde va fi un ministru femei, secretarul general va fi al opozitiei, și așa va fi peste tot.

La punctul 2, mi-a spus că el nu mai poate primi cu bretele închisate cum țara se prăbușește și naționalul se scufundă în dezastru economic și în descompunere morală și că sălă obligația de a face ceva, înainte de a fi prea tîrziu. Că au deliberat îndelung și, în clauda rezentărilor pe care le au față de guvernul F.S.N., aproape totașa de monștrou ca și al lui Ceaușescu, au hotărî să ceară Clauza, cu respectarea condițiilor de democratie autentică în România, adică: guvern de uniune națională, dreptul real de proprietate așupra pămîntului și a întreprinderilor, desființarea Securității și a structurilor frontiste din administrația locală — sate, orașe, județe —, respectarea drepturilor umane și cetățenesc. Această clauză, cîte ei, trebuie să fie revizuită anual în Congres înainte de a fi reacordată. Explicația lor este că F.S.N. poate accepta formarea unui guvern de uniune națională, pînă la obținerea Clauzelor, după care, prin manevre și violențe, să înlăture opozitia. Condiția revizuirii anuale diminuă acest pericol.

D-l Săndulescu mi-a relatat discuția pe care a avut-o cu cîțiva reprezentanți ai Departamentului de Stat, cărora le-a expus ceea ce am prezentat mai sus. Cîteva din Departamentele 1-2 întrebă dacă din acest Guvern de Uniune Națională va face parte și Alianța Civica. Răspunsul lui a fost categoric: NU. La cererea

personală respectivă, d-l Săndulescu și-a explicat refuzul fără răspunsul apropiativ, nu că nu cîntă: Alianța Civica nu este o formație de partid, nu are nici o doctrină politică sau economică, nu are nici o filosofie care să aducă o doctrină de partid politic, și nu poate face parte dintr-un guvern real. Vă rog să vă uitati la istoria propriei dumneavoastră țări, a spus el, și să-mi numiți măcar o singură perioadă de cîteva zile, nu o întreagă legislație, în care America a fost condusă de un guvern fără partid, un guvern care să se își piase în afara unui partid.

La obiectiunea mea că, după Congresul de la Sibiu, Alianța va deveni partid politic, d-l Săndulescu mi-a adus următoarele obiectiuni: Hotărîrea de la Sibiu a rupt în două Alianța. Cei mai valoși membri, sau, cel puțin, cea mai mare parte dintre ei, au părăsit-o. Cei rămași pe această poziție sunt oameni care pot face cîteva din afara unui guvern, în sensul că pot critica, dar nu au nici un fel de vizion politic, nici o educație politică, dacă excludem educația comunității pe care unii au primit-o, sau chiar nu predat-o studenților, așa cum este cazul lui Virgil Tanase și al altora neonominaliști. În plus, spune d-l Săndulescu, Alianța Civica a crescut și datorită faptului că, în partidele de opozitie, am permis și am îndemnat chiar pe membrii noștri să o suportă, să intre în rindurile ei. În chip în care Alianța se constituie în partid politic, toți membrii partidelor de opozitie se vor retrage din ea, așa cum este firesc, pentru că ei își au partidul lor și nu pot fi membri unui alt partid. (...)

Ceea ce este mai grav, socot eu, este faptul că deosebită cu care am stat de vorba acuzația Alianței de intenție absurdă de a destabiliza partidele politice și de a crea un guvern apolitic, ceea ce este un nonsens. Această intenție, trimisă în îndepărtăță, în primul rînd, împotriva F.S.N.-ului, leveste la fel de dur în partidele de opozitie, astăzi, în intenționat sau nu. Alianța Civica urmărește distrugerea partidelor de opozitie, ceea ce coincide perfect cu intenția guvernului neocomunist. Ideile lor Internaționaliste, eliminația oricărui preocupă cîteva din activitățile lor, similitudinea acestei organizații cu altele, din tările de est, care apar spontan și independente, dar suspecte de apropiate, ridică simne de întrebare asupra originii și intențiilor lor, mai ales acum după ce Wałęsa a făcut denunțul care a tulburat Polonia. După părerea lor, și a altora, nu este exclus că cei care a lansat ideea unei aliante civice fără ideile de bază ale spiritului românesc, alianță care se menține numai pe principiile abstracte ale unei ideologii fără partid politic, să își apartinut lui Brucan.

Sentimentele mele sunt împărțite. Unele afirmații ale delegației sunt reale, altele nu. Am spus delegației române la ce se poate aștepta din partea diasporii românești în probleme solicitări Clauzelor și în atitudinea lor față de Alianța Civica. Mi-au răspuns că sunt aici minți de lubrificare de țară și de popor, că și de credință în Dumnezeu, și dacă ei grecesc undeva, nu este din rea intenție.

Am trecut prin închișoare, mi-a spus d-l Săndulescu, sun un om bolnav și, dacă mi-am asumat riscurile acestei călătorii, am făcut-o pentru a îesa în urmă mai un lucru pozitiv, pentru Dumnezeu și pentru țară. Nu stiu cît mai am de trăit și nu mă interesează gloria personală.

Dacă ne credeți pe cîteva în tot ce v-am spus, așrăji-ne în fața compatrioților noștri din America. Dumnezeu stea că noi spunem adevarul.”

Cred că nici nu î-am apărât, nici nu î-am denigrat. Nici pe el, nici pe alții. Am căutat să expun lucrurile cîte mai obiectiv, ca toate să fie spre mai binele naștelui și al țării și spre slava Bisericii noastre strămoșegi.